

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2025 11

FİYATI: 75 TL

**“Türk milleti,
insaniyetperver
ve barışseverdir.
Ancak, barışın
muhafazası için
kuvvetli bir
devletin varlığı
şarttır.”**

— Nutuk, 1927, Misak-ı Milli ilkelerini anlatırken

1881-∞

SAYGI VE ÖZLEMLE ANIYORUZ

Cihangir Dumanlı:
**Başöğretmen
Atatürk** s: 19

Cengiz Özakıncı:
**26 Ağustos 1922
Büyük Taarruz
Rusya ve Fransa** s: 25

Yaşar Öztürk:
**Yurtta Barış,
Dünyada Barış** s: 5

Cengiz Kuday:
**Biz de Bir Zamanlar
Meşruiyet
Verirdik** s: 50

Tekin Özertem:
Açlık s: 57

Gürbüz Evren:
**İsrail, Türkiye'ye
Saldırıyor
Göze Alır mı?** s: 52

Ali Tekin Çam:
**Balconnection
Balkonda
Sanat** s: 60

Nice
100★
Yıllara

Abone Olun

Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya'dan tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat. Bütün Dünya dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız abonelik sistemimizle dergilerin daha kolay ulaşılıyor. Bir telefonunuzla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

**Bütün Dünya
Abone Servisi**

**Tel-WhatsApp:
0541 725 74 11**

Bütün Dünya

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Neşe Çölyaran

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz
Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek,
Vahap Candan, Ali Tekin Çam, Dr. Cihangir Dumanlı,
Barbaros Eneç, Gürbüz Evren, Dr. Murat Molu,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,
Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı, İzlen Şen Toker,
Cemal Türkmen, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,
Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103
Üsküdar, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

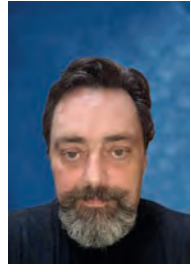
Basım Tarihi: 27 / 10 / 2025

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Sevmek mi İstiyorsunuz?*Dr. Ufuk Akyol***5 “Yurtta Barış,
Dünyada Barış”**
*Yaşar Öztürk***13 Atatürk Uygarlık
Yolunda Yükselen Lider***Yahya Aksoy***19 Başöğretmen Atatürk***Dr. Cihangir Dumanlı***25 Büyük Taarruz Rusya ve
Fransa** *Cengiz Özakıncı***33 Kasım Utanır***Ody Yılmaz Güller***35 Çerkez Ethem ve
Kardeşlerinin Tutum ve
Davranışları** *Cengiz Önal***38 Hakimiyeti Milliye Yazıları****40 Yaşasın Fakirlik** *Mete Akyol***41 Bir 10 Kasım Sabahı Daha
Atatürk'ün Huzurundayız**
*Demir Aytaç***50 Biz de Bir Zamanlar
Meşruiyet Verirdik***Prof. Dr. Cengiz Kuday***52 İsrail, Türkiye'ye Saldırıyor
Göze Alır mı?** *Gürbüz Evren***57 Açlık** *Dr. Tekin Özertem***60 Balkonda Sanat** *Ali Tekin Çam***67 Kapıyı Yeniye Aralamak**
*Tülin Kahvecioğlu***75 Ankara'nın Kapıları**
Semra Yurt Akgül

İÇİNDEKİLER

77 Temiz Çevre ve Dünyamız*Dr. Murat Molu***81 Stanford Ördek Sendromu***Sabriye Aşır***85 Anlamlı Bir Alacalılıktır
Bazen Dünya** *İrem Uğural***87 Köy ve Kök, bir de Bağımsızlık***M. Can İnce***91 Kritik Mineraller ve Türkiye***Necdet Pamir***98 Bayrischzell İzlen Şen Toker****103 Gezici Başöğretmen***Cemal Türkmen***107 Mark Twain** *Ada Öztürk***113 Özgür Köleler** *Berk Yüksel***117 Ekranada Görülen Söylenmeyen***Tayfun Yılmaz***119 Kazak Arkeolog Zainolla***Samashev Vahap Candan***125 Mustafa Delioğlu***Songül Saydam***133 Rio Plaj Konserleri***Mehmet Ünver***137 Doğanın Takviminden Alınan***İlhamla Pişirilen Hikâyeler**Reha Tartıcı***141 Özkan Mert** *Sabri Kemal***144 Hasan Ferit Alnar****147 Neler Olmuyor ki Dünyada***Dr. Sezin San Sungunay**4 Beni Hatırlayınız**34 İlk Dersimiz Türkçe**80 Bilginizi Denetleyin**145 Sudoku**151 Çözümler**152 Yarının Büyükleri**154 Bulmaca**156 Satranç**158 Bize Gönderilen Kitaplardan**160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük*

Sevmek mi istiyorsunuz?

Günlük yaşamımızda çok sık kullandığımız bazı kelimelerin anlamları, bu sıklık nedeniyle olsa gerek, farklılaşabiliyor, hatta değersizleşebiliyor, ağırlığını, derinliğini kaybedebiliyor.

Dikkat etmeden her yerde, özensizce kullandığımızda veya etraftan gelen uyaranları hakettiklerinden daha fazla ciddiye aldığımızda anlam çeşitlilik kazanabiliyor. Cümlede kullandığınız anlamından ziyade, hitap ettiğiniz kişinin algısına göre anlamlandırılabilir.

Bu tehlikeli, bir o kadar da kafa karıştırıcı duruma yol açan kelimelerden birisi de, beni en çok üzenlerden, "sevmek" yüklemi. Farkında mısınız ne kadar farklı şekilde algılanıyor, anlamlandırılıyor bu kelime, bu yüklem? Popüler kültürün düşüncesizce desteklediği hastalıklı tanımlar, "sevmek"e ne garip anlamlar yüklüyor değil mi? "Ya benimsin ya toprağın!" Ardından kadın cinayetleriyle kahroluyoruz. Şarkıda ne diyor? "Aşk için ölmeli, aşk o zaman aşk!" Daha neler!

Sevmek öyle yüce bir duygu, öylesine bir yaşam biçimi ki, etrafınızdaki insanların bazılarını verip bazılarını vermeyebileceğiniz birşey değil. Bencil takıntılarınızı tatmin etmek için bir araç hiç değil.

Sevmek mi istiyorsunuz? Alın size tüm bir evren. Herkesi, herşeyi sevin. Ancak o zaman südür ettiğiniz Yaradan'a tekrar kavuşur, "En el hak" diyebilme ayrıcalığına ulaşırsınız. Sevmek işte öyle yüce ve böyle zor birşey işte! •

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Bizce, Türkiye Cumhuriyet anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi bugün de en muhterem mevkide, her şeyin üstünde yüksek ve şerefli bir mevcudiyettir.*
- *Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey, erkek ve kadının beraber olarak ilim ve bilgiyi kazanmasıdır. Kadın ve erkek bu ilim ve bilgiyi kazanmalıdır. Kadın ve erkek bu ilim ve bilgiyi aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmak mecburiyetindedir. İslâm ve Türk tarihi tetkik edilirse görülür ki, bugün kendimizi bir türlü kayıtlarla bağlı zannettiğimiz şeyler yoktur. Türk sosyal hayatında kadınlar ilim ve bilgi yönünden ve diğer hususlarda erkeklerden asla geri kalmamışlardır. Belki daha ileri gitmişlerdir. (1923)*
- *İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan mürekkeptir. Kabil midir ki, bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünlüğü ilerleyebilsin? Mümkün müdür ki, bir cismin yarısı toprağa zincirlerle bağlı kaldıkça öteki kısmı göklere yükselebsin?*
- *Ey kahraman Türk kadını, sen omuzlar üzerinde göklere yükselmeye lâyıksın.*
- *Anaların bugünkü evlâtlarına vereceği terbiye eski devirlerdeki gibi basit değildir. Bugünün anaları için gerekli vasıfları taşıyan evlât yetiştirmek, evlâtlarını bugünkü hayat için faal bir uzuv haline koymak pek çok yüksek vasıflar taşımalarına bağlıdır. Onun için kadınlarımız, hattâ erkeklerimizden çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar; eğer hakikaten milletin anası olmak istiyorlarsa.*

K Atatürk

Yakın Tarihimiz

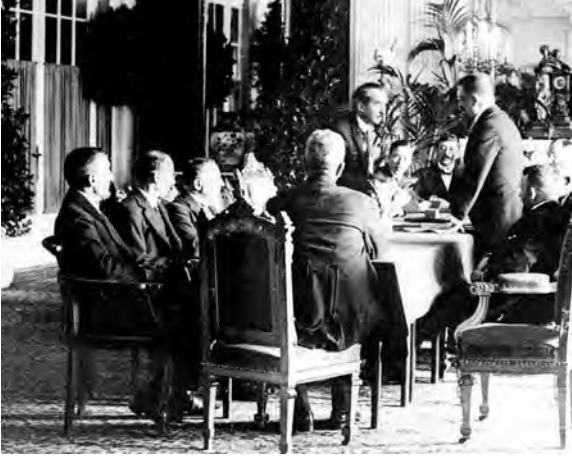
Yaşar Öztürk

“Yurtta barış, dünyada barış”

Yurdun ve dünyanın dört bir yanından; kişilerden, kurumlardan, derneklerden Cumhuriyet Bayramı'nı, genç Cumhuriyet'i, onun kurtarıcı ve kurucusunu kutlayan mektuplar, telgraflar yağıyordu. Gazi Mustafa Kemal, gelen her yazıya yanıt vermeye özen gösterirdi. Amerika'dan yazan bir çocuğa da, Japonya'dan yazan gazeteciye de, Anadolu'dan, Kerkük'ten gelen mektuplara, telgraflara da karşılık verirdi.

İsmet (İnönü) Paşa Lozan görüşmelerinde.

Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla yapılan resmi kabul ise “Yurtta barış dünyada barış” duygusu ve düşüncesinin filizlendiğini gösteriyordu. İngiltere’nin yön verdiği devletlerin ve onlara kapılan Yunanistan’ın ırkçı yöneticilerinin başlattığı kanlı bir savaşı tarihe bırakan Gazi, Yunanistan ile Lozan sonrası başlayan, mübadele ile süren ilişkileri barışçıl bir sürece taşımak istiyordu. 1925 yılında Yunanistan’la ikili görüşmeler başladı. İnönü hükümetinin yaklaşımına Yunanistan’da Andreas Mihalakopoulos hükümeti olumlu karşılık verdi. Mübadeleden kaynaklanan mali ve hukuksal sorunları çözüme kavuşturmak için iki ülke arasında Ankara

General Theodoros Pangalos

Antlaşması 21 Haziran 1925’te imzalandı. 30 Ekim 1918’den önce ve o sırada İstanbul’da bulunan tüm Rumlara yerleşik sıfatının tanındığı anlaşma ile “Yasal pasaportları olmaksızın ülkelerini terk edenler hariç olmak üzere yerleşik sıfatı tanınan Batı Trakya Müslüman-

ları ve İstanbul Rumları ülkelerine serbestçe dönebilecek ve mallarına sahip olabileceklerdi. Bu kişilere mallarını iade etmek olasılığı yoksa adil bir tazminat ödenecekti.”

Türkiye ile Yunanistan arasındaki temel sorunları çözen Ankara Antlaşması’nın ardından Türkiye Atina’ya ilk kez büyükelçi atadı. Ancak çok geçmeden Yunanistan’da Türkiye ile barışçıl ilişkileri sürdürmek isteyen Mihalakopoulos hükümeti devrildi. Lozan’ı de-

ğiştirmeyi amaç edinen General Pangalos diktatör oldu. Eski hükümetin çizgisi terk edildiği gibi hemen Lozan’ı değiştirme arayışlarına girildi. Fakat antlaşmanın imzalandığı süreçte Yunanistan’da gerçekleşen Pangalos darbesi ile Türk-Yunan ilişkileri yeniden

bir kriz dönemine girdi. Musul konusunda yedi düvelce kısaç altına alınan Türkiye'ye karşı Milletler Cemiyeti'nde diplomatik baskı oluşturmaya girişen, saldırgan geçmişine dönmek isteyen Yunanistan, çatıştığı İtalya ile Ege'de Türkiye'ye karşı güç birliğine yöneldi. Ankara Antlaşması Yunanistan tarafından General Pangalos'un 1926'da iktidardan düşürülmesine kadar onaylanamadı.

Yunanistan'da olup bitenlere karşı Gazi barış rüzgarlarının esmesinden yanaydı. Yanında ölümüne kadar Türkiye'nin Dışişleri Bakanı olarak kalmasını sağladığı Tevfik Rüştü Aras ile birlikte 1925 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına katılan Yunanistan'ın Ankara'daki elçisi Pepes Argiropulos'un yanına gitti. Türkiye Cumhurbaşkanı Yunanistan'ın elçisi Argiropulos'a dostane bir tavırla *"Her iki taraf da savaş alanında üzerine düşen sorumluluğun gereklerini yerine getirmiştir. Ama artık savaşlar geride kalmıştır"* diyerek, Pangalos'un iktidarda olduğu dönemde dahi bundan böyle iki ülkenin barış içinde yaşaması ve işbirliği yapması gerektiği mesajını verdi. Bu gelişme Atina'da ses getirdi.

TBMM II. Dönem III. Toplanma Yılı açılış konuşmasını yapmak üzere kürsüye çıktı. Yurttaşların temsilcilerine seslendi Gazi: *"Millet, muasır medeniyetin bütün milletlere temin eylediği hayat ve vasıtaları esasta ve şekilde aynen*

"Her iki taraf da savaş alanında üzerine düşen sorumluluğun gereklerini yerine getirmiştir. Ama artık savaşlar geride kalmıştır"

ve tamamen tahakkuk ettirmek katı kararını vermiştir. Millet, yenilik ve ıslahat sahasında gösterdiği gayretlerin asırlardan beri olduğu gibi türlü türlü aldatmalar yüzünden bir an dahi duraklamasına müsaade etmemek azmindedir. Türk milleti hâkimiyetine sahip olduğu bu devre gelinceye kadar ıstırap ve çöküşüne sebep olan etkenlerin mahiyetini anlamıştır. Bu musibet etkenlerinin her

ne şekil ve mahiyette olursa olsun yeniden faaliyete geçmesine müsa-maha edemez.”

Cehalete karşı yürütölen savaşı milletvekilerine anlattı Gazi: “İr-tica hadisesi bazı vilayetlerimizde mevcut olan ve hissedilen toplumsal ve idari hastalıkları bütün milletin ibret nazarında tamamen ortaya çıkarmıştır. Bir bütün olan bu aziz vatanda bütün vatandaşların bedeni, mali ve mefkürevi bütün mülkel-lefiyetlerini aynı kolaylık ve süratle yerine getirmesini temin edinceye kadar gördüğümüz hastalıkların tedavisinde ısrarla devam mec-buriyetindeyiz. Bu yolda alınması lazım gelen esaslı ve kati tedbirlerin TBMM’ ce devamlı bir surette ve iti-na ile takip olunacağına millet emin olabilir.”

Savaştan çıkan bir ülkenin eko-nomik, tarım, sağlık atılımını tek tek açıkladı Gazi: “Cumhuriyet hükümetinin başlı başına bir esas olarak muvaffakiyetle takip eylediği sıhhat mücadelesine gittikçe vasıtalarını artıran bir genişlikle devam olunmak lazımdır ve mühimdir. Zi-raatımızın maruz bulunduğu maraz-ları ve tahribatı gidermeye ve yeni usul zirai vasıtaların öğretilmesine ve yaygınlaştırılmasına sarf olunan mesai feyizli tesirlerini göstermek-tedir. Ticari hayatı genişletmek, kolaylaştırmak ve sağlamaştırmak için bankaların sahip oldukları ehemmiyetli tesirler üzerine yüce Meclis’ in dikkatini çekerim. İktisadi vaziyetten bahsederken bugünkü

medeniyetin kudret temeli olan konuya, yani maden sanayiine bil-hassa itibarlı bakışları toplamak ve yöneltmek isterim. Sanayi fabrikala-rına, maden sanayiine yönelik genel alaka ve teşebbüsü temin edecek çare ve tedbirleri bulmak kaçınıl-maz ve hayati ihtiyaçlarımızdandır. Kendi servet kaynaklarımızla ve kendi fen erbabımızla teşebbüs ettiğimiz şimendifer inşaatındaki faaliyeti bizzat inceledim ve göz-lemledim. TBMM’ nin hazinesine ve mühendis evlatlarına gösterdiği itimat ve destek hakkıyla mahalline sarf olunmuştur. Milletimiz, yüce Meclisin şimendifer inşaatına gös-terdiği rağbet ve ehemmiyeti sevinç ve memnuniyetle karşılamaktadır. Bu zemindeki genel alaka ve ihtiyaç, sarf ettiğimiz gayretlerin birkaç misline kadar artırılmasını gerek-tirmektedir. Ulaşımı noksan vatan kısımlarındaki toplumsal ve iktisadi noksanların giderilmesi her şeyden evvel ve her tedbirin başında olarak şimendifer ulaşımına tabidir.”

Gazi çok güzel işleri düşünü-yordu ancak bunun gerçekle-leşmesi için öncelikle adaletin, hak ve hukukun varlığı ve uygulanması gerekiyordu: “Cumhuriyet adliye-sinin gelişimi memnuniyet verici bir seyir takip etmektedir. Muamelelerde emniyet ve sürat için alınan tedbirler olumlu neticeler vermekte-dir. Cumhuriyet adliyesine mensup olanların en küçük memurlarına kadar ilmen yeterliliği ve Cumhu-riyet mefküresine sahip olmaları

“Cumhuriyet adliyesinin gelişimi memnuniyet verici bir seyir takip etmektedir.

Muamelelerde emniyet ve sürat için alınan tedbirler olumlu neticeler vermektedir.”

için sarf olunan gayret memnuniyet vericidir. Bir taraftan ilmi yeterliliği temin eden müesseselere ehemmiyet atfederken, diğer taraftan Cumhuriyet adliyesinin dayanakları olacak kanunların bir an evvel vücuda getirilmesine bakılmalıdır. Geçmiş idarelerden devralınan yetersiz kanunlarla geçirdiğimiz senelerde genel hayatın maruz kaldığı müşkülât göğüslenebilmişse bu, milletimizin Cumhuriyete olan sarsılmaz tabii alakasından ve Cumhuriyet idaresinin esasındaki kuvvet ve kudrettendir. Fakat yetersiz kanunların devamına müsaade etmek yüzünden milletin maruz bulunduğu müşkülâtın bir an evvel giderilmesi ertelenemez zaruriyeler arasındadır. Yüce Meclise takdim edilecek olan Ceza Kanunu, Medeni Kanunu ve Ticaret Kanunu'nun bu toplantı devresi esnasında düzenlenmesi ve yayımlanmasındaki aciliyeti bilhassa ifade etmek isterim.”

Hukuk Devrimi'nin ilk işaretini verdi Gazi: “Genel hayatımızı yeni baştan düzenleyecek olan bu esas kanunların, muasır medeniyetin ka-

nunları zümresinden olması tabiidir. Milletimizin dahil olduğu medeni heyetin iktisadi ve medeni ihtiyaçları o kadar katidir ki, buna tekabül etmesi lazım gelen kanunlarda dahi aynı yakınlık lüzumu barizdir. Şimdiki asrın ihtiyaçlarına uygun kanun yapmak ve onu iyi tatbik eylemek ümran ve ilerleme vasıtalarının en mühimlerindenidir.”

Cehalet tutsaklığından kurtulmak için çırpınan aileler Gazi'yi sevindiriyordu: “Maarifimizden bahse başlarken kız ve erkek çocuklarımızın ve ana babalarının tahsil için gösterdikleri genel şevk ve candan atılışı takdirlerle anmak isterim. TBMM'nin ve Cumhuriyet hükümetinin azami vasıta ve gayreti sarf ettiği herkesçe bilinmekle beraber, ilim ve tahsilin feyiz ve nuruna olan genel özlem tatmin edilebilmekten henüz uzaktır. Önümüzdeki sene için devletçe yapılabilecek azami fedakarlığı rica ederken, zengin vatandaşlarımıza da himayeye değer olan çocuklarımızı özel teşebbüsleriyle okutup yetiştirmelerini ehemmiyetle tavsiye ederim. Kadın ve erkek mu-

“Ordumuzun kudret ve kuvveti, aziz Türkiye'nin refah ve ümran yolundaki mesaisini emin ve korunmuş kılan başlıca vasıtaadır. **TBMM, bu yüce barış ve emniyet vasıtasını devamlı olarak takviyede ne kadar can atsa yeridir.”**

allimlerimizin yeni nesli yetiştirmek için sarf ettikleri fedakrane mesai ile beraber; toplumumuz içinde yeni zihniyeti ve medeni hayatı telkin etmek ve yaymak için icra ettikleri iyi tesirler; bu güzide heyetlerin yüce vazifelerini ne kadar idrak etmiş olduklarını göstermektedir. Hayatın her mesaisi safhasında olduğu gibi, bilhassa eğitim hayatında disiplin muvaffakiyetin esasıdır. Müdürler ve talim heyetleri disiplini temine ve talebe disipline riayete mecburdurlar. Türkiye Cumhuriyeti'nin milletlerarası medeniyet ailesinde ihmal edilemeyecek bir kuvvet ve barış unsuru olduğu geçen bir sene zarfında bir daha ortaya çıkmıştır ümidindeyim.”

Dünyanın örnek bir ülkesi olma yolunda ilerleyen Türkiye'nin dış ve iç siyaseti konusunda TBMM'ye bilgi veren Gazi: “Siyasi alemde bir müddetten beri karşılıklı emniyet ve selamet konusu üzerinde sarf olunan faaliyetler dikkat çekicidir. Karşılıklı emniyet ve selamet bütün dünya milletle-

rinin temenni eylemesi lazım olan bir saadet esasıdır. Ancak emniyet ve selamet bütün milletleri kapsamadıkça, genel bir barışı temine yönelik olmaktan ziyade, faaliyet sahası olarak tasarlanan bir kısım milletlere karşı diğer bir kısım milletlerin serbesti kazanmasını temin mahiyetinde anlaşılacak zaruridir. Bilhassa milletlerarası silah ticaretinin bir kısım milletlerin denetimi altında tutulmasıyla neticelenecek tedbirler bu anlayışı teyit etmektedir. Genel siyaset üzerindeki maruzatım, memleket müdafaasına verilecek ehemmiyetin ne kadar ciddi olduğunu gösterir ümidindedim. Barış devri hayatındaki mesaisine şuur ve vukufla devam etmekte olan kara, deniz ve havai ordumuzun kudret ve kuvveti, aziz Türkiye'nin refah ve ümran yolundaki mesaisini emin ve korunmuş kılan başlıca vasıtaadır. TBMM, bu yüce barış ve emniyet vasıtasını devamlı olarak takviyede ne kadar can atsa yeridir. Milletimizin memleket müdafaasına gösterdiği özel alaka şükrana değerlidir. Vatandaş-

ların kendi teşebbüsleriyle vücuda getirdikleri Tayyare Cemiyeti az zamanda verdiği semerelerle geniş bir ferahlık ümit ettirmektedir.”

Adliye Hukuk Mektebi'nin açılışına katılan Gazi bir konuşma yaptı: “Senelerden beri devam eden Türk İnkılabı, mevcudiyetini ve zihniyetini, toplum hayatının kaynağı olan yeni hukuki esaslarda tespit ve teyit etmek çaresine girişmiştir. Türk İnkılabı nedir? Bu inkılap, kelimenin ilk anda ima ettiği ihtilal manasından başka, ondan daha geniş bir dönüşümü ifade etmektedir. Bugünkü devletimizin şekli, asırlardan beri gelen eski şekilleri bertaraf eden en olgun tarz olmuştur. Millet, mevcudiyetini devam ettirmek için fertleri arasında düşündüğü müşterek bağ, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dini ve mezhebi irtibat yerine Türk milliyeti bağıyla fertlerini toplamıştır. Millet, milletlerarası genel mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasitanın ancak muasır medeniyette bulunabileceğini sabit bir hakikat olarak umde kabul etmiştir. Velhasıl efendiler, millet, saydığım dönüşümlerin ve inkılapların tabii ve zaruri icabı olarak genel idaresinin ve bütün kanunlarının ancak dünyevi ihtiyaçlardan ilham alan ve ihtiyacın değişmesi ve gelişmesiyle devamlı olarak değişmesi ve gelişmesi esas olan dünyevi bir idare zihniyetini hayat sebebi say-

mıştır. Cumhuriyet Türkiye'inde eski hayat kaideleri, eski hukuk yerine yeni hayat kaidelerinin ve yeni hukukun geçmiş bulunması bugün tereddüt edilemez bir emrivakidir. Bu emrivaki sizin kitaplarınızda ve tatbika dayanak olacak kanunlarınızda ifade ve izah olunacaktır.”

23 Kasım günü Japon elçisi Yukişi Obata'nın sunduğu güven mektubunu alan, Gazi: “1890 senesinde Osman Paşa'nın özel delege olarak Japonya'ya gönderilmesi Türk milletinin eskiden beri Japonya ile münasebetler tesisine atfeylediği kıymet ve ehemmiyeti göstermeye ve teyide vesile olmuştu. O vakitten beri resmi münasebetlerin kurulmamış olmasına rağmen Türk ve Japon milletlerinin kalbi bağ ve alakaları kesilmemiştir. Bu defa siyasi münasebetlerin de daimi surette tesisi için Japonya hükümetinin Türkiye'de bir sefaret meydana getirmesini memnuniyetle kabul eder ve Japonya'nın ilk sefiri olarak zatalilerini Ankara'da görmekten dolayı duyduğum hazrı beyan eylerim. Her iki memleket arasında yekdiğerinin irfan ve medeniyetini anlamakla başlayıp süratle gelişmesi talep olunan dostluk bağlarının genişlemeye aday olan ticari ve iktisadi münasebetler ile kuvvet kazanacağına eminim” dedi.

“Yurtta barış dünyada barış” dalga dalga yayılıyordu, Ankara'dan Japonya'ya...•

yasarozturk@butundunya.com.tr

Dürüst öykü olur mu?

Evet olur.

Postmodern değil; yazarın kendi yaşamından geçirerek ördüğü
kurmacadan bahsediyorum.

Sahte bir hayat değil, sahici bir hayat.

Ezilenlerden yana bir duruş.

Filiz Oskay'ın öykülerini okuduğumda yukarıda söylediklerimi iliklerime
kadar hissettim.

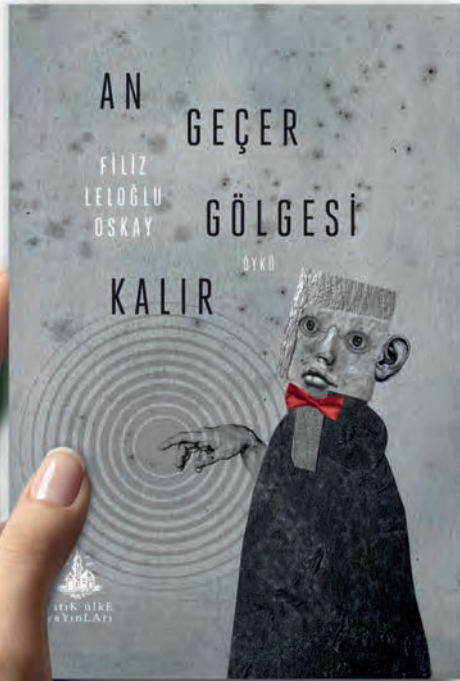
Onun öyküleri günüme anlam kattı.

İhtiyaç duyulan; direnişçi bir ruh hali, başkaldıran, yüreklendiren öyküler.

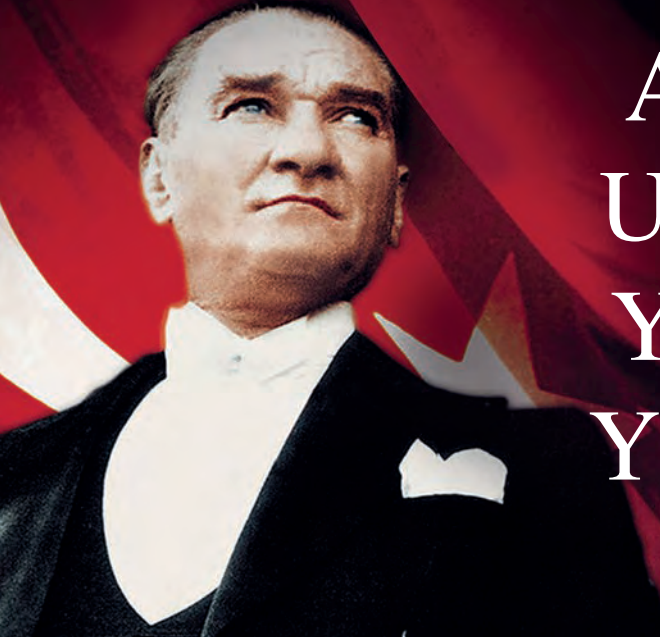
Filiz Oskay'ın öyküleri için ne söylesem azdır.

Okunası öyküler.

Nihat Ziyalan

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Atatürk Uygarlık Yolunda Yükselen Lider

“Atatürk’ün cenazesi onun son zaferi oldu. Cenaze töreninde tüm tezatlar susmuştu. Türk ve Alman askerleri naaşının arkasında yürüyorlardı. Stalin ve Hitler’in temsilcileri aynı sıradaydı. Valencia ve Franco çelenk göndermişlerdi.

Naaşının önünde faşistler, demokratlar ve komünistler eğildiler. Türk halkının her kesimi ağlıyordu. Fakir ve zengin, alt ve üst arasında hiçbir fark yoktu. Ankara bugün dünyanın şimdiye kadar gördüğü en etkileyici cenaze törenine tanıklık ediyordu...”¹

“Güzel sanatlar, insan topluluklarının yüksek niteliğini belirlemede çok büyük önem taşır. Bu yüksek değer, yüksek incelik, beceri, ince yetenek ve işte bunların hepsini yapabilmek, sanatkârlığın birleşmiş ifadesidir. Bu sorun

üzerinde bizim de çocuklarımızın da esaslı olarak durmanız gerekir. Güzel sanatların her dalı için Kamutay’ın göstereceği ilgi ve emek, milletin insanca ve uygar yaşamı ve çalışkanlık veriminin artması için çok etkilidir.” -Atatürk

“Mustafa Kemal’in yurttaşları içinde az bulunur bir niteliği vardı. Öncelikleri açık seçik kavrama yeteneğine sahip, olağanüstü bir örgütçüydü...”²

“Atatürk, Osmanlı İmparatorluğu enkazından modern Türkiye’yi yaratmakla kalmadı, aynı zamanda Türkiye’ye yükselecek gücü verdi.”³

Oxford Üniversitesi Öğ. Üyesi Prof. R. Clogg, “Atatürk, dünyanın önemli üniversitelerinde adına kürsü açılan, çağını aşan dev bir lider.” / Schopenhauer “Bütün sanatlarda musikî haline gelme isteği vardır.” / L. V. Beethoven “İnsanı sadece bilim ve sanat yüceltebilir./ Toplumun en önemli sorumluluklarından birisi de sanatı yükseltmektir./ Prof. Geoffrey Levis, “O, tek bir insanın neler yapabileceğini gösteren 20. yüzyılın olağanüstü lideri.” demekteler.

İngiliz sanat tarihçisi Herbert Read, ‘Sanatın Anlamı’ eserinde şöyle demektedir: “Diyebilirim ki sanatın ödevi bir duyguyu başkalarına da onu aynen yaşayabilmeleri için geçirmek değildir. Bu sadece en basit sanat şekillerinde- ‘Program müziği’, melodram, duygulu roman vs.’de- görülür. Sanatın esas ödevi duyguyu ifade edip anlayışı geçirmektir... Sanatçıya duyduğumuz saygı kendi meziyetlerini duygu problemlerimizi halletmek için kullanılan bir kimseye duyduğumuz saygıdır...”

“Atatürk, Avrupa ve dünya tarihi

çinde başkomutan olarak Churchill’den de daha üstün bir lider. O, kitleleri sürükleyen, insanları kenetleyen siyasal bir önder.”⁴

Sanat, toplumun estetik duygularını yüceltirken, dinamik, insancıl, üretken, kaynaşmış, yaratıcı ve çağdaş bir toplumu yaratmada en temel itici gücü oluşturur. Sanat, bir ulusun hayat damarıdır.

Atatürk’ün, “Ulusal kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkaracağız.” söyleminde kültür ile uygarlık arasındaki ilişkiye vurgu yapılmakta ve çağdaş Türkiye Cumhuriyeti’nin hedefi çizilmektedir.

Ulus, bütün kurum ve kuruluşları ve şiiri, musikisi, romanı, tiyatrosu, resmi, yontusu, operası ve balesi ile bir sanatsal varlıktır. Devlet, varlığına anlam ve derinlik kazandıran değerler bütününi oluşturan bu sanatsal varlığı korumalı ve geliştirmelidir.

“Bir ulus oluşuktan sonra, bireylerinin devlet yaşamında ve düşünce yaşamında ortaklaşa çalışmasıyla ortaya çıkan ulusal kültürde, kuşkusuz ulusun her bireyinin çalışma payı, katkısı ve hakkı vardır.” diyen Atatürk, ulusal egemenlik ve eşit yurttaşlık ilkeleri ile yerel farklılıkların üzerine çıkmayı, böylece çağdaş bilim, sanat ve teknolojinin düzeyine ulaşmayı ve ulusal kimlik için çağdaş kültürü amaçlayan bir ulus anlayışını öngörmüştür.”⁵

ATATÜRK İÇİN YAS

(Alman gazeteci notu -10 Kasım 1938)

“Atatürk’ün cenazesi onun son zaferi oldu. Cenaze töreninde tüm tezatlar susmuştu. Türk ve Alman askerleri naaşının arkasında yürüyorlardı. Stalin ve Hitler’in temsilcileri aynı sıradaydı. Valencia ve Franco çelenk göndermişlerdi. Naaşının önünde faşistler, demokratlar ve komünistler eğildiler. Türk halkının her kesimi ağlıyordu . Fakir ve zengin, alt ve üst arasında hiç bir fark yoktu. Ankara bugün dünyanın şimdiye kadar gördüğü en etkileyici cenaze törenine tanıklık ediyordu.

Tören, bir süvari bölüğü tarafından açıldı. Onların arkasından bir topçu bölüğü ile ellerinde bayraklarla ve bando ile cumhuriyet muhafızları geliyordu. Sonra askeri okulların öğrencileri ve alfabetik sırayla önce Almanlar olmak üzere Bulgarlar, İngilizler, Fransızlar, Yunanlılar, Romenler, Ruslar ve nihayet Yugoslavlar’dan oluşan birlikler yer alıyordu. Her dilde komutlar yükseliyordu. Almanca komutu Farsça komut, Yunanca komutu Rusça komut takip ediyordu. Ruslar Karadeniz filosunun bir müfrezesini göndermişlerdi. Çelik miğferli ve SS üniforması içindeki Baron v. Neurath, kolu yukarıda, Prusya

merasim yürüyüşüyle geçen Alman bahriye birliğini selamlıyordu. Yabancı birlikleri Türk denizcileri takip etti. Bando, Chopin'in cenaze marşını çalıyordu.

Onların arkasından büyük ölünün naaşını taşıyan top arabası geliyordu. Top arabasının her iki tarafında kılıçlarını çekmiş on iki general yürüyordu. Mütevazı giyimli yaşlı bir kadın, tek aile üyesi olarak Atatürk'ün kızkardeşi, eşinin kolundaydı. Onları, kânunun öngördüğü şekilde yalnız olarak cumhuriyetin yeni başkanı İsmet İnönü takip ediyordu. Onun arkasında tek sıra halinde millet meclisi başkanı, başbakan ve Türk ordusunun Genelkurmay başkanı geliyordu. Yabancı özel misyonların renkli üniformaları harika bir görüntü teşkil ediyordu. Dünyanın tüm ülkeleri temsil ediliyordu. İtalyan heyetine eski Milletler Cemiyeti delegesi Baron Aloisi, Fransız heyetine içişleri bakanı Sarraut, Yunanistan heyetine ise başbakan Metaksas başkanlık ediyordu. Onların arkasından Türk hükümeti üyeleri, milletvekilleri, devlet memurları ve subaylar geliyordu. Bir bölük piyade ile görkemli cenaze alayı son buluyordu.

Cenaze alayı saat on ikide, Atatürk'ün şanına layık bir anıtkaşır yapıncaya kadar geçici istirahatgahı olan Etnografya Müzesi'ne ulaştı. Yaşamında imkansız mümkün kılmış olan Mustafa Kemal Atatürk ölümünde de aynı şeyi yaptı. Onun

naaşının arkasında ilk defa birbirleri ile savaşan İspanyol cumhuriyet hükümetinin temsilcileri ile Franco'nun resmi olmayan askeri idaresinin temsilcileri yürüyorlardı.

Müzenin önüne gelindiğinde tabut generaller tarafından top arabasından alınarak salona taşındı. Orada, cumhurbaşkanı ve Atatürk'ün kızkardeşinin yanı sıra yüksek yetkililer toplanmıştı. Üç dakikalık saygı duruşunda salona sessizlik hakimdi. Hiç konuşulmadı ve hiçbir dini tören düzenlenmedi. Cumhurbaşkanının müzeyi terk etmesiyle resmi cenaze töreni

tamamlandı. Dünyanın her yanından çelenkler gönderilmişti. Türk gazetelerinin tahminlerine göre bunların sayısı yirmi bini buluyordu. Bunları Ankara'ya getirmek için sekiz vagon gerekiyordu. Müze içinde naaşın her iki tarafına sadece devlet başkanlarının gönderdikleri çelenkler konuldu. Diğer çelenkler, yaşamı sırasında kendisi için yapılan anıtlarda yerlerini aldılar.

Tören sırasında bazı ufak hadiseler de yaşandı. Yunanistan başbakanı General Metaksas bayıldı ve subayları tarafından cenaze alayından çıkarılmak zorunda kaldı. Türkiye'de, 10 Aralık'a kadar ulusal yas tutulacak. Tüm okullar sekiz gün daha kapalı. Anıtların önünde meşaleler yanıyor ve halk önderinin heykellerini seyrediyor. Yas sadece devlet başkanı için değil, aynı zamanda cumhuriyetin kurucusu ve şekil veren için de. Atatürk'ün

naaşını taşıyan top arabası geçerken askerler gözyaşlarını tutamadılar; aynı imparatorluk muhafızlarının Napolyon'la vedalaşırken ağladıkları gibi.”

Bu alıntı, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden sonra gerçekleşen cenaze töreninin ne denli büyük bir tarihsel ve sembolik anlam taşıdığını etkileyici bir şekilde yansıtıyor. Cümlelerin içeriği, Atatürk'ün yalnızca bir ulusun değil, aynı zamanda dünyanın saygısını kazanmış bir lider olduğunu ortaya koyuyor. Şu temaları özellikle vurguluyor:

• **Birleştirici Güç:** Cenazede faşistler, demokratlar ve komünistlerin bir arada bulunması; Türkiye'nin içindeki tüm sınıf ve ideolojik farklılıkların saygı içinde susması; bu, Atatürk'ün dünya siyaseti açısından da nasıl birleştirici bir figür olduğuna işaret ediyor.

Atatürk'ün naaşı, 21 Kasım 1938'de Etnoğrafya Müzesi'ne götürülürken.

• **Uluslararası Saygı:** Stalin ve Hitler gibi birbirine zıt kutupların temsilcilerinin aynı törende yer alması, Valencia ve Franco gibi çok farklı siyasi rejimlerin çelenk göndermesi, Atatürk'ün evrensel bir lider olarak görüldüğünü gösteriyor.

• **Halkın Yas Tutması:** “Fakir ve zengin, alt ve üst arasında hiçbir fark yoktu” ifadesi, halkın her kesiminin samimi bir üzüntü yaşadığını ortaya koyuyor. Bu da Atatürk'ün toplumun tüm katmanlarında derin bir iz bıraktığını anlatıyor.

• **Tarihi Büyüklük:** “Ankara bugün dünyanın şimdiye kadar gördüğü en etkileyici cenaze törenine tanıklık ediyordu” ifadesi ise sadece bir liderin vefatı değil, tarihsel bir devrin kapanışının yaşandığına işaret ediyor.

Bu metin, İsviçre’de yayımlanan Neue Zürcher Zeitung gazetesinin 22 Kasım 1938 tarihli bir haberinde yer almıştır. Gazete, Atatürk'ün cenaze törenini şöyle anlatıyordu:

“Atatürk'ün cenaze töreni, onun

son zaferi oldu. Tabutunun önünde karşıtlarının hepsi sessiz kaldı. Türk ve Alman askerleri... Stalin ve Hitler'in temsilcileri... Valencia ve General Franco çiçek yollamışlardı.”⁶

Gazi Mustafa Mustafa Kemal'in “ Millet mektepleri Başöğretmenliği'ni kabul ettiği 24 Kasım, ülkemizde “Öğretmenler Günü” olarak kutlanmaktadır. Köy Enstitüsü Marşı'nda ifade edildiği gibi:

“Aynı yolda aynı emek/ Türk köylüsünü önde görmek/ Engelleri aşılıyorz/ Ülkemize koşuyoruz / Yüreğimiz iman dolu /En güzel yol köyün yolu / Canlandırılacak Anadolu/ Engelleri aşılıyorz /Ülkemize koşuyoruz/ Mehmetçiğin oğlu kızı / ATATÜRK'ten aldık hızı /Başarı rız kavgamızı / Engelleri aşılıyorz / Ülkemize koşuyoruz.” Ondan aldığımız ilham ve hızla, uygarlık yolunun önderi Başkomutan ve Başöğretmenimiz Atatürk'ü özlem, rahmet ve saygı ile anıyoruz...•

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

1- Neue Zürcher Zeitung'ta yayımlanan bir haber metninden/

2 –Andrew Mango-Atatürk

Modern Türkiye'nin Kurucusu- s.326, Remzi Kitabevi-2004/

3-Malcolm/Kosova: Balkanlar kitabı yazarı /

4-M.Stevens /İng.Muh.Parti mv./

5-Cumhuriyet Çınarı, Özer Ozankaya, KBY.s.322) /

6- Ankara'da cenaze töreni, 21 Kasım 1938- (Ahmet Tabak paylaşımı)

Yılmadan Yorulmadan
Em. Tuğgeneral, Hukukçu Dr.
Cihangir Dumanlı

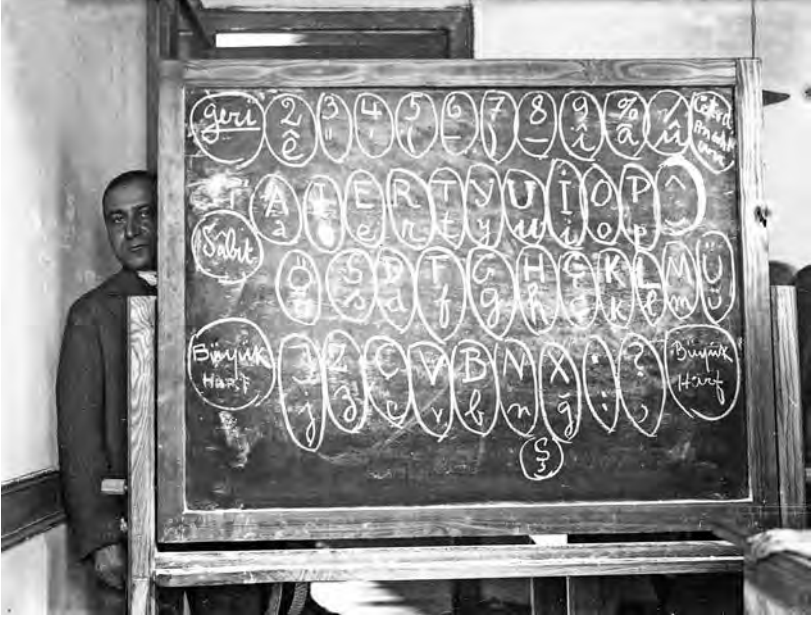

Başöğretmen Atatürk

Atatürk hem “başkomutan” hem “başöğretmen” sıfatlarını taşıyan eşsiz bir önderdir. Başkomutanlık, Temmuz 1921’deki Yunan büyük saldırısı sonunda ordunun Sakarya Nehri’ne çekilmesi üzerine 5 Ağustos 1921’de TBMM tarafından yasa ile üç aylığına verilmiş, üç ayda bir olarak uzatılmış, en son 20 Temmuz 1922’de süresiz olarak uzatılmıştır. Başka bir yasa ile kaldırılmadığından Atatürk ebedi başkomutanımız olmuştur. Başöğretmenlik ise Harf Devrimi kapsamında verilmiştir.

Niçin Harf Devrimi?

Türklerin Müslümanlaştırılmasından itibaren yaklaşık bin yıldır kullanılmakta olan Arap harfleri, Türkçeye uyumlu değildi. Türkçe ünlüler bakımından zengin iken, Arapça ünsüzler bakımından zengindi. Arapçada bazı ünsüz harflerin birden fazla yazılışı vardı. Örneğin iki çeşit “t”, üç çeşit “h”, dört çeşit “z”, iki çeşit “k” vardı. Buna karşılık “a”, “u” ve “ı” olmak üzere üç adet ünlü harf bulunuyordu.^[1]

Türkçede ise sekiz adet ünlü harf bulunmaktadır. Arap harfleri bitişik yazılmakta; kelimenin başında, ortasında sonunda veya tek başına yazıldıklarında farklı yazılmakta ve okunmakta idi. Arap harfleri ile eser basmak pek çok (612) karakterin dizilmesini gerektirdiğinden zordu.

Bu nedenlerle hem kitap sayısı çok az hem de Arap harfleri ile Türkçeyi okumak yazmak zordu. Cumhuriyet ilan edildiğinde okuryazar oranı erkeklerde yüzde 7, kadınlarda yüzde 0.4 düzeyinde idi. Okuryazar olanların çoğu memurlar, subaylar, öğretmenler ve Müslüman olmayanlardı. Ulusun büyük bir bölümü okuryazar değildi. Bu durum

çağdaş uygarlığa ulaşmak isteyen ve temeli kültür olan genç Türkiye Cumhuriyeti'ne yakışmıyordu.

Adım Adım Devrim

Büyük önder diğer devrimlerde olduğu gibi Harf Devrimi'ni de çok önceden düşünmüş ve zamanı geldikçe adım adım gerçekleştirmiştir.

Harf Devrimi'nin zamanının geldiğine inanan Atatürk, 24 Haziran 1928'de Latin harflerinin Türkçeye uyumunu incelemek amacıyla Ankara'da dokuz kişilik bir komisyon (Alfabe Komisyonu) kurdu. Büyük Önder, "Ben ordunun memleketi ve milleti bir sonuca götüreceği noktalarda emir verebilirim fakat bilim ve özellikle sosyal bilim alanına giren işlerde ben komut

veremem. Bu alanda isterim ki beni bilim adamları aydınlatsınlar.” diyordu.

Atatürk Alfabe Komisyonu’na şu yönergeyi verdi: “Türkçenin ses yapısına uygun, gereksiz yüklerden arınmış, külfetsiz ve kolay bir alfabe geliştiriniz”.^[2]

Alfabe Komisyonu 20 kadar ülkenin Latin asıllı alfabelerini incelemiş ve 41 sayfalık bir rapor hazırlamıştı.^[3] Falih Rıfkı Atay 1 Ağustos’ta komisyonun bulgularını İstanbul’da Atatürk’e sundu. Komisyon Latin harflerine geçişin beş ila on beş yıl alacağını değerlendirmişti. Atatürk, “Ya üç ayda olur ya da hiç olmaz”^[4] diyerek devrimci yaklaşımını ortaya koydu.

Harf Devrimi iki aşamada gerçekleşti:

Birinci aşamada konu, uzmanların

görüşleri alınarak geliştirildi; kamuoyuna anlatıldı ve benimseldi, tüm yurttta yeni harflerle okuma yazma seferberliği başlatıldı.

İkinci aşamada yasa çıkarılarak, resmi yazışmalarda, okullarda ve kitaplarda uygulanarak ve Millet Mektepleri kurularak devrim kurumsallaştırıldı.

Harf Devrimi’nde olayların akışı şöyledir:

24 Mayıs 1928’de Latin rakamları kabul edildi.

24 Haziran’da Alfabe Komisyonu kuruldu.

28 Haziran’da Millet Mektepleri hakkında Bakanlar Kurulu kararı yayımlandı.

1 Ağustos’ta Alfabe Komisyonu raporu Atatürk’e sunuldu

9 Ağustos’ta CHP’nin Sarayburnu’ndaki eğlence gecesinde Atatürk, ”Arkadaşlar güzel dilimizi ifade

Gazi, Harf Devrimi öncesinde Dolmabahçe Sarayı’nda. “Yeni Harf” konulu bir toplantı. 28-29 Ağustos 1928

etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz.” dedi ^[5] ve şöyle devam etti: “Arkadaşlar, bizim güzel, ahenkli, zengin lisanımız yeni Türk harfleri ile kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulunduran anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak mecburiyetindeyiz.” ^[6] Bu aynı zamanda Arapçaya olmayan bir kutsallık yükleyen karşı devrimcilere bir cevaptı.

Atatürk Sarayburnu konuşmasında yurttaşlara da şöyle bir görev verdi: “Bugün yapmak zorunda olduğumuz çok değerli bir iş vardır: Yeni Türk harflerini çabuk öğreterek kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya, bütün yurttaşlara öğretiniz. Bunu yurtseverlik görevi biliniz.” ^[7] Bu sözleri tüm yurttta ulusun coşku ile katıldığı yeni harfleri öğrenme ve öğretme isteği ve seferberliğini başlattı. Bu seferberliğin başını Atatürk çekiyordu.

Büyük Önder devrimin hedef ve aşamalarını ulusa benimsetmek için yurt gezilerine çıkarak memurlara, öğretmenlere ve öğrencilere yeni harfleri kişisel olarak öğretiyor ve sınav yapıyordu. Ayrıca bakanları ve milletvekillerini yurdun çeşitli yerlerine göndererek yeni harfleri halka öğretmelerini sağladı. İsmet İnönü seçim bölgesi Malatya’ya giderken “Bugün bütün ülke bir dersane halini almıştır. Bu sınıfın

başöğretmeni de Gazi’nin kendisidir.” dedi. ^[8] Atatürk için ilk kez “başöğretmen” sıfatın kullanan İnönü idi.

11 Ağustos’ta Atatürk Dolmabahçe Sarayı’nda ilk yeni alfabe dersini verdi.

21 Ağustos’ta çeşitli devlet dairelerinde yazı kursları açıldı.

25 Ağustos’ta Ankara’da Mualimler Birliği kongresinde öğretmenler yeni harfleri öğretmek için ant içtiler.

28 Ağustos’ta Atatürk Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey’e gönderdiği telgrafta öğretmenlere yeni harfleri öğretme çabalarından dolayı takdir ve teşekkürlerini bildirdi.

21 Eylül’de Atatürk Cumhurbaşkanı sıfatı ile Başbakanlığa yeni harfler hakkında bir yazı gönderdi.

29 Eylül’de “Yeni Harfler Marşı” (abece marşı) bestelendi.

8-25 Ekim’de memurlar yeni harfler konusunda sınava girdiler. ^[9]

Dolmabahçe Sarayı'na kara tahtalar yerleştirildi. Atatürk kendisini ziyarete gelenlere, memurlara, dostlarına, yanında çalışanlara ders veriyordu. ^[10] Saray bir bilim akademisi haline gelmişti. Dilciler, tarihçiler, şairler, yazarlar, milletvekilleri, bakanlar her gün salonlarda toplanıyorlar, Büyük Önder'in başkanlığı altında tartışmalar yapıyorlar ve masasının önünde harf sınavından geçiyorlardı. ^[11]

Alfabe Komisyonu'nun belirlediği yeni harfler henüz yasalaşmadan uluşça benimsenmiş, sıra yasalaşmaya gelmişti.

1 Kasım 1928'de TBMM'nin yeni yasama yılının açılış konuşmasında Atatürk, "Türk milletine kolay bir okuma yazma anahtarı vermek lazımdır. Büyük Türk milleti bilgisizlikten ancak az emekle ve kısa yoldan böyle bir araçla ayrılabilir. Bu okuma yazma anahtarı Latin alfabesinden alınan Türk alfabesidir." ^[12] dedi. Açılış töreninden sonra gerekli komisyon derhal toplandı, konuyu kararlaştırdı. Tasarı hazırlandı. Alfabe Komisyonu'nun önerisine uygun yeni harfli yasa tasarısı aynı gün TBMM genel kurulunda oybirliği ile kabul edildi. ^[13] 3 Kasım tarihli 1353 sayılı yasa Resmi Gazete'nde yayımlanarak yürürlüğe girdi. 1 Ocak 1929'dan itibaren resmi yazışmalarda eski harflerle yazmak yasaklandı, Kitapların yeni harflerle basılması zorunlu oldu.

1928-1929 eğitim yılından itibaren okullarda yeni harflerle eğitim vermeye başlandı. Atatürk'ün 1 Ağustos'ta Falih Rıfkı'ya söylediği gibi Alfabe Komisyonu'nun raporunun sunulmasından üç ay sonra devrim yasalaşmıştı.

1353 sayılı yasa, Anayasanın 174. maddesi ile koruma altına alınmış devrim yasaları kapsamındadır. Anayasanın hiç bir hükmü bu yasaya aykırı yorumlanamaz.

Yeni alfabeye "Latin alfabesi" değil "Türk alfabesi" denildi. Latin alfabesinin Türkçeye uymayan q, x, w gibi harfleri ile ch, sc, sch gibi ikili üçlü harfleri alınmamıştı.

Yeni alfabeye "Latin alfabesi" değil "Türk alfabesi" denildi. Latin alfabesinin Türkçeye uymayan q, x, w gibi harfleri ile ch, sc, sch gibi ikili üçlü harfleri alınmamıştı. 24 Kasım'da Mili Eğitim Bakanı Mustafa Necati tarafından hazırlanan "Millet Mektepleri Yönetmeliği" Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Amaç yeni harfleri ulusa öğretmektir. Yönetmeliğin 4. maddesi şöyle idi: "Bu teşkilatın başkanı ve millet mektebinin Başöğretmeni Reiscumhur hazretleridir."^[14]

Aynı gün Atatürk'e Bakanlar Kurulu tarafından "Başöğretmen"

ünvanı verildi.^[15] 24 Kasım öğretmenler günü ilan edildi. Yeni harfleri halka öğretmek için kurulan millet mektepleri 1 Ocak 1929'da açıldı. Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey aynı gün vefat ettiği için açılışa katılamadı. 6-45 yaşları arasında okuma yazma bilmeyenlerin Millet Mekteplerine katılması zorunlu kılındı. Mekteplerde 20 bin öğretmen görev yaptı. Millet Mektepleri 1936 yılında Halkevlerine devredilinceye kadar 2,5 milyon yurttaşa okuryazar diploması verdi.^[16] Okuryazar oranı yüzde 7'den yüzde 20'ye çıktı. Aynı dönemde (1928-1936) nüfus da 13 milyondan 16 milyona çıkmıştı. TSK da bünyesinde açtığı 16 er okuma yazma okulunda (Ali Okulu) 532 bin 266 ere okuma yazma öğreterek okuma yazma seferberliğine katıldı.^[17]

Değerlendirme:

Harf Devrimi ile cumhuriyetin temeli olan kültür devriminde büyük aşama gerçekleşmiştir. Arapçaya olmayan bir kutsallık yükleyen karşı devrimcilerin savladığı gibi ulus bir günde cahil olmamış, tersine zaten cahil olan ulusun okuryazarlık oranı nüfus artmasına karşın sürekli yükselerek bugün yüzde 90'lar düzeyine ulaşmıştır. Kitap sayısı da hızla artmış, mezar taşlarını okuyamasa bile onlarca kitap okuyan kuşaklar yetişmiştir. Daha sonra yapılan dil devrimi ile kendi dilimizi kendi alfabemizle okumak-yazmak olanaklı hale gelmiştir.

24 Kasım Öğretmenler Günü'nde ilk ve orta öğretim öğretmenleri kutlanmaktadır. Bunun nedeni, Harf Devrimi yapıldığında henüz üniversite reformunun yapılmamış olması, devrimde bu öğretmenlerin öncü rol oynamalarıdır. Bugün gelinen noktada aynı işleve sahip üniversite öğretim elemanları da Öğretmenler Günü kapsamında kutlanmalıdır. Öğretmenler Günü “öğretmenlerin sorunlarını dillendirme günü” olmaktan çıkarılmalı, bayram gibi kutlanmalıdır. Atanamayanlar dahil tüm öğretmenlerimizin 24 Kasım Öğretmenler Günü kutlu olsun. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

[1] Sina Akşin, Kısa Türkiye Tarihi, Türkiye İş Bankası Yayını, İstanbul, 2013, s.202.

[2] Yaşar Aladağ, Mustafa Necati Bey, Galeati Yayıncılık, Ankara, 2021, s.377

[3] Turgut Özakman, Cumhuriyet Türk Müzesi İkinci Kitap, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 2010, s.313

[4] Mango, a.g.e. s.465

[5] Özakman, a.g.e. s.316

[6] Maarif Vekaleti, Tarih IV, İstanbul, 1934, S.255

[7] Goloğlu, a.g.e. s.277

[8] Kinross, a.g.e. s.514

[9] Aydemir, a.g.e. s.301

[10] Kinross, a.g.e. s.514

[11] Maarif vekaleti, a.g.e. s.254 ulus tarafından benimsendi.

[12] Goloğlu, a.g.e. s.280

[13] Maarif vekaleti a.g.e. s.3011

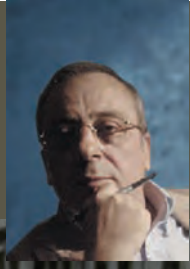
[14] Aladağ, a.g.e. s.392

[15] <https://www.sozcu.com.tr/2015/kultur-sanat/basogretmen-mustafa-kemal-ata-turk-ve-24-kasim-993434>, Erişim: 5 Eylül 2018

[16] Sina Akşin Kısa Türkiye Tarihi, Türkiye İş Bankası Yayını, İstanbul, 2013, s.203

[17] http://tr.yenisehir.wikia.com/wiki/Okuma-Yazma_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1n%C4%B1n_Tarih%C3%A7esi, Erişim 6 Eylül 2018

Otopsi
Cengiz Özakıncı

26
AĞUSTOS
1922

BÜYÜK TAARRUZ RUSYA ve FRANSA

26 Ağustos 1922 Büyük Taarruz, 30 Ağustos 1922 Büyük Zafer, 9 Eylül 1922 İzmir'i düşman işgalinden kurtaran Türk ordusunun Yunan ordusunu iki hafta içinde yok etmesi, yalnız Yunanistan'da değil, başta İngiltere olmak üzere tüm dünyada büyük bir şaşkınlıkla karşılandı. Bu yenilgilerine onurlarını kurtaracak bir neden arayan Yunanlar: *En yeni ve güçlü silahlarla donanmış Yunan ordusunun*

ilkel, barbar Türk ordusuna yenilmesi olanaksızdı; ancak Türklerin 'Büyük Taarruz' planını Fransızlar hazırladı; Türk ordusunu Rus, Fransız, İtalyan subaylar yönetiyordu; Yunan ordusu Türkler'e değil, bunlara yenildi, diyorlardı.

David Walder, "Chanak Affairs" (Çanakkale Sorunu) kitabında Türk Zaferi'nin Yunanistan'da ve Avrupa'da nasıl algılandığını özetle şöyle anlatıyor:

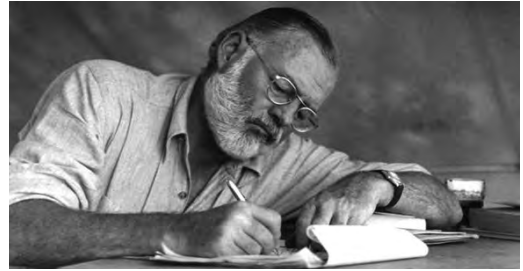
David Walder, Chanak Affairs.

- “Kanada gazetesi Toronto Daily Star, (Eylül 1922 sonunda İstanbul’a ulaşan-cö) Ernest Hemingway adında bir Amerikalıyı göndermişti, o Yunan ordusunun yenilgisini tamamen Venizelos yanlısı subayların yokluğuna bağlıyordu. İngiliz gazetesi Manchester Guardian ise Arnold Toynbee’yi görevlendirmişti. (15 Ocak - 15 Eylül 1921)”¹

“Toynbee, Yunanlara kamyon, öküz arabası ve katırla kaotik geri çekilmelerinde eşlik ederken, bir efsanenin ortaya çıktığını fark etti: *Yabancı müdahalesi efsanesi*. Yunanlar teknik, uzmanlık, örgütlenme, silah ve aygıtları kullanma bakımından Türklerden üstündü, ancak şimdi basit, cahil diye küçümşenen Türk, üstün denilen Yunan’ı

yenmişti; bu nasıl olabilirdi? Türklere yakıştıramayan bu zafer, Rusların, Fransızların ve İtalyanların yardımlarıyla açıklandı; Fransız, İtalyan ve Rus subay ve danışmanların kendi ülkelerinin askeri üniformalarıyla Türklere yardım ettiğine dair yeminler ediliyordu; çoğu Yunansever buna inanıyordu; ama bu mantıksızdı. Toynbee’nin duyduğu bu söylentiler, Yunanların yenilgilerine uydurdukları bahanelerdi.”²

“Yunanlar Bolşeviklerin Türklere silah ve teçhizat sağladığına inanıyordu. Türklerin cephede 200’den fazla top ve görünüşe göre sınırsız mühimmatları vardı ve bunların hepsi İtalyanlardan veya

Ernest Hemingway

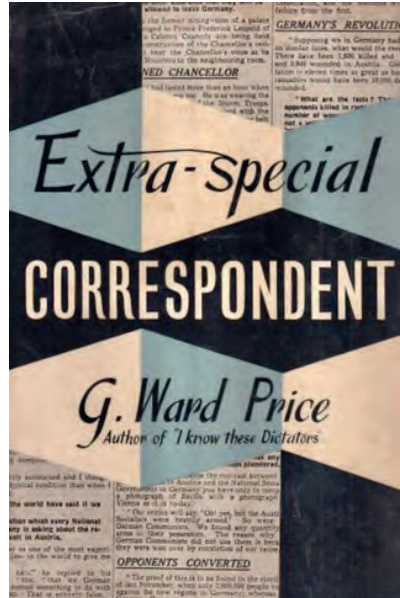

Arnold J. Toynbee

İstanbul'dan gelmiş olamazdı. Malzemeler Boğaziçi limanlarından geliyor olmalıydı. İngiliz temsilcisi, kurmay subay Albay Sarryanis'i sorguya çekmiş ve bunun nasıl keşfedildiğini sormuştu; çünkü İstanbul'dan, önce İtalyanlardan daha sonra Fransızlardan yardım gelmişti. Albay, bunun uzum zamandır bilindiğini, ancak Yunanların Bolşeviklerin Kemal'e ne ölçüde yardım ettiğini ancak son harekâtlardan sonra fark etmeye başladıklarını söylemişti.”³

“Küçük Asya'da gömülmemiş cesetler ve savaş esirleri dışında hiçbir Yunan askeri kalmamıştı. (...) Lloyd George'a yönelik eleştiriler artık her gazetenin en üst sıralarındaydı. Lloyd George karşıtı üslubuyla en sansasyonel ve eleştirel, ancak yine de isabetli olan Daily Mail'di. Ward Price hâlâ İzmir'de dolaşıyordu. Mustafa Kemal ile bir röportaj yaparak muhteşem bir haber yaptı. Röportaj 15 Eylül 1922'de yayınlandı. M. Kemal, Ward Price'a “Artık tartışılacak bir şey yok,” dedi. “Türkiye için talep ettiğimiz sınırlar Suriye ve Mezopotamya'yı kapsamıyor, ancak esas olarak Türk ırkının yaşadığı tüm bölgeleri kapsıyor. Son zaferimizden sonra da taleplerimiz eskisi gibi aynı. Küçük Asya, Trakya'nın Meriç Nehri'ne kadar olan kısmı ve İstanbul'u istiyoruz. Çanakkale Boğazı'nın serbest geçişi için her türlü güvenciyi vermeye hazırız, ancak bu boğazı tahkim etmeyi taahhüt

etmiyoruz. Güçlerin, Marmara Denizi üzerinde İstanbul'u ani bir saldırıya karşı koruyacak savunma yapıları oluşturmamızı kabul etmeleri doğrudur.” Ward Price, M. Kemal'e Müttefikler İstanbul'u teslim etmeyi reddederse ne yapacağını sordu. Gazi, “Başkentimizi almıyoruz,” dedi, “ve bu durumda ordumla İstanbul'a yürümek zorunda kalırım ki bu sadece birkaç günlük bir iş olur. Elbette sonsuza kadar beklemem ama müzakere yoluyla ele geçirmeyi çok daha fazla tercih ederim.” Daily Mail'in haberinde, işgal altındaki İstanbul'un, büyük zaferi kutlayan Türk bayraklarıyla kızıl-laştırıldığı ve Atina'da Kabine'nin istifa ettiği bildiriliyordu.”⁴

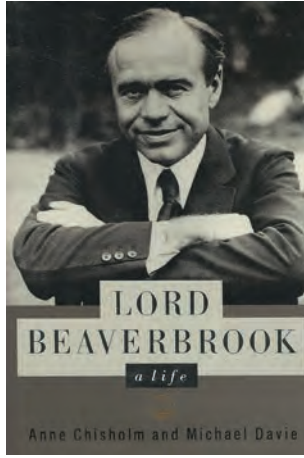

Ward Price'in 9 Eylül 1922'de İzmir'de Mustafa Kemal ile yaptığı söyleşileri içeren kitabı.

“Yunanların tümüyle çöküşüyle ilgili kuşklar, iki gün sonra *Sunday Express*’te çıkan bir haberle ortadan kalktı. Haberi, gazetenin sahibi Lord Beaverbrook yazmıştı. (...) Atina ‘devrim söylentileriyle doluydu, ancak kimin tarafından ve kime karşı olduğu belli değildi.’ (...) Fısıltıyla ve gizlice

de olsa Konstantin suçlandı, Venizelos suçlandı, ‘Atinalıların hâlâ sahip olduğu bir konuşma özgürlüğü var: Tüm Müttelikleri topluca ve ayrı ayrı lanetleme hakkı. İngilizleri suçluyorlar ve Fransızları lanetliyorlar. İngiltere’nin onları bu korkunç başarısızlığa yol açan maceraya girmeye ikna ettiğini ve Bay Lloyd George’un kendi adamlarını kurtarmaya ya isteksiz ya da beceriksiz olduğunu düşünüyorlardı.(...)

Beaverbrook, Yunanistan’a dönen askerlerden, Toynbee’nin aylar önce Anadolu’da duyduğu yabancı yardım bahanesini de işittimişti: ***Kemalist ordulara, hatta bölüklere bile, seçkin Fransız subaylarının komuta ettiği, Türk taarruz planının Fransız generallerince hazırlandığı ve***

Lord Beaverbrook

ordusuna İtalyan, Fransız Rus subayların komuta ettiği söylentisi yayılıyordu. Mustafa Kemal, işte tam bu sırada, TBMM’nin 4 Ekim 1922 günlü oturumunda bu savaşa 1360’lardaki “Sırp Sındığı Meydan Muharebesi”ne benzeterek “Rum Sındığı Meydan Muharebesi” adını verecek; Büyük Taarruz’un planının, taarruzdan bir yıl önce 5 Ağustos 1921’de TBMM’nde dile getirmiş olduğu “**düşmanı harim-i**

Fransızların dünya savaşında Avrupa Cephesi’nde Almanlara karşı savaşta edindikleri teknik beceri karşısında hiçbir şeyin duramayacağı, söyleniyordu.⁵

David Walder’in anlatısında görüldüğü üzere, Yunanistan’da ve Batı basınında Büyük Taarruz planlarının Fransızlarca hazırlandığı, Türk

ismetimizde boğma, imha etme” stratejik hedefi doğrultusunda, Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa tarafından hazırlanmış olduğunu vurgulayacak; Büyük Taarruz’un gerek planıyla gerek kanyla, canıyla tam bir Türk Zaferi olduğunu ilan edecek; ertesi gün bu konuşma Hakimiyeti

Bütün Dünya, Eylül 2025

Milliye gazetesinde tam metin olarak yayımlanacak; ve böylelikle Büyük Taarruz planını Fransızların hazırladığı propagandası boşa çıkmış olacaktı.

Mustafa Kemal, Franklin Bouillon, Louis Mougin, İsmet Paşa, Yusuf Kemal (Tengirşenk) 13.12.1921 Akşehir.

Mustafa Kemal bu konuşmayı yaptığında Fransa temsilcisi Albay

Mougin Ankara'da mecliste konuşmayı dinlemiş ve ertesi gün konuşma metninin yayınlandığı gazeteyi okumuştur. Böyleyken General Gouraud'a yazdığı mektupta taarruz planının Fransa'ya ait olduğunu savunan Mougin:

“Operasyon (Büyük Taarruz) Paris'ten hareketinden sonra General (Fransız Kara Kuvvetleri Komutanı, Edmond) Buat'ın bana açıkladığı ve önce (12-15 Aralık 1921 tarihlerinde) İsmet Paşa'ya Akşehir'de, sonra da Mustafa Kemal'e Ankara'da sunduğum ve müzakere ettiğimiz plana göre başlatıldı. Bu plan Fevzi Paşa tarafından benimsendi ve herşey en küçük teferruatıyla halledildi. (...) Başarıdan emindik, lakin bu tür bir başarıdan (Yunan ordusunun tümüyle imha edildiği türden bir başarıdan) asla!.. Ajanslar (haber ajansları) size Mustafa Kemal Paşa'nın mecliste verdiği (4 Ekim 1922 günlü) nutku iletti. Ben onu biraz karışık, karmaşık

buldum. Sonunda İsmet Paşa'nın yaptıklarını içeren gayet iyi bir özeti var. (...)” diyordu.⁶

Albay Mougin, Büyük Taarruz planını Fransız Kara Kuvvetleri Komutanı Edmond Buat'ın hazırladığını, bu planı önce 12-15 Aralık 1921'de Akşehir'de görüştüğü İsmet Paşa'ya ve daha sonra Mustafa Kemal'e ilettiğini, Büyük Zafer'in bu Fransız planı sayesinde kazanıldığını bildirmiş; bunun üzerine General Gouraud, Mustafa Kemal'e gönderdiği 18 Ekim 1922 günlü iletide Büyük Zafer'e ortak çıkarak şöyle demişti:

“Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey'den Bursa'da Başkumandan Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine. Ankara, 18.10.338 (1922) Tel. No. 5778/238

1- General Gouraud'un Miralay Mösyü Mougin vasıtasıyla Zati Fehimanelerine keşide edilmek üzere gönderdiği telgrafnamenin sureti mütercimesi ikinci maddede maruzdur efendim.

2- *“Mudanya Mütarekesinin imzalandığını haber aldım. Türkiye'nin makası milliyetinin askerlerinin şecaati ve Fransız Cumhuriyeti Hükümetinin muaveneti ile tahakkuk etmiş bulunmasından dolayı tebrikatının Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine arzını rica ederim.”* ⁷

General Gouraud, 1915'te Çanakkale Savaşında yaralanmış ve sağ kolu kesilmişti. Türk Büyük Zaferi'nin Başkomutanı Mustafa Kemal'in 4 Ekim 1922 günlü meclis konuşması kendisine iletilmiş olduğu halde, Mustafa Kemal'e

General Henri Gouraud

gönderdiği bu iletide Büyük Zaferimizi Fransa'nın yardımı sayesinde gerçekleşmiş ortak başarı olarak gösteriyordu. Oysa Albay Mougin'in Akşehir'e geldiği tarih 12-15 Aralık 1921 idi; Mustafa Kemal onun Akşehir'e gelişinden 4 ay önce TBMM'de Büyük Taarruz'un hedefinin “düşmanı harimi ismetimizde imha etmek” olduğunu 5 Ağustos 1921'de dile getirmiş ve taarruz planı, bu stratejik hedef doğrultusunda Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa tarafından hazırlanmıştı. Albay Mougin ve General Gouraud, Mustafa Kemal'in bu açıklamalarını bildikleri halde Büyük Zaferimizi

Fransa'yı ortak etmeye yönelik söylemlerini sürdürüyorlardı.

Gouraud ve Mougin'in iddialarının tersine, Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak, 1947'de yayımlanan bir söyleşisinde, Fransızların Büyük Taarruz'un durdurulması için çaba gösterdiklerini açıklıyor ve: *“Büyük taarruzdan sonra, Mareşal Pelöve'den (Fransa Harbiye Nazırı Painleve'den) Franklen Buoillon'dan ve arkadaşlarından müteşekkil bir Fransız heyeti, bizimle, Anadolu'nun herhangi bir yerinde temasta bulunmak istemişti. Biz onlara, kendilerini 9 Eylülde Niğde (Kemal Paşa) bulacağımızı bildirmiştik.*

“Nif” e vardığımız zaman, onlardan, **Türk ordusunun harekâtını, aramızda geçecek müzakerelerden sonraya bırakmamızı isteyen bir başka tel aldık.**” diyordu.⁸ Buna göre, Fransızlar Yunan ordusunun Türk ordusu tarafından imha edilmesini önlemeye çalışmıştı.

1919-1922 arası Kurtuluş Savaşı boyunca hangi ülkelerden hangi sayıda silah cephane vs. alındığı dönemin Milli Savunma Bakanı Kazım Özalp’ın Milli Mücadele kitabında belgelerle yayımlanmıştır. Sovyetler Birliği 37812 tüfek, 44587 sandık mermi, 324 makinalı tüfek, 66 top, 200543 top mermisi ve 11 kama armağan etmiştir.

Sovyet Rusya bunları para karşılığı satmamış, borç olarak vermemiş, armağan olarak parasız vermiştir. Fransa’dan alınanlar ise 10089 tüfek, 1505 sandık mermi ve 10 uçak olup, Fransa bunların bir bölümünü Ankara Hükümetine para ile satmıştı ve amacı Ankara’yı Sovyet Rusya’dan koparmaktı.

Büyük Zafer’den sonra, 1928’de İstanbul’da Taksim alanına dikilen Cumhuriyet Anıtı’nda Atatürk’ün, Sovyet Rusya Büyükelçisi Aralov’a yer vermesi ve fakat Büyük Zafer’e ortak çıkmaya yeltenen General Henri Gouraud ya da Albay Louis Mougin gibi Fransızlara

Mustafa Kemal Büyük Taarruz öncesi Ilgın’da yapılan son manevrada Sovyet Rusya Büyükelçisi Aralov ile.

Sovyet Rusya Büyükelçisi Aralov Taksim Cumhuriyet anıtında sol baştaki İsmet İnönü’nün arkasında, kasketli.

yer vermemiş olması, bu bağlamda anlamlıdır.•

cengizozakinci@butundunya.com.tr

[1] David Walder, “Chanak Affairs”, s.120

[2] David Walder, age, s. 121.

[3] David Walder, age, s.122.

[4] David Walder, age, s.182.

[5] David Walder, age, s. 183, 184.

[6] Paul Dumont, “La Turquie, et La France a L’Epoque d’Atatürk Collection Turcica I”, P. 1981., s. 103, 104’dan aktaran: Hülya Baykal, “Kurtuluş Savaşı’nda Türk Fransız İlişkileri ve Bir Fransız Türk Dostu Albay Mougin”, Atatürk Yolu Dergisi, c.2, sayı 7, Temmuz 1991, s. 506

[7] Bilal N. Şimşir, “Atatürk İle Yazışmalar I, (1920-1923)” Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981, s.410’dan aktaran: Hülya Baykal, age, s.506, 507.

[8] 30 Ağustos Hatıraları, Sel Yayınları, 1955 s. 18-24.

LOGOLARIN GÜCÜ ADINA!

Dünyamızı ele geçiren uzaylılar gibi, her yerdeler; dünyayı sahipleri adına değiştirmek için her şeyi yapabilecek “şeyler” onlar... Onları biz yapıyoruz! Yaparken ne kadar bilgi, beceri ve emek harcarsak, o kadar etkili olurlar. Logoların gücü tartışılmaz ama çoğu zaman kendi başlarına değil. İyi bir ürüne kötü logo, iyi bir atletin kötü bir ayakkabıyla koşması gibi, ayağının acıması, performansının düşmesine neden olsa da, o yine iyi koşuyor ama çabuk yoruluyor. Kötü bir ürüne muhteşem bir logo ise yaramaz bir çocuğun ayağındaki lüks ayakkabı gibi, kısa sürede dağılıp, şatafatını yitiriyor.

Logo, markanın yalnızca bir parçası. Bütünün ifadesini bulduğu bir simge: “Güçlü”, “Atılcı”, “Çılgın”, “Yenilikçi”, “Geleneksel” gibi kavramlar form ve renk ilişkileriyle kendini göstermeye çalışıyor. Ama bir sorun var: milyonlarca markanın paylaştığı bu iddialar, bir o kadar tasarımcının elinden geçerken, bir “olmazsa olmaz”a varmak zorunda: Farklı ve diğerlerinden ayrılan bir şey üretmek. Bu kadar etrafımızı sarmış ve görünmek için çabalayan logo arasından sıyrılıp öne çıkacak bir şampiyon yetiştirmek, her logo tasarımcısı için heyecanlı bir macera. Büyük ödül ise, diğer tasarımcıların “Ahhh! Bunu ben yapmalıydım!” diyeceği bir logo tasarlamak, ya da diğer markaların “Ahhh! Bizim logomuzu da bu tasarımcı yapmalıydı!” diyeceği

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Söz Dokuma Atölyesi

Ody Yılmaz Güller

Kasım Utanır

Yine geldi çattı aylardan kasım.
Yüreğim bir hüznün deryasında
boğulurken aklım fikirlerinin
ışığıyla apaydınlık. En büyük eserim
dediğin “Cumhuriyet” ile yaktığın
meşale hiç sönmeyi sönmeyecek. Bedenin
ölüme meydan okuyamasa da fikirlerinin
ölümsüzlüğü o meşaleyi sürekli harlayacak.
Zira mayası sağlam, harcı menfaatle değil
vatan millet aşkıyla yoğruldu.

İmkansız mümkün kılan bir dehaydı.

Türk milletine adanmış bir ömürdü.

O gün kapanan mavi gözlerinin ardında, asla kapanmayacak nice ufuklar açtı. Sadece Türk halkını değil zihinleri de esaretten kurtardı, kök salmış örümcek ağlarını cehaletin ördüğü duvarları yerle yeksan etti.

Lakin vakit ne methiyeler düzme ne de ağıt yakma vaktidir. Kanla, yoklukla kazanılmış bu topraklarda biten yabancı otları temizleme vaktidir. Cumhuriyetin köklerine sınımsız sarılma vaktidir. Dersini maziden alıp sağlam tuğlalarla geleceği inşa edecek ey Türk genci, birinci vazifeni sakın unutma!

Özlemi hiç dinmeyecek Ata'ya sevgi, saygı ve minnetle...

* * *

Kasımlardır gözyaşına haykırıya gebe / Günlerce, gecelerce. / Hüznün keskin bir bıçağıdır; / Yüreklerle sapsızanan. / Yetim kalmış bir cümle, / Titreyen dudaklarda ağlayan. / Bir ırmaktır boz bulanık, / Anadolu'ya ağıtlar yaktıran. / Hiç görmediği Ata'ya, / Çocuk ruhuyla bağlanan / Minicik gözlerdeki ışıltıdır / Burukluğun zehrini saklayan / Ve kasımdır ay olmaktan utanan, / Güzellikler dururken / Bir dehanın ölümüne tanık olmaktan.

odyayilmazguller@butundunya.com.tr

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 Agnostik (Fr.)**
a-Karmakarışık
b-Bilinmezci
c-Özgü anlatım
d-Başkalaşım
- 2 Firkete (İta.)**
a-Yelkenli gemi
b-Uzun bluz
c-Önemi ni
yitirmiş
d-Saç tokası
- 3 Kanalize (Fr.)**
a- Kovuşturmak
b-Kimyasal tepkime
c-Yönlendirilmiş
d-Uyku durumu
- 4 Gidon (Fr.)**
a-Yönelteç
b-Kauçuk parça
c-Müzik aygıtı
d-Dokuma tezgahı
- 5 Hartuç (Fr.)**
a-Eski kafalı
b-Silmetaş
c-Barut kesesi
d-Toprak kap
- 6 Floş (Fr.)**
a-Poker terimi
b-Dikiş iğnesi
c-Çok modern olan
d-Bükümsüz iplik
- 7 İskandil (İta.)**
a-Denizbilimi
b-Camli balkon
c-Su motoru
d-Derinlik ölçümü
- 8 Kalantor (Fr.)**
a-Varlıklı kimse
b-Soyutlama
c-Kaba, saldırgan
d-Asalet unvanı
- 9 Karnika (Lat.)**
a-Deniz feneri
b-Arı cinsi
c-Pervane
d-Akü başı
- 10 Legal (Fr.)**
a-Açık yürekli
b-Yöntem, kural
c-Yasal olan
d-Koşula bağlı
olmayan
- 11 Semantik (Fr.)**
a-Sinir bozukluğu
b-Anlam bilimi
c-İleri görüşlü
d-Cana yakın
- 12 Majör (Fr.)**
a-Planlı ekonomi
b-Gramafon plağı
c-Pamuklu bez
d-Büyük, önemli
- 13 Palamar (Rum.)**
a-Kalın halat
b-Akciğer zarı
c-Küçük makara
d-Uçurtma kuyruğu
- 14 Prototip (Fr.)**
a-Molekül yapısı
b-Yapay reçine
c-Yarış atı
d- İlk örnek
- 15 Rölöve (Fr.)**
a- renk körlüğü
b-Yoğunluk ölçer
c-Kıvrık şapka
d-Artı
elektrot

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 78

Çerkez Ethem ve Kardeşlerinin Tutum ve Davranışları

Efendiler!

Çerkez Ethem Bey ve kardeşlerinin ilk kez göze çarpmaya başlayan kimi davranışları ve tutumları üzerine yüce kurulunuzu aydınlatmak isterim.

Çerkez Ethem Bey, Kuvay-ı Milliye ile önce Anzavur'u kovalmış ve sonra Düzcce Ayaklanması'nda başarılı işler görmüş, Yozgat'a gitmek üzere Ankara'ya getirildiği zaman da, hemen herkesçe beğenilmiş ve övülmüştü.

Kendisini abartarak övenler de elbette olmuştur.

Ethem Bey ve kardeşlerinin

sonraki davranışlarından, bu alkış ve övgülerden dolayı büyüklendikleri, dahası, kimi kuruntulara kapıldıkları anlaşılıyordu.

Ethem Bey ve kardeşlerinden Tefvik Bey, Yozgat Ayaklanması'nı bastırmakla uğraştığı sırada kendine yakın ve uzak bütün askeri ve Kuvay-ı Milliye komutanlarının hepsine karşı, bunların rütbe ve makamlarına önem vermeksizin, birer birer küçültücü ve saldırgan davranışlarda bulunmakta hiçbir sakınca görmemeye başladı.

Ethem Bey'in kendisini, niteliğini ve değerini tanımayan

Çerkez Ethem, Mustafa Kemal Paşa ile birlikte.

bu komutanların çoğu yurdun ateş içinde bulunduğunu ve Ethem Bey'in abartılmış olarak işittikleri hizmetini düşünerek elden geldiğince kendisiyle çekişmede ileri gitmekten sakınmışlardı.

Böylece şımaran Ethem ve kardeşi Tefik Beyler, Türk ordusunda değerli hiçbir subay ve komutan bulunmadığı ve kendilerinin herkesten üstün birer yiğit oldukları sanısına düşmüşler ve bu sanılarını açıktan açığa, sakınmaksızın herkese söylemeye başlamışlardı.

Doğrudan doğruya valilere ve herkese emirler yağdırıyorlar ve emirlerini yerine getirmeyenlerin asılacağı yolunda gözdağı da veriyorlardı.

Ethem Bey Ankara ve

Ankara'daki hükümet üzerinde de etkili olmak denemesinde bulunmuştur.

Yozgat Ayaklanması'nın, Yozgat'ın bağlı bulunduğu Ankara valisinin kötü yönetiminden doğmuş olduğunu öne sürmüştü.

Bundan dolayı, öbür asilere uyguladığı cezayı ki o ceza asarak öldürmekti, Ankara valisi için de, olay yerinde kendisi uygulamaya karar vermişti.

Yozgat'a gönderilmesini istediği Ankara valisi, ulusal girişimlerde olağanüstü hizmet ve özveri göstermiş ve göstermekte bulunan Yahya Galip Bey'di.

Yahya Galip Bey'in, özellikle bizce, hizmeti beğenilmiş ve varlığı pek gerekli ve yararlı bir kişi olduğu biliniyordu.

İşte böyle bir kişiyi, kendi eline, darağacına vermeye bizi zorlamakla en büyük güç ve etkiyi kazanabileceğini düşünmüştü.

Elbette Yahya Galip Bey'i veremedik ve vermedik.

Ethem ve kardeşleri bu sorun üzerinde çok üsteleyemediler.

Ama Yozgat'ta, özellikle milletvekillerine:

"Ankara'ya dönüşümde Büyük Millet Meclisi Başkanını Meclis önünde asacağım!" yollu uygunsuz sözler söylediği duyulmuştur.

Yozgat Milletvekili Süleyman Sırrı Bey de bu sözleri işitenlerdendir.

Biz, bütün öğrendiklerimize ve aldığımız haberlere karşın, bu kardeşleri her zaman yararlanılabilecek bir durumda bulundurmaya tercih ettik.

Bundan dolayı kendilerini idare ettik.

Yozgat'tan sonra Ankara üzerinen Kütahya bölgesine gönderdik.

Bu konuya gene dönmek üzere asıl konumuz olan Yeşil Ordu'ya sözü getireceğim.

Bilginize sunmuştum ki, her yerde Yeşil Ordu örgütünü, benim adıma kuruyorlardı.

Kendisini tanıdığım kişilerden birinin, Erzurumlu Nâzım Nazmi Bey'in, görevli bulunduğu Malatya'dan gönderdiği bir mektupta, Yeşil Ordu örgütünün hoşlanılabileceğim biçimde genişletilmesine çalışıldığı bildiriliyordu.

Bu haberin verdiği uyanıklıkla, bu gizli dernek üzerinde incelemelerde bulundum.

İncelemelerim sonucunda bu derneğin zararlı bir biçim ve nitelik aldığı inancına vardım ve hemen kapatılmasını düşündüm.

Tanıdığım arkadaşları aydınlatım ve onlara da görüşümü söyledim, gereğini yaptılar.

Ama genel yazman olan Hakkı Behiç Bey, derneğin kapatılması ile ilgili önerimin kabul edilemeyeceğini ve uygulanamayacağını söyledi.

Ben, "Kapatırım!" dedim.

Bunun da olamayacağını çünkü derneğin düşünülenden daha büyük ve güçlü olduğunu ve bu derneği kuranların sonuna dek amaçlarından ayrılmayacakları üzerine birbirlerine söz vermiş olduklarını özel bir durum takınarak söyledi.

Olaylar gösterdi ki, biz bu gizli derneğin kapatılmasına çalıştıysak da bütünüyle başaramadık.

Dernek ileri gelenlerinin kimisi *-ki Reşit, Ethem, Tevfik kardeşler başta bulunuyorlardı-* çalışmalarını bu kez, elbette, büsbütün olumsuz ve bize karşı olarak sürdürmüşlerdir.

Eskişehir'de çıkarttıkları Yeni Dünya Gazetesi ile de düşünce ve amaçlarını saldırgan bir biçimde yayımlıyorlardı. •

(Sürecek)

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: Celalettin Arif ve Hüseyin Avni Bey'in Erzurum'da Yarattığı Sorunlar!

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

Ekonomik Denge Nasıl Sağlanacak?

(Köylüyü Ortak Çalışmaya Alıştıracacağız!)

Ülkenin ihtiyaç duyduğu tarım alanındaki devrimler dikkate alınırsa, Ekonomi Bakanlığı'nın, haftalardan beri bütün uzmanlarının katılımıyla ortaya çıkarmaya çalıştığı üretim programının varlık nedeni derhal anlaşılır.

Ülkede açıklanan ekonomi mücadelesinin özeti şudur:

Ülke içinde yetişen ürünlere karşı gümrükleri kapamak.

İhtiyaç duyduğumuz bu ürünleri süratli bir şekilde kendimiz yetiştirmek.

38

Dışarıdan zorunlu olarak ithal edeceğimiz mallara karşı, ülke dengesini sağlamak için ihracatta bulunmak.

Bunu sağlayacak program ne şekilde olabilir?

Bu program, her şeyden önce, ülkenin ekmek sorununu çözecektir.

Dışarıdan getirdiğimiz tahıl, ülkemizde yetiştirilecektir.

Zorunlu ithalata karşı sanayi ürünlerinin gelişmesine ve ıslah edilmesine önem verilecektir.

Tahılla, ekonomi dengesini

sağlama yönüne gidilemez gibi görünüyor.

Çünkü bütün dünya tahıl piyasasında bunalım var.

Amerika, geçen 1928 yılı ürünü-nü satamadı.

Fransa, buğday için özel bir teşkilat kurmaya çalışıyor.

Bu durumda bizim yapacağımız iş ne olabilir?

Bizim çok güzel incirimiz, üzümümüz, tütünümüz ve fındığımız var.

Bizim mükemmel pamuğumuz, susamımız ve daha birçok sanayi mamullerimiz var.

Bunların tarımını düzenlemek ve hele özellikle de ıslah çalışmalarını desteklemek gerekir.

Bu ne suretle sağlanabilir?

Her şeyden önce teşkilat kurularak, köylü desteklenecek.

Fazla sermayeden ve fazla emekten önce fazla bilgiye ihtiyaç vardır.

İstatistiklerimiz, her dönüm topraktan aldığımız üründe, sondan rekor sahibi olduğumuzu gösteriyor.

Bu ne toprağın verimsizliğinden, ne de emeksizlikten doğuyor.

Çünkü toprak verimlidir ve köylümüz de çalışkandır.

Konunun özü, köylümüzün konusuyla ilgili bilgisizliğinde düğümleniyor.

Aynı alanda Avrupa ve Amerika köylüsü, bizden, en az iki üç kat daha fazla ürün alıyor.

Sarf edilen kalori az farklı, yalnız onların pratik uygulamalarıyla bizimkisi arasında ufaklık bir fark var.

Mustafa Kemal, Atatürk Orman Çiftliği'nde bir çiftçi ile konuşurken.

Onlar emeklerini olumlu yöne doğru sarf ediyor, biz bilgisizliğimizin sonuçlarına kurban oluyoruz.

Onlarda toplum, bizde kişiler çalışıyor.

Onlarda bütün ekonomik felaketlere bir toplum kitlesi, biz de ise tek bir kişi direnmek zorunda kalıyor.

Bir toplumu yenmek güçtür.

Örnek: *Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı...*

Bir kişiyi ise sırt üstü getirmek çok kolaydır.

Ülkenin tarımsal gelişmesinde büyük devrimleri, Tarım Kooperatifleri yapacaktır.

Köylüyü ortak çalıştırmaya alıştırdığımız gün toprak da çokça ürün verir durumda olacaktır.

Şimdilik kooperatif ve hafif sabana ihtiyacımız var.

Binanın üst katları, ufaklık bir teşkilatla, iki günde yükselir. •

Hâkimiyeti Millîye Gazetesi

11 Ocak 1930

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol'un "Düzenzedeler" adlı kitabında yayımlanan yazısı

Yaşasın Fakirlik

İyi ki ülkede herkes zengin değil. Yoksa Nazım Usta, fakir bile kal-mazdı. Açlıktan ölürdü o zaman.

"Fakirin fukaranın bol olduğu yerde biz de ancak üç beş kuruş kazanabiliriz. Ayakkabısı eskidiği zaman yenisini alamayacak olanlar, mecburdur benim kapımı çalmaya."

Söz ağzından çıktıktan sonra Nazım Usta çevresine bakındı ve başını öne eğdi.

Kapısı yoktu Nazım Usta'nın çalıştığı yerin. Yol kenarında kul-

lanılmayan bir evin üç basamaklı merdivenin dibinde çalışıyordu. Oturduğu sekmeni kaldırmıydı. Onaracağı eski ayakkabıların bir bölümü basamaklarda, bir bölümü de kaldırmıydı. Gün görmüş, müşteri nedir bilmiş bir ustaydı. Büyük bir olgunlukla gülümsedi:

"Çalınacak kapım var dediysem, lâfın gelişi dedim öyle. Bir vakitler benim de çalınacak kapım vardı. Fakat yaş ilerledikçe, ustalık geriledi. Bu iş de kuvvet ister. Kuvvet gitti mi, dükkân da gider, iş de gider. Sonra da bu yaşında, böyle sokak ortasında ekmek arar insan."

Fakirlikten yana çok dertliydi. Hep, "Gözü kör olası" fakirlik-ten yakındı durdu. Sonra bir ara elindeki işi bıraktı ve "Tövbe tövbe" demeye başladı.

"Ne oldu, usta ?"

"Allah fakirliğin eksikliğini göstermesin." dedi, "Fakirler olmasa bana bu ayakkabıları kimler getirecek ki?.. Allah fakirleri yaşatsın ki, biz ölmeyelim açlıktan... Yaşasın fakirlik..."

Bende Kalanlar
Demir Aytacı

Bir 10 Kasım sabahı daha Atatürk'ün huzurundayız

“Anavatan dört tarafını saran yangınlarla cayır cayır yanarken, sarsılsı sarsılsı devrilirken O'nun omuzlarındadır. Türklük bahtının kara matemini dinlerken, muzdarip başı O'nun göğsündedir.”

Cemile AYTAÇ

Aylardan Kasım. Bir 10 Kasım sabahı daha Atatürk'ün huzurundayız.

Türk edebiyatında Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümüyle ilgili çok güzel metinler, şiirler bulunuyor. O günün atmosferini ve toplumun ruh halini öyle canlı aksettiriyorlar ki,

o satırları okurken aynı duygulara kapılmamak imkansız! Her biri ayrı ayrı çok güzel olan bu metinlerden, bende çok farklı tesiri olan iki tane-sini bu yazımda sizlerle paylaşmak istiyorum. Bir tanesi Ahmet Hamdi Tanpınar'a ait, diğeri ise babaannem Cemile Aytacı'ya.

Ahmet Hamdi Tanpınar

Ahmet Hamdi Tanpınar, 10 Kasım sabahını, Türk edebiyatında en güzel anlatan yazarlarımızdan birisidir. Yaşadığım Gibi kitabında, “Cenazesinin nakledileceği gün İstanbul’daydım. Fındıklı’da küçük bir evin üst katından gördüğüm şeyi bütün ömrümce unutamam!” diye başlar o günü anlatmaya ve şöyle devam eder:

“Cadde, sağa sola kıvrılan, giden gelen, kapanan açılan kalabalığa rağmen sessizdi. Fındıklı’ya gelirken küçük sokakların, bir nehri besleyen dereleçler gibi bu caddeye doğru aktığını görmüştüm. Her cinsten insan vardı; ve hepsinin yüzü aynı ıstırapla kısılmıştı. Hepsi ağlıyordu; fakat garip, insanı birden yakalayan bir sessizlik içinde. Bu sessizlik yeni değildi. Büyük şehir, hastasının başı ucunda beklemeye başladığı günden beri ona alışmıştı. İstanbul ve arkasında bütün memleket, hiçbir resmi işaret olmadan, büyük ve ihtimamlı bir hasta odasına

dönmüştü. Herkes talihin konuşacağını bildiği için susuyordu.

Sonra birdenbire acı haber yayıldı ve halk Anafartalar’ın ve Dumlupınar’ın kahramanından kalan şeyin önünde eğilmek için günlerce Dolmabahçe’ye koştu. Kader sert parmağıyla herkesin alınına dokunmuştu. Onun için herkes mahzundu.”

O gün halk ve İstanbul bambaşkaydı. O günün unutulmazlığına yine Ahmet Hamdi Tanpınar’ın cümleleriyle tanık olmaya devam edelim:

“Şimdi bu sessiz ve mustarip kitle, adını ilk duyduğu günden beri, kendisinde hayatın efendisini tanıdığı bu ölüyü son defa selamlamaya gelmişti. Kendilerine bütün vatan gibi bu şehri, onun hayatını, cömert istikbalini yeni baştan bağışlayanı, tıpkı birkaç sene evvel şan ve şöhreti içinde nasıl karşılamışlarsa, öylece ebediyet yolunda uğurlayacaklardı.

Bütün şehir orada, sessiz ve mahzun, bu caddenin iki yanında bekliyordu. Çünkü tabiatın büyük hadiselerinden biri olmuş, ölüm bütün bir millete hitap ederek konuşmuştu. Nasıl tabiat mevsim değiştirirse, kahraman da öylece yer değiştirecekti. Ölümün siyah atlı arabası, güneşin çocuğunu içimizden alıp götürcekti.

İstanbul iki defa cihan saltanatını tanımış olan büyük mazisinde ölümün her çeşidine alışmıştı. Başında yedi kırallığın tacını taşıyan,

küreyi ayaklarının altında bir merdiven basamağı şeklinde gören hükümdarlar, kutsiyeti ve duası dünyaya destek sanılan din adamları, yetmiş gaza artığı ihtiyar çınar endamlı, vakur ve cengâver vezirler, kimi şöhretlerini, kimi servet ve debdebelerini, kimi basık çile odalarını ve üstünde her an Allah'a kavuştukları seccadelerini bırakarak çekilip gitmişlerdi. Yirmi asırlık İstanbul büyük mâbetlerinde, zengin Ayasofya'da veya aydınlık Süleymaniye'de, onlara muhteşem ayinler tertip etmiş, ağır, ezgin ilahilerle, ruhani tekbir ve tehlillerle, sıramız geldikçe hepimizin teker teker arkasında kaybolacağımız

siyah duvara kadar götürmüştü. Fakat bu ölülerin hiçbirisi bugün bu halkın önünden geçecek ölüye benzemiyordu. Bu şehrin halkı ilk defa olarak eski kitapların anlattığı gibi bir kahramanın ölümüne şahit olmuyordu.

Hayatın sembollere kıymet verdiği mucizeli devirlerde Mustafa Kemal gibiler başka türlü ölülerdi. Günlerce yem yemeyen muharebe atları ahırlarında acı göz yaşlan dökerek eşinirler, kartallar güneşin oklarıyla zehirlenmiş gibi uçtukları yüksekliklerden yere cansız düşerler, bahçelerde gül ve meyva ağaçları, yol kenarlarında taflan ve şimşirler kurur, sular ters yüzüne

Ata'nın ardından dökülen gözyaşları.
İstanbul, 19 Kasım 1938

“Birdenbire uzakta bir çığlık koptu. Bendini yıkmış büyük sulara benzer bir ıstırap taşıtı... Cenaze yola çıkmıştı; İstanbul sevdiği ölüye ağlıyordu.”

akar, büyük, korkunç rüzgarlar dört bir tarafı kaplar ve nihayet bir altın ve yıldız kasırgasında kahraman geldiği diyara, tanrıların mesut ülkesine fânilerin hayran bakışları

önünde giderdi.

O böyle ölmedi. Şehrin içinde, hepimize komşu bir odada, bir yığın ilaç ve doktor arasında, sanki büyüklüğünün kefareti bu dünyada ödemesi behemehal lazım imiş gibi bir yığın ıstırap içinde öldü.”

Ve cenaze yola çıktığında, “Birdenbire uzakta bir çığlık koptu. Bendini yıkmış büyük sulara benzer bir ıstırap taşıtı... İstanbul sevdiği ölüye ağlıyordu”.

Şöyle devam eder Ahmet Hamdi Tanpınar:

“Sevilen adam... Zafer ağacının meyvesi zannedildiğinden çok

boldur. Az olan şey sevgi bahçesinin güllüdür. Az olan şey vatan ve millet hudutlarını bile aşarak bütün dünyaya taşan sevgidir. İmparatorluklar kuran, en usta kimyagerler gibi dağınık insan unsurlarını dehalarının potalarında eritip millet dediğimiz hayatıyet külçesini yapan nice büyükler geçmiştir ki yaşadıkları devirde sevmek şöyle dursun, asırlardan sonra yaptıkları işe hayran olan tarihçiler bile, adlarını anarken bu hayranlıklarına en ufak bir sevgi duygusunu bir türlü karıştıramazlar. Onlar şan ve şevketleri içinde yaldızla mumyalanmış gibi yaşayıp ölenlerdir. Atatürk sevgi meleşinin doğar doğmaz alından öptüğü adamdı. Onun içindir ki daha hayatta iken tarihle destan onu paylaşmıyorlardı. Hakikat budur ki, O, gözümüzün önünde ve şüphenin esas olduğu bir asırda bir efsane kahramanı olmuştu. O zaman düşündüm, şimdi de düşünüyorum. Bu kadar büyük bir insanı emanet ettikten sonra ölümü bir boşluk, sırrı çözülmez bir karanlık tasavvur etmenin imkânı var mıdır? Onu ve talihini içine almış bildikten sonra bizim için büyük meçhul aydınlanmış olmaz mı? Bana öyle geliyor ki akla her tarafı sımsıkı kapalı bir siyah kuleden, o zeki bir güneş manzumesi gibi ebediyet boyunca parlayacak.”

Yıllar sonra, 10 Kasım 1973 sabahı, Ankara Koleji öğrencileri olarak, Atatürk’ü anmak için toplanmıştık. Ben, o yıl lise son

sınıftaydım ve o sabahı çok net anımsıyorum.

Saygı duruşundan hemen sonra konuşma yapmak üzere lise 1 edebiyat öğretmenimiz, Cemile Aytaç anons edilince çok heyecanlanmıştım.

Biz onu öğrencilik yaşamımızın hiçbir gününde sivil kıyafet ile görmedik. Her sabah öğretmenler odasına gelir, lacivert önlüğünü giyer ve yıl boyunca karşımıza hep aynı lacivert önlüğü ile çıkardı.

Adı anons edildiği zaman, omuzundaki paltoyu yanında duran öğretmen arkadaşına verdi. Hepimiz soğuk havaya karşın tedbirliyen, o Atatürk’ün huzuruna paltosu ile çıkmadı, lacivert önlüğüyle kürsüye geldi.

Konuşmasına başlamadan önce, sağında duran Atatürk büstüne döndü ve büyük bir saygı ile öne doğru eğilerek selamladı. Sonra bizlere aşağıda paylaşacağım metni, bir tek satırında bile kağıda bakmaksızın, ezbere –hiç falsosuz– sundu. Ama, ne sunmak! Kendisinin ne denli güçlü bir hatip olduğunu ve toplulukları ses ve hitabet gücü ile nasıl etkilediğini, kelimeler ile izah etmek olası değildir. O sabah orada olmak lazımdı. Nefes almamacasına dinlemiştik.

Ben o sabahı, sevgili öğretmeninim -babaannemin - konuşmasını, konuşmasının içinden unutamadığım tümceleri, yaşamımın en korunması gereken anıları arasında saklıyorum:

“Gözlerimizde birer damla yaş, kalplerimizde sessiz hıçkırıklar yine Atatürk’ün huzurundayız.

Bugün, bütün Türk milleti derin bir sükût içinde O’nun ruhunu tazietmektedir. Bu sükût, bir deniz uğultusu gibi içi ses doludur. Bütün acılarımızla, sevgilerimizle, hasret ve hatıralarımızla bu seste tekrar toplanmış bulunuyoruz.

Gözlerimizin önündeki ışık yüzü henüz solmamıştır. Vatan üstündeki yiğit sesi hâlâ her taraftan işitilmektedir. Mustafa Kemal adı gönüllerimizde dalgalanan bir bayrak, Gazi ünvanı damarlarımızda vuran bir nabız, Atatürk ismi içimizde açan bir güneş, bir doğup bir daha batmayan bir güneştir.

O’nu bir meşale gibi bütün yurdu aydınlata aydınlata dolaşan güzel başı ile aramızda görememek, elbette kayıpların en büyüğüdür. Türk tarihi Mustafa Kemal’i, asırların içinden süze süze getirmiş ve bir 19 Mayıs sabahı Türk milletine, tarihinin en büyük mükafatı olarak sunmuştur. O’nun atılışlarında binlerce neslin hamlesinden Türk ruhunun şahlanması vardır. O’nun haykırışlarında binlerce senenin mahrumiyetinden bir isyan, bir feryat vardır. Onun içindir ki, ölümü ile kürenin üstünde büyük bir ışık sönmüş ve dünya biraz küçülmüştür.

Gençler! İnsanlar çeşit çeşit ölebilirler... Ölmeden evvel ölebilirler. Sayılı senelerini bitirdikleri için ölebilirler. Fakat, bir insan daha vardır

ki, onu hadiseler yıprandıramaz. Seneler tüketemez. Herkese boyun eğdiren ecel onun manevi varlığına dokunamaz. Bu ölüme meydan okuyan, öldükten sonra da yaşayan insandır. Yeryüzünde hiçbir şey kaybolmaz. Millet için yaşayanlar, milleti yaşadıkça yaşarlar. Atatürk onun için yaşıyor. Atatürk Türklük aşkı idi. Türklük bu dünyada var oldukça O da Türklükle beraber var olacaktır. Atatürk fikir hürriyetinin, cumhuriyetin, insanlığın, dünya barışının ve medeniyet aşkının timsali idi. Bu değerler yeryüzünde bulundukça, O da yaşamaya devam edecektir.

1881 Atatürk’ün doğum tarihidir. 1938 ise asla ölüm tarihi olamaz. Bu tarih ancak fani vücudunun dünyayı terk ettiği, gözlerini bu dünyaya yumduğu tarihtir. Bu iki tarih arasındaki hayatı ise bir destandır. Bir efsanedir. Bir ömür ki, senelerin zinciri değil şahıhaların silsilesidir.

O’nu bir gün yer yer dökülen vatan parçalarını toplamak için Bingazi’de, Trablusgarp’ta; başka bir gün elde kalan son çarelere tutunmak için Arabistan ve Suriye çöllerinde, başka bir gün vatanın muhtaç olduğu her yerde görürsünüz. Bir gün Çanakkale’de ordudan daha kuvvetli bir kumandandır. Bütün dünyaya ‘Buradan geçilmez’ diyecek ve O’nun dediği olacaktır. Anavatan dört tarafını saran yangınlarla cayır cayır yanarken ve sarsıla sarsıla yıkılırken O’nun omuzlarındadır. Türklük bahtının

kara matemini dinlerken, mustarip başı onun göğsündedir.

1919'da Samsun'a çıkmış, ayak bastığı toprak yeni bir hayat titremeleri ile uyanmış; Erzurum'da görünmüş, dağınıklıkları toplamış, imandan bir hisar olmuş; Sivas'a gelmiş, perişanlıkları millet yapmış, Ankara'ya geldiği gün dünya yeni bir Türk devletinin şerefle yükseldiğini görmüş, zaferlerini kazandığı, inkılaplarını ilan ettiği gün ise, cihanın hayranlığını üstünde toplamış ve örnek lider olarak gösterilmiştir.

Gençler! Atatürk bir isyandı. Türk'ün yokluğunu ilan edenlere karşı varlığını ispat eden bir isyan...

Atatürk bir imandı! Milletine inanmanın sonsuz kudretine dayanarak muvaffak olmanın imanı. Bu kaynaklar yaşadıkça hepimiz ondan kuvvet alacağız. Bu tükenmez hazinenin yolunu da bize açmış olan Atatürk, Türk milleti ile ebedi olarak yaşayacaktır.

Atatürk memleketi için emsal-siz şeyler yaptı. Yer yer isyanlar, hıyanetler, irticalarla dolu perişan bir cemiyet yerine, kuvvetli bir millet, ileriye doğru hamleleri ile itibarlı bir devlet, muasır ve medeni bir Türkiye yarattı. Şimdi bir kelime ile Atatürk sizlersiniz... O, zerrelere halinde bizlere dağılmış ve şuleler halinde gözlerinize aksetmiştir. Fani vücudu karşı tepede, fakat ruhu ve aşkı sizin kalplerinizdedir.

Atatürk'ü sevmek demek evvela çok çalışmak demektir. Bu

memleketi yükseltme aşkını içinde kor halinde duymak demektir. Bu sabah takvim, Atatürk ile aramızdaki yılların bir yıl daha arttığını gösteriyor. Fakat biz her geçen sene O'na daha çok yaklaşma ihtiyacını duymuyor muyuz? Memleketi baştan başa kaplayan ruhu, yine hareketlerimizin tek ve eşsiz hâkimi değil mi?

Atatürk bu memleketin hayat şartıdır. O'nun meşalesi daima yurdun üstünde parlayacaktır. Bu sönmez ve ilahi bir ışıktır. Bu ışık bütün gelecek nesiller için bir kuvvet kaynağı olacaktır. Memleketin yükselmesi için çeşitli sahalarda daima yeni Atatürk'lere ihtiyaç vardır. Bir gün sizin içinizden de bu yolda, bu tarzda insanlar çıkacağına inanıyoruz. Bu bizim öğretmenlik hayatımızın en büyük bahtıyarlığı ve mükafatı olacaktır. Vatani yükseltme çalışmaları arasında, tek tek sizlerin çehrelerini arayacağız. Onun için 10 Kasım sadece bir matem günü değildir. Aynı zamanda kararlarımızı, taahhütlerimizi yenileme günüdür. Kendimize ve milletimize hesap verme günüdür. Atatürk yolunda kalplerimizi ve vazifelerimizi kontrol günüdür.

Atatürk'ün ölmez ruhunu ve sizin güzel çehrelerinizi bu sabah bu fikir ve bu hislerle selâmlıyorum.”

Ahmet Hamdi Tanpınar'a geri dönecek olursak, onun kitabında yer alan cümlelerin, Mustafa Kemal Atatürk'e milletçe duymakta

olduğumuz minnet hissimizi ne kadar duyarlı ve canlı dile getirdiğini görüyoruz.

“Türk milleti mukadderatının en kötü dönemesinde kendi bağrından, yaşamak iradesini temsil edecek bu kahramanı bir zafer narası gibi gür ve kudretli çıkarttı. Türk milletine Sevr muahedesinin zincirini dövenler, ‘Buyurun, diyorlardı; çok yaşadınız çok ıstırap çektiniz, ölüm bir kaderdir, buyurun, ölü’n’.

Bu teklifi yapanların ona namuskâr bir mezar taşı dikmek niyetleri bile yoktu. Asırlık Avrupa, kendi mazisi kadar uzun bir anlaşamamazlığın beslediği, büyüüttüğü

bir kin içinde ona sadece bir çukur hazırlamıştı. Onu bu çukurda görmekle mesut olacağını sanıyordu.

Türk milletinin yaşama iradesini temsil eden kahraman ‘Hayır ben bu çukura giremem’ dedi. ‘Fert olarak ölümden korktuğum için değil; millet olarak yaşamayı tercih ettiğim, bunu bir hak tanıdığım için...’ Onun ağzından bu irade konuştuğu günde, kurumuş sanılan ihtiyaç ağaç yeşerdi. Sekiz felaket senesinin yorgunluğunu alınlardan ümidin serin rüzgarı sildi. Hayat geniş ve gür pınarlarını bizim için tekrar açtı. Sarp Anadolu dağlarından, sarı steplerden yükselen bir velvele Akdeniz kıyılarına kadar indi. Ölüm, bu toprakta

kendisine iş kalmadığını anladı.

Hiçbir şey gelecek nesillerin hayatını ve çalışmasını kefaleti altına alan bir zafer kadar büyük olamaz. Her kılıç darbesi, her yara, her ölüm, her dolu dizgin akın gelecek baharların müjdecisidir. Bu sefer de öyle oldu. Anadolu tarihinin bu dönüm macerasında ihtiyar toprak, gelecek nesillerin hayatıyla sarsıldı. Ey dünün altın kulesinden ebediyet boyunca uçacak yarının kuşları!.. Sizin aşk ve sanat nağmelerinizi bize İnönü'de, Sakarya'da, Dumlupınar'da gürleyen toplar müjdelediler. Sizin vakur ve beyaz gündüzlerinizin doğması için bu gecenin böyle velveleli bir sabahta bitmesi lazımdı.

Atatürk öldü... Hayır ebedi deha için ölüm yoktur. Cemiyet hayatı gölge tarafı olmayan yekpare bir aydınlıktır. Kendi mukaddera-tını bu kadar kudretli bir şekilde milletinin mukadderatına bağlayan insanlar ölmez. Ölmedi. Bütün cenk meydanlarında kendisine yol arkadaşlığı yapanlar gibi milletinin geleceğinde çoğalmak için gitti. Ölen onların fani varlığıdır. Topraktan gelen her şey toprağa gider. Devam eden cemiyet hayatının güneş kadar aydınlık mucizesidir; dünü bugüne, bugünü yarına bağ-laya bağlaya zamanın ve nesillerin üzerinden aşarak uzanan süreklilik zinciridir; her şeyin ve her talibin üzerinde kalması lazım gelen, o her an sesini içimizde işittiğimiz yaşa-ma iradesidir.

Kurtuluş Savaşı ölümün yanı başında en soldurucu nefesiyle konuştuğu çetin bir devirdi. Atatürk ve onunla beraber olanlar, onun emrinde çalışanlar, onun emrinde zafer için ölenler bu kaderi yıktıkları gün ölümü evvela hayatlarında, sonra da mensup oldukların topluluğun hayatında yenmiştiler. Yaşama iradesinin öldürdüğü düşman bir daha dirilmez.”

Bir 10 Kasım günü daha Mustafa Kemal Atatürk'ü ve silah arkadaşlarını saygıyla anıyoruz.

demiraytac@butundunya.com.tr

Not: Babaannem Cemile Aytaç'ı (1931'de Elazığ'da Atatürk'ün huzurunda konuşma yapmış, “Cumhuriyet'in kuruluş dönemi” öğretmenlerindedir) 25 Temmuz 2007'de 97 yaşında kaybettik. Kendisini son günlerinde Başkent Hastanesi devamlı bakım ünitesinde gördüm. Çok sevdiği “İzmir Yolları”nda şiirini başucunda ezbere okudum. Yüzündeki ifade değişti, hastalığın verdiği yorgun ifadenin yerini tatlı bir tebessüm aldı. Şiirdeki birkaç hatamı ve diksiyonumu düzeltti.

Odası Anıtkabir'e bakıyordu. Geceleri Anıtkabir aydınlanmış hali ile çok güzel görünüyordu. 24 Temmuz gecesi, odasına girdiğimde elimi tuttu ve Anıtkabir'i diğer eli ile işaret ederek, “Demir'ciğim, çok şanslı göçüyorum, O'nu selamlayarak hayata veda ediyorum.” dedi...

Bu bana söylemiş olduğu son sözleri ve en güzel emanetidir...

Bir Cerrahın
Not Defteri
Prof. Dr.
Cengiz Kuday

Biz de Bir Zamanlar Meşruiyet Verirdik

Geçmişini anlamak bazen bir tarih kitabından değil, bir anıdan çıkar. Benim için öyle oldu. İstanbul Üniversitesi senatosunda görev yaptığım yıllarda, yabancı bir ülkenin cumhurbaşkanına fahri doktora töreni düzenlenecekti. Biz cübbelerimizi giymiş, salonda hazır bekliyorduk. Tam o sırada bir

mesaj geldi: “Sayın Cumhurbaşkanını doktora töreni yerine, hukukçu kimliğiyle bir konferans vermek istiyor.”

Doğrusu hepimiz şaşırдық, hatta biraz da öfkelenedik. Ama o an içimden tarih sahnesine dair bir düşünce geçti: Osmanlı İmparatorluğu yüzyıllar boyunca yalnızca kendi ülkesini yönetmedi; Balkanlar’dan Kırım’a,

Hicaz'dan Kuzey Afrika'ya kadar nice yöneticinin tahta çıkmasına bizzat meşruiyet verdi. Bugün "diploma"yı kabul etmeyen bir devlet başkanının hassasiyetini, belki de geçmişte ülkesinde kralların Osmanlı vezirleri tarafından "hilat giydirilerek" tahta çıkarılmasına bağlayabilirdik.

Gerçekten de Osmanlı'nın 15.-18. yüzyıllar arasında oynadığı rol çok büyüktü. Eflak ve Boğdan voyvodaları, Transilvanya prensleri, Kırım hanları... Hepsi seçilmiş olsa bile son noktayı padişahın onayı koyardı. Mekke şerifleri, Osmanlı mühürü olmadan emir olamazdı. Kuzey Afrika'daki beyler ve dayılar görevlerine Osmanlı cübbesiyle başladılar.

Avrupa'nın büyük krallıkları üzerinde böyle bir yetkimiz hiç olmadı ama Fransa gibi ülkelerle kurulan ittifaklar, siyasetin seyrini değiştirecek kadar güçlüydü.

Evet, biz bir zamanlar yalnızca kendi halkımıza değil, komşu diyarlara da meşruiyet verirdik. Bugün o günleri hatırlamak insana biraz gurur, biraz da hüznün veriyor. Çünkü tarihte bir dönem, kimin kral olacağına karar verebilecek kudretteydik. Ve belki de asıl mesele, o kudretin bize geçmişten bugüne hangi sorumlulukları miras bıraktığını hatırlamakta. •

cengizkuday@butundunya.com.tr

**İsrail,
Türkiye'ye saldırıyı
göze alır mı?**

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

■ Zaten gergin olan İsrail-Türkiye ilişkileri, 7 Ekim 2023 tarihinde Gazze savaşının başlamasıyla daha da gerildi ve tansiyon her geçen gün yükseldi.

Ayrıca Beşar Esad'ın 7 Aralık 2024 tarihinde Suriye'den kaçışı ve ülkedeki yönetim değişikliğinin ardından İsrail-Türkiye ilişkileri iyice kötüleşti.

■ İsrail'in 13 Haziran 2025'te İran'a ve 9 Eylül 2025'te Katar'a saldırması ise 'sırada Türkiye'ye mi var?' sorusunu akıllara getirdi.

Evet bir süredir kamuoyunun gündeminde olan, 'İsrail Türkiye'ye saldıracak mı?' sorusuna daha uzun süre yanıt aranacak gibi gözüküyor.

Bu konuya ilişkin tartışmalar pek biteceğe de benzemiyor.

Geçtiğimiz 5 Eylül 2025 tarihinde, İsrail'deki diplomatik çevrelerden ve medyadaki kaynaklarımdan çok önemli bir toplantıya ilişkin bilgiler aldım.

Söz konusu bilgileri aşağıda okuduğunuzda, İsrail'de bir 'savaş simülasyonu' yapıldığını göreceksiniz.

Bu tür simülasyonların Türkiye'de de yapıldığını söylemekte yarar var.

Evet, 5 Eylül 2025 tarihinde, İsrail Savunma Bakanlığı'nda yapılan toplantıda, Türkiye ile savaş konusu tartışıldı.

Toplantıdaki değerlendirmeler özetle şöyle:

1) Türk Silahlı Kuvvetleri, İran ve Arap ülkelerinin ordularına benzemez. Türkiye NATO'da, ABD'den sonra ikinci büyük orduya sahip. Hava savunma sistemi çok güçlendi. Etkili olduğumuz hava

operasyonlarında çok uçak kaybedebiliriz.

2) SİHA, dron saldırılarından düşündüğümüz sonuçları alamayız. Türkiye SİHA, İHA ve dron üretimi, teknolojisi ve kullanımında dünyada ilk 3 ülke arasında. Bu alanda ciddi darbelere maruz kalabiliriz.

3) Türkiye'deki MOSSAD ağı eski gücünü büyük oranda kaybetti. Türk istihbaratı faaliyetlerimizin çoğunu izliyor, biliyor ve müdahale ediyor. MOSSAD'a yönelik operasyonlarda birçok elemanımızı kaybettik.

4) İsrail, Türk medyasında ve siyasetindeki eski desteğini önemli oranda yitirdi. Medya ve siyasette İsrail karşıtlığı ciddi seviyelere ulaştı. Bize yakın çevreler eskisi gibi rahat konuşmıyor, yorum ve haber yapamıyor. Ciddi bir tedirginlik ve korku yaşıyorlar.

5) ABD, diğer ülkelere saldırılarımıza verdiği onay ve desteği, NATO üyesi Türkiye için veremiyor. Trump, Türkiye ile gerginliği zamana yayararak ve yapacağı baskılarla sonuç almayı planlıyor. Trump'ı ikna etmenin yollarını bulmalıyız. ABD'yi yanımıza almadan Türkiye ile doğrudan çatışmaya girmenin bedeli ağır olabilir. Unutmayalım ki İran savaşında bile

TSK ile kara savaşı İsrail ordusuna büyük zarar verir. Vekil güçler daha aktif kullanılmalı.

ABD'nin doğrudan müdahalesiyle sonuca ulaşabildik.

6) Doğrudan saldırmak, Türkiye'ye istediği fırsatı verir. NATO'nun 5. Maddesini hemen devreye sokmak için harekete geçerler. "Bir NATO üyesine yapılan saldırı tüm NATO müttefiklerine yapılmış sayılır" şeklindeki bu maddenin işletilmesini İngiltere, Almanya, ABD, Fransa yavaşlatabilir, engelleyebilir. Ancak İsrail karşıtı İspanya, 5. Madde için NATO'yu hızla harekete geçirecek başvuruları Türkiye ile birlikte yapar. İtalya, İspanya'ya destek olabilir. Norveç, İsveç, Finlandiya, Arnavutluk ve Portekiz, İspanya ile hareket edebilir.

7) TSK ile kara savaşı İsrail ordusuna büyük zarar verir. Vekil güçler daha aktif kullanılmalı. Silah

bıraktığına inanılan PKK'nın Suriye'ye gönderilen ve YPG'ye katılan binlerce savaşçısını TSK'ya karşı daha iyi kullanacak yeni bir strateji geliştirilmeli. Ayrıca IŞİD'i de daha etkili kullanabiliriz.

8) Sosyal medya, medya üzerinden yürütülecek ve Türkiye kamuoyunda endişe ve korkuya yol açacak bir propaganda-dezenformasyon çalışması önemlidir. Türkiye'yi olabildiğince zayıf göstermek, öncelikle Türk vatandaşları arasında panik yaratacaktır. Buna ağırlık vermeliyiz.

9) Türk donanması, Doğu Akdeniz'in hatta Akdeniz'in en güçlü donanmasına dönüştü. Denizde karşı karşıya gelmek önemli riskler içeriyor. Bölgede Amerikan savaş ve uçak gemilerinin olması Türkiye'yi caydırması bakımından önemlidir.

Görüldüğü üzere İsrail, Türkiye'ye saldırıyı planlıyor.

Ama planlamak ayrı şey bunu hayata geçirebilmek ise çok başka bir şeydir.

Geçtiğimiz 5 Eylül'de İsrail Savunma Bakanlığında yapılan bu toplantıya Savunma Bakanı Katz, Genelkurmay Başkanı Eyal Zamir ve Hava Kuvvetleri Komutanı Tomer'in yanı sıra 5 general, 6 albay ve bazı emekli subaylar ile aralarında Türkiye'de görev yapmış diplomatların da bulunduğu Dışişleri temsilcileri katıldı.

Genelkurmay Başkanı Zamir, emekli olduktan sonra Genelkurmay Başkanlığı görevine getirilmiş ilk

İsrail, Türkiye konusunu çok ciddiye alıyor ama durması gereken yeri de biliyor.

subaydır.

Zamir, İsrail Savunma Bakanlığı'nda çalıştığı yıllarda, Türk ordusunu izlemekle görevliydi.

Daha doğrusu uzmanlık alanı Türk Silahlı Kuvvetleri olarak biliniyordu.

Toplantıya katılan subaylardan bazıları Türkiye'de askeri атаşe olarak görev yapmış kişilerden seçilmişti.

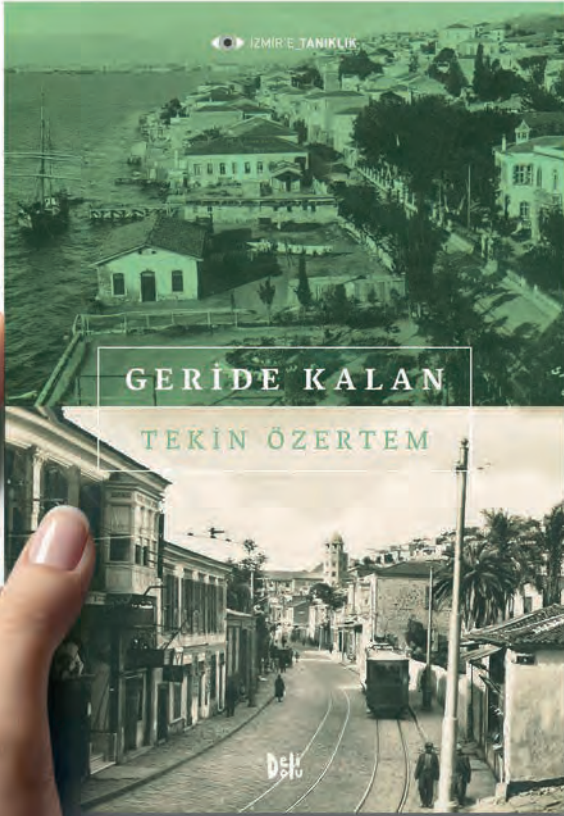
Yine toplantıdaki diplomatlardan bir bölümü de Ankara'daki İsrail Büyükelçiliğinde çalışmıştı.

İsrail, Türkiye konusunu çok ciddiye alıyor ama durması gereken yeri de biliyor.

Bana göre İsrail, Türkiye'yi kolay kolay doğrudan hedef alamaz ama vekil güçlerini kullanmaktan da vazgeçmez. •

gurbuzvren@butundunya.com.tr

Tekin Özertem'in İzmir'in geçmişine dair kaleme aldığı kitabı Geride Kalan, Delidolu Yayınları'nın çağımıza, kentlere, bireysel hikâyelere tanıklık etmek üzere oluşturduğu "Tanıklık" temalı kurmaca dışı eserler koleksiyonundaki yerini alıyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Açlık

Knut Hamsun

Norveçli yazar Knut Hamsun'un 1890 yılında yayımlanan ve Nobel Edebiyat Ödülü ile taçlandırılan bir psikolojik romanının adı Açlık. Yoksulluk ve çaresizliğin pençesinde sürdürülen bir yaşama odaklanmış bu roman 1966 yılında da Danimarkalı yönetmen Henning Carlsen tarafından aynı adla aktarıldı beyaz perdeye.

Henning Carlsen'in toplumsal gerçekçiliğin başyapıtı olan bu siyah beyaz filmi yüreğim

burkularak izlemiştim o yıllarda ülkemizde de gösterime girdiğinde. Bu romanın 1934 yılında Peyami Safa'nın çevirisi ile Resimli Ay Matbaası tarafından, 1971 yılında da Behçet Necatigil'in çevirisi ile

Varlık Yayınevi tarafından dilimize çevrilmiş olduğunu da o zaman öğrenip filmi izlemiş olmakla yetinmeyip okumuştum.

Kevin Carter'ın 1993 yılında Afrika'da, Güney Sudan'daki kıtlık nedeniyle açlıktan ölmek üzere olan bir kız çocuğunu ve

onun ölmesini bekleyen akbabayı görüntülediği Life dergisinin kapak fotoğrafı da hiç unutmadım. Çocuk beslenme merkezine giderken açlıktan yere yığılan bir çocuktan bu. Bu fotoğrafı ile Pulitzer Ödülü kazanmıştı Kevin

Kevin Carter'ın 1993 yılında Afrika'da çektiği fotoğraf

Carter. Bu fotoğrafı çektikten ve akbabayı kovaladıktan sonra bulaşıcı hastalıklar nedeniyle bu küçük kıza yardım etmediğini açıklayınca da suçlanmış; depresyona girip intihar etmişti.

Açlık, insan ve hayvanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için duyumsadıkları fiziksel ya da biyolojik, önemsenmesi gereken atasözümüzün de belirttiği gibi sofuluğu bozan bir olgu. Nedenleri de kıtlık, doğal afetler, yoksulluk, işsizlik ve günümüzde Gazze'de olduğu gibi yetişkin ve çocukların yaşamlarını yitirdiği savaşlar.

Fakat bu romanın kahramanı Andreas'ın çektiği açlığın nedeni bunlar değil. Knut Hamsun, yazar olarak para kazanmak isteyen, başka bir iş yapmaktansa aç kalmayı yeğleyen bir genci anlattığı Kuzey Avrupa'da konuşulan Danca dilinde adı Sult olan kendi yaşamını da içeren otobiyografik bir roman bu.

Gençlik yıllarımda açlıkla ilgili okuduğum ilk roman aç olduğu için bir fırından ekme çalan yoksul bir insanın başına gelenleri anlatan Victor Hugo'nun Sefiller adlı romanı. Bir diğeri de Jack London'ın 1903 yılında, Knut Hamsun'dan on üç yıl sonra yayımlanan, Londra'nın doğu yakasındaki yoksulluk ve sefalet içindeki yaşamı ele aldığı Uçurum İnsanları.

Knut Hamsun'un bu romanı bireyin kendi varlığına, kendi kişiliğine karşı beslediği saygının, insanı insan yapan onur dediğimiz iç değerlerin önemsendiği yüz küsur yıl önce-sinin başyapıtı. Fransızca honneur sözcüğünden dilimize geçmiş onur sözcüğü'nün dilimizdeki karşılığı şeref ve haysiyet... Ama günümüzde bunun gereğince önemsenip içselleştirildiğini söyleyebilmek pek kolay değil. Özellikle de yolsuzlukların, rüşvetin, eşitsizliğin, adaletsizliğin, yoksul ailelerin çocuklarının okula aç gittiği, çocuk yaşlardaki çetelerin kol gezdiği ülkemizde...

Onurlu, şerefli ve haysiyetli bir insan olabilmek adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi temel değerlere sahip olmak, değerleri korumak ve savunabilmek demek. Bu sadece bireyler için değil toplumların, ulusların varlıklarını huzur içinde koruyarak gelişebilmeleri için de geçerli. Bu da ancak nitelikli eğitimle mümkün...

Bertrand Russell'ın^[1] eğitimde disiplini, katılım, yetenek, sınıf ayrımı, rekabet, vatanseverlik, bürokrasi, din, ekonomi ve cinsellik gibi birçok temel konuyu ele alıp tartıştığı Eğitim ve Toplum Düzeni adlı eseri hâlâ güncelliğini koruyor.

Eğitim ailede başlayıp örgün olarak okullarda öğrenimi de içeren ve tüm yaşamı kapsayan; toplumların / ülkelerin varlığını koruyarak gelişmesini sağlayan bir süreç. Aile eğitimiyle yetinilmeyip örgün eğitimin ortaya çıkmasının nedeni

Gazze, 2025

de çocuk ve gençlerin toplumsallaşmasını, toplumsal değerleri içselleştirmesini sağlamak. Geçmişide MÖ. 4000 yılına, Sümerlere kadar uzanmakta.

Nitelikli örgün eğitimi sağlamak ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'nın görevi. Ama yıllardır yaz boz tahtasına dönüşmüş durumda. Yıllarca on iki yıl olması savunulup sonunda gerçekleşmiş olan temel eğitimin tekrar kısaltılması gündeme getirilmeye çalışılıyor. Bu yanıştan dönülmesi, temel eğitimin süresinin kısaltılmasında direnilmeyip ülkemizin geleceği için niteliğinin çağdaşlaştırılması gerektiğinin savunulması bugün toplumsal bir sorumluluk.

Açlık, yoksulluk, yolsuzluk, rüşvet ve adaletsizliğin ve açgözlülüğün giderilmesinin ancak onurlu /şerefli ve haysiyetli; eşitlikçi, yaratıcı bireylerin yetiştirilmesini amaçlayan bir eğitimle gerçekleşebileceği asla unutulmamalı... •

tekinozertem@butundunya.com.tr

Bertrand Russell

[1] Bertrand Russell (1872 - 1970) İngiliz filozof, mantıkçi, matematikçi ve kamusal entelektüel.

Yüksek özünürlük

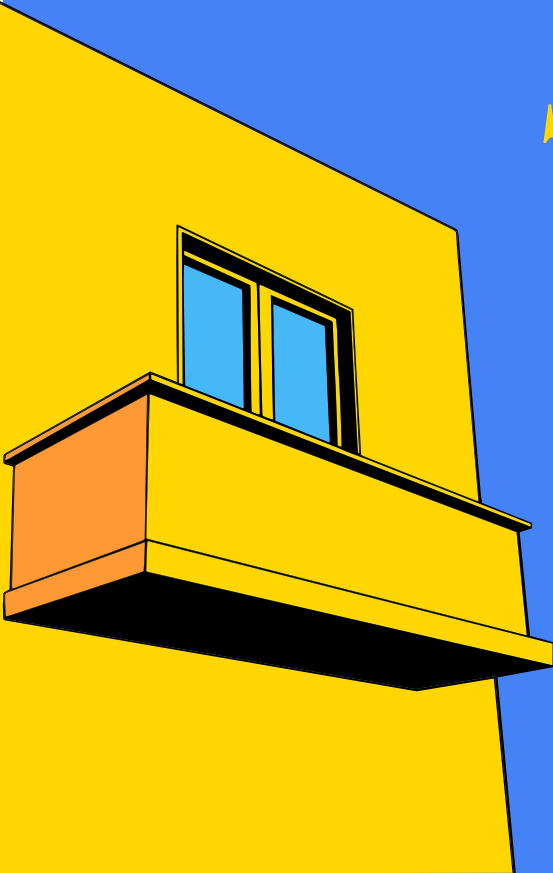
Ali Tekin am

Balconnection®

Balkonda

Sanat

Balconnection kavramı, Beşim Azadeh Ramezani Tabrizi'nin 2016 yılında yaptığı, ana ögesi balkonumuz büyüklüğünde bir şişte tavuk olan "Serbest Dolaşan / Free Range" başlıklı projenin gördüğü ilgi ve geri dönüşlerle doğdu. "Sanatla hiç işim olmaz!" ya da "Çok isterdim ama hiç fırsatım olmadı..." diyen ya da hiçbir şey demeyen, sayısız ilçe sakini, genellikle olumlu, kimi zaman da "Şimdi, bu da sanat mı?" doğrultusunda, bal gibi de sanat konuşmaya başladı...

“Dönemin Belediye yönetimi, memurlar göndererek tavuğu balkondan indirmemizi istedi; bize gerekçeli bir yazılı karar vermeleri durumunda, hemen indireceğimizi söyledik. Belediye yönetiminin aralarında ve avukatlarıyla yaptığı toplantılarda, herkesin donunu balkona asıp kuruttuğu bir kentte bunun makul olmayacağı düşüncesi ağır basınca projeyi rahat bıraktılar...”

Murat Savaşkan ve Tahran Azad Üniversitesi mezunu ressam eşi Azadeh Ramezani Tabrizi, hayatın durulduğu Covid salgını döneminde İzmir Selçuk'ta oluşturdukları “Bal-connection” projesiyle, “Her şeyin bittiği gibi sanat da bitti.” diyen büyük çoğunluğun aksine, 2019 yılından bu yana sosyal medya üzerinden etkinliklerini sürdürerek, gerçekleştirdikleri 34 sergi ve 70'e yakın etkinlikle farklarını ortaya koydular.

Murat Savaşkan, İzmir'in köklü ailelerinden birine mensup bir sanatçıdır.

Subay olan dedesi Halit Tevfik Özyaman, Çanakkale Savaşı'nda gazi olmuş, dedesinin binbaşı olan amcası ve kuzeni ise aynı savaşta şehit düşmüştür. Subay olan babası Nezih Savaşkan, Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim eğitimi almış; annesi İlhan Özyaman Savaşkan ise İzmir Amerikan Koleji gibi kentlin saygın okullarında felsefe öğretmenliği yapmıştır. Halası Perihan Ongan, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ve en uzun süre görev yapan öğretmenlerinden biridir; aynı zamanda Klasik

Murat Savaşkan ve eşi Azadeh Ramezani Tabrizi

Türk Müziği'nin efsane isimlerinden Emin Ongan'ın da eşidir. Ağabeyi Sinan Savaşkan ise hâlen İngiltere'de yaşamını sürdüren çağdaş klasik müzik bestecisidir.

Kültürel beslenme alanını kısaca özetlediğim sevgili okul arkadaşım Murat, hayata ve sanata dair çok şey öğrendiğim, en donanımlı insanlardan biridir. Birden fazla dili rahatlıkla konuşabilen, her konuda söyleyecek sözü olan, Türkçe'ye, dilbilgisine ve ifade gücüne son derece hâkimdir. Gelişmiş hitabet yeteneğiyle girdiği her ortamda etkisini hissettiren özel bir kişiliğe sahiptir. Arkadaşım olmasından onur duyduğum ve projelerimin adeta “jokeri” olarak gördüğüm sevgili

Murat, katkıda bulunduğu her çalışmayı daha değerli bir hale getirmiştir. Geleneksel çizim malzemeleri ve tekniklerinin yanı sıra, fotoğrafı, bilgisayarı ve dijital programları da büyük bir ustalıkla kullanarak ve tüm bu yöntemleri harmanlayarak sürekli üreten bir sanatçıdır.

“Bizim kuşağın ‘rönesans insanı’ olmak gibi bir zorunluluğu vardı diye düşünüyorum; bir çoğumuz, hem eğitim olarak hem de uygulamada, grafiğin her biri uzmanlaşmak isteyen bir çok disiplininde ürün vermiştir. Bugün logo, ertesi gün ambalaj, bir sonraki gün illüstrasyon yapmak... Özellikle piyasaya yeni çıktığında, nispeten küçük bütçeli işlerde, stüdyo fotoğrafçılığında, renk ayrımı montajına her işle uğraşmışızdır. Günün koşulları gereği, bir çok beceriyi ustasından, atölyesinde öğreniyorduk. Şu anda

baştan sona bilgisayar ekranında seçip kullandığımız fontları, rapido ya da grafosla çizmek, kurşundan dökme, transfer çıkartma, optik dizgi gibi sayısız şekilde uyguladık. Ama yaşamı zorlaştıran bazı şeyler ufkumuzu da genişletebiliyor; daha önemlisi, bir şeyi gerçekleştirmenin birden çok yolu olduğunu, elinizdeki çekiç nedeniyle her sorunu çivi gibi görme riskini fark edebiliyoruz.”

Okul, arkadaşlar, aile; 12 Eylül’den süreçte, çatışmalar, provokasyonlar, Türkiye’nin ambargoyla kısıpaca alınmaya çalışıldığı ama çok zengin bir akademik birikimin hiçbir ücret karşılığı olmadan aktığı üniversiteler; her öğrencinin karşılayabileceği, bugün için lüks denilecek, feribot seferleriyle İzmir’e gidiş gelişler...

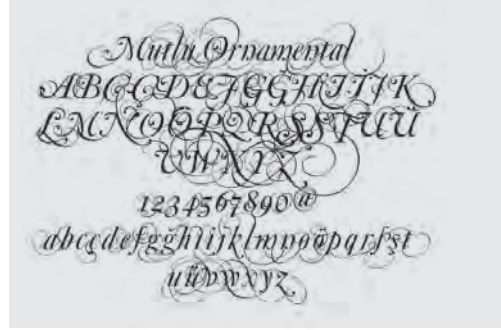

Güzel Sanatlar Akademisi Grafik Tasarım Bölümü'nden 1982'de mezun olmadan hemen önce, İzmir Fransız Kültür Merkezi'nde ilk sergisini gerçekleştirdi. Sekiz yıl boyunca İzmir'de çalışıp çeşitli sergiler açtıktan sonra, 1990 yılında İngiltere Reading'de dijital efekt eğitimi aldı ve ardından İstanbul'a döndü. Kurucusu olduğu "Gazoz" isimli tasarım şirketinde bir yandan grafik tasarım hizmeti verip, Can Yücel'in yazılarının da illüstrasyonlarını yaparken, diğer yandan Taksim Atatürk Kütüphanesi ve Notre Dame de Sion'da kişisel sergiler açtı. "DEVRİM" isimli son sergisini ise önce İzmir Urla'daki Aryom Kültür ve Sanat Merkezi'nde, ardından Beyoğlu Aynalı Geçit'te izleyicilerle buluştu.

Tipografiye olan yoğun ilgisi nedeniyle hazırladığı bazı font tasarımları dünya çapında ilgi gördü. (*Mutlu Ornamental* fontu internette 5 milyondan fazla kez indirildi.)

2012 yılında, Selçuk-Efes Kent Belleği, Kurumsal Kimliği ve Sergi Tasarımını yapmak üzere gittiği Selçuk'a yerleşti; çalışmalarını halen İstanbul ve Selçuk'ta devam ettirmektedir.

"Balconnection, en basit anlatımıyla, sanat arzının yetersiz olduğu bölgelere sanatın taşınması için balkonların sunum alanı olarak kullanılmasını amaçlayan bir projedir. Sanat dünyamızın içinde bulunduğu açmaza yeni yöntemlerle çıkış yolları arama çabasına bir

Murat Savaşkan'ın ürettiği Mutlu Ornamental fontu

katkımız olsun istedik. İnsanların sanatla karşılaşmaları ve hesaplaşmaları gerekiyor. Sanat Türkiye'de, eski Türk filmlerinde zengin fabrikatörle evlenmeye zorlanan fakir kız gibidir... Sanat halka aşık ama halkın da sanatına kavuşması için en azından istemesi, istemesi için de tanınması gerekiyor.

Murat Savaşkan ve Balkonnection Projesi sergileme alanı

Bu yolda bizimle birlikte yürümeye karar veren dostlarımız sayesinde, çok kısa zamanda hem ulusal hem de uluslararası ölçekte bir ağ oluşturmayı başardık. Böylece Balconnection, niteliklerine ve yetkinliklerine güvendiğimiz paydaşlarımızın katkısıyla, kendi etki alanlarında bağımsız hareket edebilen; paylaşım ve dayanışma ilkeleriyle bir araya gelen bir kolektife dönüştü.”

“Balconnection Projesi’ nin öncelikli iletişim biçimi, insanlarla doğrudan temas kurmaktır. Yüz yüze iletişim, projenin öncelik verdiği ilçe, mahalle ve sokaklarda, büyük kent merkezlerine kıyasla çok daha etkili olabilir. İnsanların birbirini tanıdığı oranda etki artıyor; kulaktan kulağa yayılan haberler ve duyurular, sosyal medyadan daha hızlı ve daha kalıcı bir biçimde yayılıyor. Aynı zamanda

bu yöntem, mahalle sakinlerinin kendi sosyal medya ağlarını da harekete geçirmesini sağlıyor. Yüz yüze iletişimin bir diğer önemli yönü ise, akıllarda oluşan sorulara anında yanıt verebilmek; bu da hem gerçeklik duygusunu artırıyor hem de ikna olasılığını güçlendiriyor. Özellikle mahallenin kanaat önderlerine ve popüler kişilerine ulaşılabilirdiğinde, bu etkinin katlanarak arttığı gözlemleniyor. İnternet üzerinden yaptığımız duyurular ve web sitemizde paylaştığımız bilgiler de bu iletişim biçimini destekleyen unsurlar olarak önemli bir rol oynadı.”

“Projeyi yaygınlaştırmaya karar verdiğimizde, sanatçıların bazı işlerini sıfırdan ya da yarı mamul olarak getirip sergi alanında üretip tamam-

layabileceklerini öngörüyorsunuz. Pandemi sürecinde, gerekli önlemleri alarak ve kontrollü bir şekilde, bazı etkinliklerimizde bunu gerçekleştirmeyi başardık. Alsancağ' ta Berna Dolmacı'nın "İstila", Çanakkale'de Sub inisiyatifinin "b/ağ", Selçuk'ta Murat Savaşkan'ın "Güncel Meseller", Darğaç'ta Kalender Meşrep'in "Komşu Komşuya", yine Selçuk'ta Azadeh Ramezani Tabrizi'nin "mè-me" adlı işleri balkonda başlayıp bitirildi. Kahramanlar'da Yekateryna Grygorenko'nun "Sessiz Merasim" adlı işi ise yarı mamul olarak atölyede hazırlanıp balkonda tamamlandı."

Bu projede yarı kamusal alanları kullandığımız için, bazı koşullarımız, kısıtlamalarımız oldu. Örneğin; balkondaki bir nesneyi, bakmazsanız görmezsiniz; görüp de beğenmezseniz başka yöne bakabilirsiniz ama ses öyle değil; kafanızı nereye çevirirseniz çevirin maruz kalırsınız; hele hele, bir eserin 'loop - döngü' olarak dönen sesiyse, gelip geçene değil ama çevrede yaşayanlara işkence olabilir, yani ses kullanımı, çok özel durumlar, izinler, tüm mahalle onayı dışında yasaktı! Keza, balkon sahibini, eseri yaratana, komşuları fiziken ya da toplumsal olarak riske atacak durumlara karşı ciddi bir dikkat gösterilmesi gerekiyordu."

"Elbette, 'Kültür İçin Alan' (Hollanda, İsveç, Fransız Kültür, Goethe Enstitüsü, Anadolu Kültür ve İKSV tarafından oluşturulmuş, kültür inisiyatiflerine destek veren bir oluşum.) tarafından desteklenen projemiz, sanatın üretimi dışında,

organizasyon yönetimi, finansal sorumluluk gibi konuları bilmeyen bizim gibiler için zordur.

Oldum olası karşı çıktığımız, hatta aşağılayıcı bulduğumuz, sergileme alanı için sanatçıdan ücret istenmesi söz konusu bile olamazdı. Hatta, sanatçının giderlerinin küçük bir kısmını karşılayacak bile olsa, her sanatçıya elimizden geldiği kadarıyla bir ücret ödendi. Eşim Azadeh ve ben hariç herkes bu ücreti almak zorundaydı. Bizim almamamız, "kendin pişir, kendin ye"

Azadeh Ramezani Tabrizi'nin "Serbest Gezen" adlı enstalasyonu, ABD ve İran'da da sergilendi.

gibi görünmemesi içindi. Bizim gibi kaygıları olan, asgari müştereklerde bir arada çalışabileceğimiz, Türkiye, İtalya, Senegal, İsveç, ABD, İngiltere ve Bulgaristan'dan insiyatif ve kişilerle çok güzel iş birliklerimiz oldu. Eşim ve ben de, Balconnection kapsamında 2 dönem, toplam 4 kişisel proje ürettik. Bunlardan biri de, ilk solo sergimin 40. yılına denk düşmesi nedeniyle "40" adımı verdiğim, balkon boyunda bir resimdi."

"Balkonlarda sergilediğimiz işlerin sanatçılarıyla sohbetler yaptık; bu sohbetler internette merak eden herkesin ulaşımına açık. İstiyoruz ki, insanlar onları tanısin; bir bağ oluşsun. Dünyada futbol seyretmek, okey oynamak dışında da bir şeyler var; kurallarını öğrendiklerinde, derinlerine indiklerinde, kendimizin de oynayabileceği, hatta kurallar yaratabileceğimiz, katıldıkça zenginleşen ve zenginlik getiren bir oyun. Çevremiz-

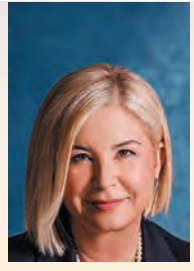
de ne kadar oyuncu olursa, o kadar zenginleşen bir oyun."

Balconnection, yalnızca sanatın değil, dayanışmanın da dili oldu. Her sergide, her etkinlikte bir araya gelen insanlar, estetiğin toplumsal bir güce dönüşebileceğini gösterdiler. Murat ve Azadeh'in balkonundan yükselen o ses, sadece sanata değil, yaşama, insana, birlikte var olmanın güzelliğine dair bir çağrıydı.

Ancak ne yazık ki bu sıcak çağrısı, sevgili Murat'ın ani kaybıyla sesizliğe büründü. Dergimizin yayına hazırlık sürecinde geçirdiği kalp krizi sonucu aramızdan ayrıldığını derin bir üzüntüyle öğrendik. 15 Ekim 2025'te, onu Selçuk toprağının huzurlu kucağına emanet ettik. Mekânı cennet olsun. Savaşkan Ailesi'ne, dostlarına, sevenlerine ve tüm sanat camiamıza sabır ve başsağlığı diliyoruz. •

alitekincaam@butundunya.com.tr

Yazan:
TÜLİN KAHVECİOĞLU
Bahçebiz Gelişim Akademisi Kurucu
MCC, Lider ve Üst Düzey
Yönetici koçu

Kapıyı Yeniye Aralamak

Sabah olmaya başlamıştı. Hava serin, toprak biraz sert yer yer nemliydi. Küçük evin kapısı gıcırdayarak açıldı. Kadın elinde bir kovayla dışarı çıktı, soba küllerinin oluşturduğu yığına kavadaki külü döktü. Yürürken siyah lastik ayakkabısına biraz çamur bulaştı. Kapı tekrar açıldı, içerden kocası ve oğlu çıktılar. Ellerinde öğle yemeğini taşıyan çıkmalarıyla, ağıldan öküzü çıkartıp, sabanın bir parçasını oğluna verdi; diğerini kendi aldı. Yürümeye başladılar. Kümes-
teki tavukların sesleri çıkmaya başlamıştı.

Kadın kızlarına seslendi, kal-kın hadi iş vakti. Kuyunun yanına gidip su çekmeye başladı; kovadan gelen su sesi sabahın sessizliğini doldurdu. Tarla olmazsa aş, aş olmazsa hayat olmazdı. Şükretti.

Aradan yıllar geçti. Şehirde açılan fabrikalar pek çok aile için ekmek kapısı olmuştu. Bazı evlerde sadece babalar, bazı evlerde hem anne hem de babalar çalışıyordu. Varlıklı ailelerin çocukları kendi evlerinde eğitim alırlardı, eğitim varlıklı olmanın işaretiydi.

Şimdi fabrikalara iş gücü yetiştirmek üzere parasız okullar açılmaya başlamıştı. Çocuklar gelecekleri için okula koşuyorlardı. Adam heyecanla hazırlanan çocuğuna baskarken acaba köyde mi kalmalıydık diye düşündü. Saban sürerken daha mı iyiydik, gerçi o da kalmadı ya bu önce pulluk geldi sonra traktör. Sonra bakalım ne gelecek? Köydeki ana babasını düşündü, onları ancak yazları görebiliyordu. Orada herkes için iş kalmamıştı. Geriye dönüş yoktu. Çorbasından bir kaşık daha aldı. Ay başına daha çok vardı ancak elindeki para şimdiden tükenmişti.

Aradan yıllar geçti. Şehirde açılan fabrikalar pek çok aile için ekmek kapısı olmuştu. Bazı evlerde sadece babalar, bazı evlerde hem anne hem de babalar çalışıyordu.

Yıllar ilerledi. Oğullardan biri üniversite okumuş ailesinin gururu olmuştu. Babasının emekli olduğu fabrikada o artık yönetici adayıydı. Ailedeki ilk üniversite mezunu olarak kıvançlıydı. Kendine güveni, umutları vardı. Sevdiği kızla evlenecek ve bir aile kuracaktı. Sevdiği kız da öğretmen olmuştu. İkisi el ele verip güzel bir hayat kurabilirlerdi. İki çocuğu olsun istiyordu. Para biriktirmeyi kafasına koymuştu. Çok çalışıp ilerleyecekti. Vatanına, milletine hayırlı işler yapacak, evlatlar yetiştirecekti. Şirketine dört elle sarıldı. Artık gecesi ve gündüzü çalıştığı yer olmuştu.

Aradan on beş yıl geçti. Başarıları vardı ama içindeki huzur

azalmıŖtı. Hayatın yapılacaklar listesi hiç bitmiyordu. İŖin talepleri artıyor, yaŖam daralıyordu. Çok alıŖmıŖtı ama artık hiçbir Ŗey ona yeterli gelmiyordu. “İŖle olmuyor, iŖsiz de olunmuyor.” diye dŖündü. Hayat pahalıydı. ocuk sahibi olmamıŖlardı; Ŗimdi iyi ki de olmamıŖız, diye geçiriyordu içinden. BoŖanmıŖtı. BambaŖka hayalleri varken boŖanmıŖ bir adam oluvermiŖti. ArkadaŖlarının yaŖadığı zorlukları duydukça sessizce Ŗükrediyordu. Ama hayat iŖte, bir Ŗeyler istemeye devam ediyordu. Annesiyle babası sayesinde kira derdi yoktu ama yeni bir yol bulmalıydı.

Yıllar sonra baŖka bir evde, baŖka bir kuŖak aynı masadaydı.

Baba gazetesini bırakıp kızına baktı,

“Ŗu telefonda kafanı kaldır da biraz bizimle konuŖ.” dedi, “Buradasın ama değilsin.” Kızı baŖını kaldırdı, gülümsedi. “Baba, yeni geliŖtirdiđimiz ses uygulamasını satmak üzereyiz. Satınca her Ŗey deęiŖecek.” Baba ofladı. “Doğru dürüst bir okula git, sen de iŖe gir, alıŖ, evlen. Biz hayatımızı böyle kazandık.” Kızı derin bir nefes aldı. “Babacım, konuŖtuk ya... Ŗimdiki üniversiteler sizin zamanınızdaki gibi değil. Artık herkesin farklı yolları bulması gerekiyor. Ayrıca Ŗu evlilik konusunu kapat artık. Lütfen sen merak etme, baŖaracađız. Gel bak nasıl oldu.” Baba, kızının gösterdiği uygulamadan bir Ŗey anlamadı; sessizleŖti. Her Ŗey deęiŖmiŖti.

Baba gazetesini bırakıp kızına baktı, “Ŗu telefonda kafanı kaldır da biraz bizimle konuŖ.” dedi, “Buradasın ama değilsin.”

Her ağda, insanlar hayatlarını yeniden kurmanın bir yolunu arıyordu.

Ve dijital devrim güçlendikçe güçlendi özellikle pandemide bir ağ atlatmıŖtı. Yapılmayanlar, ertelenenler bir iki yıl gibi kısa bir sürede deęiŖti. İŖ yapmanın, iŖ yerinde alıŖmanın, ekip olmanın kuralları da evrilmeye baŖladı. Online ekipler, online toplantılar, online pazaryerleri, online iletiŖim yaŖamı kapladı. Ve sonra yapay zekâ çıktı geldi, hayatlarımızın ortasına yerleŖti. İnternetin hayatımıza entegrasyonu, iŖ alanlarının eŖitlenmesi, mesafeleri kısaltması, zorları kolay kılması harikaydı ve de bedelleri vardı. İnsan kendi geliŖtirdiđi sistemin kontrolden çıkan ritmine boyun eğmek zorunda kaldı. Tüm dönüŖüm zamanlarında olduğu gibi benimseyenler, tereddütte olanlar ve istemeyenler oldu. Uyumlananlar devam etti.

Geriye doğru baktığımızda böyle önemli devrim dönemlerinin iŖ yapma Ŗekliyle beraber sosyo-ekonomik, politik, kültürel dönüŖümleri ve pek çok sancıyı da beraberinde

getirdiğini görüyoruz. Son birkaç yüz yıl insanlık tarihinde insan ve dünya hızlı bir şekilde kökten değişti. Burada paylaştığımız hikayeler ve anlar pek çoğumuzun aile ve ata geçmişlerinde vardır. Şöyle bir geriye doğru bakın. Yaşamınızda başladığınız yerden bugüne kadar neler değişti? Neleri seçtiniz? Ne kadarına boyun eğip kabullendiniz? Nasıl zorlandınız, ne kadar yol aldınız? Nelere ihtiyacınız oldu?

Bugünlerde yine bir eşik-teyiz. Yapay zekâ yaşamımızın içine entegre oluyor. Makineyle birleşerek insana sen bu zorlukları dert etme, gel beraber çalışalım diyor. Bu çağrı heyecan verici olduğu kadar ürkütücü bir çağrı. Çünkü giderek ağırlaşan iş yaşamı oldukça yorucu, tüm iyileştirmelere rağmen yaşamaya fazla alan bırakmayan bir yapıya dönüştü. Herkesin acelesi, yapılacak çok iş ve az zaman var. Y kuşağı buna biraz adapte oldu ancak Z ve ardından gelen kuşaklar Y ve öncekiler gibi çalışmayı, yaşamayı reddediyorlar. Buna değer mi, hayat böyle mi olmalı sorgulamasındalar. Öte yandan yapay zekanın kapsayacağı öngörülen alan buna yakından bakanları farklı endişelere sürüklüyor. İş hayatı hazır olsa yaşam bundan nasıl etkilenecek? Hep hayal ettiğimiz gibi

Yapay zekâ yaşamımızın içine entegre oluyor. Makineyle birleşerek insana sen bu zorlukları dert etme, gel beraber çalışalım diyor.

daha az çalışıp sevdiğimiz şeylere vakit ayırabileceğimiz bir yaşam mümkün mü? Yapay zekâ bu hızıyla devam ederse insan ne olacak? Bu sorular önemli çünkü insan ilk defa kendi yarattığı bir şeyin onun için bir tehdit olabileceğinin, çok güvendiği zekâ ve yetkinliklerinin ötesine geçilebileceğinin farkına vardı. Bu bir taraftan insanlığın özgürlüğü anlamına da gelebilir. Yukarıda

bahsettiğim dönüşüm dönemleri gibi bu taleplerini bir bir önümüze koymaya başladı. Tüm bunlar olurken siz neler düşünüyor, neler hissediyorsunuz bunu merak ediyorum.

Açıkçası ben bize ve beynimizin sonsuz uyumlanma kapasitesine güveniyorum. Değişimle baş edebilmemizi sağlayan beynimizin doğasında var olan yenilenme gücüdür. Nörobilim buna nöroplastisite diyor — yani beynin her yeni deneyimle kendini yeniden düzenleme becerisi. İstek ve irade bunu takip ediyor.

Bu özellik yaşamın bir sigortası gibi: Her yeni durum karşısında yeniden bağlantılar kurabilir, farklı yollar bulabiliriz. İnsan türünün evrimleşerek bugüne gelmesi bunun en önemli kanıtı. Ancak şunu da unutmamalıyız; değişim insanı zorlar. İnsan sevdiği zamanları, yerleri, konumları korumak ister. Beynimiz tanıdık olanı sever, belirsizlik

karşısında direnç gösterir. O yüzden değişmek, bir eşikte durmak gibidir. O eşikten geçebilmek için esnememiz gerekir. Esnemek ise hem bedensel hem zihinsel bir gerilimi içerir. Bacak kasınızı esnetirken hissettiğiniz o hafif acı gibi... Uygun yapılırsa açar, yanlış yapılırsa zedeler. İnsan da ancak esneyebildiği ölçüde kırılmadan değişir. Çünkü hayat bize sormadan değiştirir her şeyi.

Bir önceki yazımda sen kimsin diyerek insanın kabullerinin ötesindeki kendini bulmasının önemine dikkat çekmiştim. Bugün size yeni çağda kim olacaksınız diye sormak istiyorum. Ve bu yolda kendiniz nasıl destekleyeceksiniz?

Bu yazıda sorduğum sorulara vereceğiniz cevapları çok merak ediyorum. Bana aşağıdaki mailden ulaşabilirsiniz. Bu çok önemli dönemde birlikte konuşalım ve konuşmaya devam edelim.

Sevgiyle kalın. •

tulinkahvecioglu@butundunya.com.tr

“Yapay zekânın geliştirilmesi insanlık tarihinin en büyük olayı olabilir.
Ne yazık ki aynı zamanda sonucusu da olabilir.”

Stephen Hawking

“Bilgi, bağlam kazandığında bilgi olur. Yapay zekâ insan eliyle yaratılmıştır;
bu yüzden insan gözetiminde kalmalıdır.”

Henry Kissinger

“Yapay zekâ bir aynadır; sadece zekâmızı değil,
değerlerimizi ve korkularımızı da yansıtır.”

Ravi Narayanan

Ankara'nın Kapıları

Yazan: SEMRA YURT AKGÜL

Kral Midas, dokunduğu her şeyi altına çevirmeden önceki günlerinden birinde, bereketli Polatlı Ovası'nın üzümünden yapılmış şarabı fazla kaçırması olacaktı ki derin bir uykuya daldı. Düşünde, sanki gizli bir şeyi ilk kez açığa vuruyormuş gibi sakımlı, kulağa hoş gelen, fakat her an azarlamaya

hazır, kırçılı bir ses işitti. Bildiğiniz üzere kendisi vaktiyle müziğin kalitesini ayırt edemediği için Apollo tarafından, eşek kulaklarıyla cezalandırılmıştı. O yüzden rüyadaki sesin güzel olduğu varsayımı yazara ait. Lafı fazla uzatmadan konumuza dönelim ve sesin söylediklerine kulak verelim:

“Şist! Eşek kulaklı Midas. Bir kördüğümü çözeceğim diye kimseyi dinlemeyip krallığını Büyük İskender’e altın tepside hediye etmişliğin var ama beni iyi dinle. Gordion’dan daha görkemli, tarihe geçecek bir şehir kuracaksın. Bu şehri, kapılarından herkesin rahatça gireceği sıradan bir yere değil, topraklarında

gömülü çapanın olduğu yere kuracaksın. Çapa da nereden çıktı? Bozkırın ortasında gemi çapası mı olur? Böyle dediğini duyar gibiyim ama sana kıtaların ayrılmasından, dağların oluşumundan, denizlerin çekilmesinden filan bahsetmeyeceğim. Nihayetinde coğrafyacı değil, altı üstü rüyadaki bir sesim. Çapayı ara bul, bulduğun yere de şehri kur. Adı ne mi olacak? Tabii ki sizin dilinizde gemi çapası anlamına gelen “Ankria.” Ölümlüler bilmez ama düşlerde dolaşp ona buna ne yapması gerektiğini söyleyen bir ses olarak ben biliyorum ki şehrin adı zaman içinde pek çok kez değişecek. Engürü, Angora ve sonunda Ankara’ya evrilecek. Sonra neler mi olacak?

Öyle bir şehir olacak ki burası, kapılarını açmak, içine girmek ve toprağına kök salmak hiç kolay olmayacak. Kışın sert ayazına, yazın

kavurucu sığacağına dayanabilen, gökyüzünü kaplayan gri bulutlarda neşeli şekiller bulabilen ve buğday başaklarının rüzgârla dansına eşlik edebilenler girebilecek bu kapılardan. Şahinlerin yuvası olan bu kale, zamanla herkesin gözünü diktiği bir yer olacak. Sizden sonra şehrin kapılarından pek çok devlet girecek ama pek azı gerçekten bu şehre sahip olabilecek.

Tarih Baba şüphesiz Ankara'yı önemli bir yer olarak yazacak. Dikkat çekmeden yapmaya çalışacak bunu zira o vakte kadar, kara ikliminin zor koşullarında yaşam savaş verenerlerin göze batmaması gerektiğini bilecek kadar görmüş geçirmiş olacak. Bütün bu sakınıma karşın öyle önemli isimleri ağırlayacak, öyle önemli olaylara tanık olacak ki bu şehir, tarihi asıl Ankara yazacak. Kral Yolu ve İpek Yolu gibi ticaret yollarının önemli kavşaklarından biri olacağı için gittikçe zenginleşecek.

Zenginlik, sineklerin şekere üşüşmesi gibi birçok insanı buraya çekecek. Şehir durmadan el değiştirecek. Sadece Anadolu kavimleri değil Avrupa'dan Galatlar, Balkanlardan Makedon İmparatoru Büyük İskender gelecek. Şehrin

sakinleri yarı tanrı olarak gördükleri Bizans İmparatoru Augustus adına kocaman bir mabet yaptırarak. Zamanla dinler değişse de mabedin olduğu yerin anlamı ve önemi hiç değişmeyecek. Durdurulan derman arayan biçareler, dilekleri gerçekleşsin isteyenler, buraya gelip tanrılarına yakaracak. Moğol tam iki kez gelecek ve Anadolu'yu kasıp kavuracak. Köseadağ'da Moğol'dan kaçan Anadolu Selçuklu Devleti'nin genç sultanı İkinci Gıyaseddin Keyhüsrev, bir süre saklandığı Ankara Kalesi'nden ovaya bakarken, korkaklığından ötürü sahip olmadığı itibarına ağlayacak.

Bir zamanlar ticaretin merkezi olan ülkenin Moğol vergi memurlarının ve cümle hırsızın yuvası olduğunu gören Ahiler ise, bu güzel şehri yağmadan korumak için "Elini, kapımı, sofranı açık tut." düsturunu bir süreliğine bırakıp silahlanacak. O vakitten sonra şehrin kapıları, dost mu düşman mı olduğu bilinmez yabancılara sımsıkı kapanacak. Şehir, her geleni hemen sarıp sarmalamayacak. Tekinsiz bulduğunu dostça ağırlamayacak. Osmanlı'nın şifalı eli uzanana kadar kendi başının çaresine bakan Ankara'ya, bu kara günlerden yadigar,

Yazarımızı tanıyalım: İzmir doğumlu, Ankara'da yaşayan edebiyat tutkunu tarih öğretmeni Semra Yurt Akgül, edebiyat yolculuğuna Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı'nda başladı. Yayımlanmış çocuk kitabı ve çeşitli edebiyat dergilerinde yer alan öyküleriyle üretkenliğini sürdüren Akgül, farklı edebiyat atölyelerinde de çalışmalarına devam ediyor. Tarih ile kurgunun iç içe geçtiği metinlerinde, geçmişi edebiyatın diliyle yeniden yorumluyor.

“Seymen Kültürü” kalacak.

Yıldırım Bayezid’in Ankara Savaşı’nda Timur’a esir düşmesi ne hazin olacak. Osmanlı, bu savaştan sonra kadim şehre küsecek ve vergi toplamak dışında yüzünü dönüp bakmayacak. Şehrin binlerce yıllık tarihine açlık, kıtlık, veba ile birlikte bu talihsiz olay da yazılacak.

Yüzyıllar sonra Osmanlı rolünü oynayıp tarih sahnesinden alkışsız çekilirken, Kızılca Gün’ün şafağında Karaşar’dan, Kızılcahamam’dan, Ayaş’tan kopup gelen Oğuz Boyları son bir kez toplanacak. Seymen Başı, “Karar verme zamanı, onunla mıyız?” diye soracak.

Kışın o en soğuk ayında, yirmi yedi Aralık bin dokuz yüz on dokuzda, tekerleklerine bez sarılı üç külüstür otomobil, nihayet Dikmen sırtlarında görülecek. Herkesin beklediği o yiğit komutan, otomobilden inip Seymenlere neden geldiklerini sorduğunda, Seymenler hep bir ağızdan “Millet yolunda kanımızı akıtmaya geldik” diyecek. O andan itibaren Ankara, Mustafa Kemal Atatürk’ün kalbinde taht kuracak ve şehrin kapıları ona samimiyetle açılacak. Gazi Mustafa Kemal Atatürk Ankara’yı, bin bir emekle yeniden kuracak. Şehir, on üç ekim bin dokuz yüz yirmi üç yılında, günler sonra kurulacak Cumhuriyet’in ilk başkenti olacak ve Ankara, ebediyen Atatürk’ün şehri olarak kalacak.

Şiir elini kolunu sallayarak geçecek şehrin kapısından ama

Yıldırım Bayezid’in Ankara Savaşı’nda Timur’a esir düşmesi ne hazin olacak. Osmanlı, bu savaştan sonra kadim şehre küsecek ve vergi toplamak dışında yüzünü dönüp bakmayacak.

şairlerin bazıları kapının dışında kalacak. Belki göklere çıkarılmayacak ama yerden yere de vurulmayacak. Cemal Süreya, Ankara’yı, doğurmadığı çocuklarına da sahip çıkan “iyi kalpli üvey ana”ya benzetecek ve derdinden bir şeyler çıkarmak isteyen şairleri Ankara’ya çağırarak. Orhan Veli bu çağırının öncesinde gelmiş olacak ve evkaf-taki memuriyetinden ayrılma sebebi olarak Ankara’nın güzel havasını gösterecek. Kim bilir belki o güzel havada düşecek belediyenin açtığı çukura ve iki gün sonra seslerini

dinlemeye gittiği İstanbul'da hayata gözlerini kapayacak.

Ankara pek çok sanatçıyı, yazarı, çizeri ağırlayacak ama dedik ya çoğu burada kalıcı olmayacak. Şehir, kapısından gerçek anlamda geçememişlere mesafeli duracak. Diğerlerine yaptığı gibi onları sarıp sarmalamayacak. Yahya Kemal meselâ, Ankara'nın en çok İstanbul'a dönüşünü seviyorum diyerek bu dışlanmışlığı kapatmaya çalışacak. Şair ve yazarların Ankara hakkında söyleyeceği ve yazacağı pek çok şey olacak. A. Hamdi Tanpınar Ankara Kalesi'ni "çelik zırhlarını giymiş ortada dolaşan eski zaman silahşoruna" benzetecek. Adalet Ağaoğlu bu şehirde ölmeye yatarken Mehmet Eroğlu "Kendi Hayatında Ölme Vakti"ni burada yazacak. Sevgi Soysal "Yenişehir'de Bir Öğle Vakti" yıkılan kavak ağacını düşünerek yürüyecek, Erendiz Atasü "Bir Başka Dügün Gecesi"nde değişen değerleri sorgulayacak. Çiğdem Ülker "Ekinle Gelecek" bu şehre. Okurların, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Ankara romanıyla başlayan şehir gezisi Şükran Yiğit'in "Ankara, Mon Amour!" ve Barış Bıçakçı'nın "Bizim Büyük Çaresizliğimiz" romanlarıyla devam edecek.

"Gözlerin, bugün garip ve ince bir hüznün, Ankara'da âşık olmak zor iki gözüüm..." Aşk, hep yaptığı gibi çat kapı değil, Vedat Sakman'ın sesinden akan bu şarkıdaki gibi sakın ve ölçülü girecek şehrin kapısından.

İşte böyle Kral Midas! Çapayı

bulduğun yere kuracağın şehir Ankara, yıllar içinde bir sürü insanla dolacak ama şehir hepsini içeri almayacak. İstemediklerine sadece soğuk, gri ve kasvetli yüzünü gösterecek. "Denizi bile yok, kış bitmek bilmiyor buz gibi, güneş terk etmiş bu şehri her mevsim gri ve puslu, tozlu evrak kokuyor." İki yüzlü sözde dost sofralarında, hırslarını böyle çıkaracak kapıdan geçememişler. Kendini kimseye beğendirmek gibi bir derdi olmayan Ankara'ysa onlara hiç aldırış etmeyecek. Reddettiklerinin ayak izini caddelerinden, nefeslerini havasından, anılarını ise belleğinden silip atacak. Burada sadece, şehrin kapılarından geçekten geçmiş olanlar var olacak."

Gizemli ses geldiği gibi bir anda çıkıp gitti rüyadan. Midas, yatağında dönüp dursa da büyük bölümünü sesi dinleyerek geçirdiği uykunun tatlı kollarından kopup kendine gelemedi.

Ertesi sabah uykusunu tam alamadığı için suratı altı okka uyanmıştı, aklında dün geceki rüyadan hiçbir şey kalmamıştı. Nedense adını koymadığı garip bir huzursuzluk içindeydi. Sanki yapması gereken bir şey vardı da unutmuştu. Derken sazlıklardan esen rüzgârın uğultusunda rüyadaki sesin tınısını seçer gibi olunca birden anımsadı. Hemen adamlarını çağırdı emretti;

"Derhal hazırlanın. Gidip topraklarımda gömülü çapayı bulun, bulduğunuz yere bir şehir kurun, şehrin adını da Ankira koyun!" •

Durak

Op. Dr. Murat Molu

Temiz Çevre ve Dünyamız

Tüm doğaseverler, eskilerde insanların doğadan kendilerini korumak için çabaladıklarını, oysa günümüzde doğayı insanlardan korumak gerektiğine inanırlar.

Küresel rekabetin sebep olduğu teknolojik ilerlemelerle, dünya barışını tehdit eden silah sanayine yapılan yatırımlarla, nükleer enerji tesisleri ile fosil yakıtlarla, uçaklarla, gökyüzünü sera gazları ile kaplatarak hor kullanıp, ormanları yok edip, doğayı kirlettiğimiz yetmezmiş gibi, doğal kaynakları da bilinçsizce ve acımasızca tüketmekteyiz. Oysa,

doğadan o kadar çok öğreneceğimiz şeyler var ki. “Karşılıklı Yardımlaşma”da Pyotr Kropotkin’in dediği gibi, “Rekabet türe her zaman zarar verir, bundan kaçınmanın sayısız yolu vardır! Doğanın eğilimi bu yöndedir, her zaman tam anlamıyla gerçekleşmese de, mevcut eğilim hep budur. Çalının, ormanın, okyanusun bize söylediği parola budur. Birleşin! Karşılıklı yardımlaşın! Herkese ve her birinize en büyük güvenliği; fiziki, entelektüel ve ahlâkî bakımdan varoluşun ve ilerlemenin en iyi garantisini sunan en emin yol budur.”

Diğer taraftan, küresel ısınma ve getirdiği iklim değişikliklerine rağmen, sevinilecek olan tüm dünyada çevreyi, soluduğumuz havayı, içtiğimiz, yıkandığımız ve yüzdüğümüz suları temiz tutmak ve tüm doğayı, ağaçları, ormanları ve doğal nimetleri korumak için canla başla çalışan kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri vardır.

Merkezi İsviçre'nin Gland Şehri'nde olan Dünya Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources; IUCN) doğal kaynakların korunması amacı ile kurulmuş uluslararası öncü bir organizasyondur. Dünyada birçok örgütü çatısı altında toplamıştır. IUCN doğal hayatın bütünlüğünü ve çeşitliliğini korumak, bu kaynakların adil ve ekolojik olarak sürdürülebilir olmasını sağlamak ve bu konu hakkında da toplumları bilinçlendirmek amacıyla faaliyet göstermektedir.

İklim değişikliği, ekoturizm, yenilenebilir enerji, biyoteknoloji konuları ana çalışma başlıklarıdır. Ülkemizde TEMA, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, Doğal Hayatı Koruma Derneği, Doğa Derneği, Türkiye Deniz Araştırmaları Vakfı (TÜDAV), Deniz Temiz Derneği (TURMEPA), Sürdürülebilir Yaşam Derneği (SUYADER) denizlerimizi ve doğayı koruyucu eğitimler vererek farkındalık yaratacak çok değerli projelere imza atmaktadırlar.

20 Ekim sabahı Uluslararası Kıyı Temizliği Günü'nde, Deniz Temiz Derneği'nin organize ettiği İstanbul, İzmir, Antalya, Samsun ve Fethiye'de eş zamanlı gerçekleştirilen etkinliklerde 800 gönüllü ter döktü. Mavi eldivenleri ve mavi çöp torbaları ile, plastik ve cam şişelerden sigara izmaritlerine, ambalaj atıklarına kadar yaklaşık 3 ton farklı atığı toplayarak denizlerimize ulaşmasını önlediler. Moda Sahili'nde gerçekleştirilen temizliğe gönüllü olarak ben de katıldım.

Toplanan 330 kg atık ayrıştırılarak belediye ekiplerine teslim edildi. Ne var ki; öğrencilerin, velilerin, gönüllülerin bir heyecan ve hevesle katıldıkları bu temizlik sırasında, Moda sahilinde yürüyüş yapanların, haftasonu keyfi çıkaranların atıkların toplanmasına ilgisiz kalmaları ise, bir o kadar düşündürücü ve

üzücü idi. Çevre dostu kuruluş ve örgütlerde üye ya da gönüllü olmak, toplumda farkındalık yaratacak çalıştaylar ve etkinliklere katılmak, iyilik yapmak adı üzerinde gönül işidir. Nizami'nin dediği gibi, "İyilik, insan sanatıdır." Doğayı ve çevresini korumayan, koruyamayıp sevemeyenler, diğer insanları ve içerisinde buldukları toplumu da sevezler. Çizmeye çalıştığımız, içerisinde mavi ve yeşilin tonlarının hakim olduğu bu çerçevede, gelecek

Moda Sahili'nde gerçekleştirilen temizliğe gönüllü olarak ben de katıldım.

nesillere bırakılacak en büyük miras ise, onların barış, huzur ve mutluluk içerisinde yaşayabilecekleri hava-sıyla, suyuyla, toprağı ve güneşiyle temiz bir dünya olmalıdır.•

muratmolu@butundunya.com.tr

AFORİZMALAR

■ "İyi bir şeyler yapmak için önce iyilere inanmak gerekir."

-Goethe

■ "Niçin kimse heyecanlanmıyor? Ozon tabakasının yok oluşundan ve tüm canlıların ölümünden bahsediyorlar. Yağmur ormanlarının tahribatından, ölümcül bir kirliliğin binlerce hatta milyonlarca yıl boyunca bizimle olacağından, her gün düzinelerce canlı türünün ortadan kaybolduğundan, evrimin hepten sona ereceğinden bahsediyorlar: Ve son derece soğukkanlı görünüyorlar."

-Daniel Quinn

■ "Aldığımız her nefesten birini denizlerimiz sağlıyor."

-Turmepa

TÜDAV Genel Sekreteri
Dr. Sibel Sezer ile
Başkent Durağı
programında yaptığımız
"Denizlerimiz" Söyleşisi

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Tarihsel olayların tarihlerini belirleme bilimine ne ad verilir?
a-Koroloji
b-Kronoloji
c-Kriminoloji
d-Krayoloji

2-Aşağıdakilerden hangisi patırtı, gürültü, kavga anlamındadır?
a-Harala
b-Karmaşa
c-Hengame
d-Sansasyon

3-Çember ve demir tellerle bağlanmış ticaret eşyasına ne ad verilir?
a-Balya b-Koli
c-Demet d-Dalya

4-Bir kişiyi bilme,tanırma ve tanışıklılığa ne ad verilir?
a-Hısımlık
b-Akrabalık
c-Aşinalık
d-Tanıdık

5-Otomobilde sürtünererek fren yapmayı sağlayan parçanın adı nedir?
a-Aks b-Şase
c-Şanzuman d-Balata

6-Aşağıdaki illerden hangisinin denize kıyısı yoktur?
a-Denizli
b-Giresun
c-Hatay
d-Kırklareli

7-Gövdesi kızıl, ayakları ve yelesi kara olan ata ne ad verilir?
a-Aygir
b-Doru
c-Kısrak
d-Kırat

8-Üzerinde deney yapılan kişiye ne ad verilir?
a-Aday
b-Müflis
c-Hasta
d-Denek

9-Polonya halkından olan kimselere ne ad verilir?
a-Leh
b-Polikarya
c-Bohem
d-Astrich

10-Aşağıdakilerden hangisi cansız (soyut) varlık adıdır?
a-Taş b-Baş
c-Düş d-Ağaç

11-Yollarda ışık vurduğu zaman parlayan minik yol işaretlerine ne ad verilir?
a-Şerit
b-Mihenk
c-Kuver
d-Kedigözü

12-"Etna yanardağı" hangi adadadır?
a-Korsika
b-Sicilya
c-Malta
d-Sardunya

Yanıtlar:
151.
sayfada

Zahmetsiz başarı yalanı ve Stanford Ördek Sendromu

Sosyal medyada gördüğünüz o arkadaşınızı düşünün: Her zaman yurt dışı tatillerinde, her zaman başarılı projelerin içinde, her zaman kusursuz bir şekilde mutlu. Peki ya bu mükemmel görüntünün arkasında, geceleri uyutmayan bir kaygı ve yetersiz kalma korkusu varsa? İşte modern başarı kültürünün bu ikilemi, adını Stanford Üniversitesi'nden alan "Ördek Sendromu" ile tanımlanıyor.

Stanford Ördek Sendromu, bir kişinin dışarıdan bakıldığında son derece sakin, başarılı ve her şeyi kontrol altında tutuyormuş gibi görünürken, aslında suyun altında (yani iç dünyasında) muazzam bir çaba, stres ve mücadele içinde olmasını tanımlayan bir terimdir. Bu sendrom adını, Stanford Üniversitesi gibi yüksek rekabetin olduğu, öğrencilerin sürekli başarılı olmak zorunda hissettiği ortamlarda

İşte bu sendromu yaşayan insanlar da aynı ördek gibidir. **Sosyal medyada veya arkadaş ortamında her zaman başarılı, mutlu ve stressiz bir profil çizerler mücadele ederler.**

hızla ve çılgınca pedal çevirir. Asıl mücadele ve efor, görünmeyen yerdedir.

İşte bu sendromu

yaşayan insanlar da aynı ördek gibidir. Sosyal medyada veya arkadaş ortamında her zaman başarılı, mutlu ve stressiz bir profil çizerler ancak bu “mükemmel” imajı sürdürmek için perde arkasında yoğun bir kaygı, uykusuzluk ve başarısızlık korkusu ile mücadele ederler.

Toplumda ve öğrenciler arasında doğal yeteneğe, çok çalışmaktan daha fazla değer verilmesi, bu sendromun arkasındaki nedenlerden biridir. İnsanlar, çok çalışarak başarılı olmuş biri olarak değil, doğal olarak zeki ve yetenekli biri olarak görülmeyi tercih eder. Çünkü

yaygın olarak gözlemlenmesinden almıştır. Ancak sadece Stanford veya üniversite öğrencileriyle sınırlı değildir; günümüzün performans odaklı iş ve sosyal hayatında birçok insanı etkilemektedir.

Ördek analogisi ve bu sendromun adı, bir ördeğin sudaki hareketinden gelir: Ördek, suyun üzerinde süzülürken son derece zarif, sakin ve zahmetsizce hareket ediyormuş gibi görünür. Dışarıdan bakan biri için her şey yolundadır. Ancak suyun altında, o sakin görüntüyü koruyabilmek için ördeğin ayakları görünmeyen bir

“geceler boyu ders çalıştığını” söylemek, “Sınava hiç çalışmadım” diyen birinden daha az zeki görünme korkusu yaratır.

Kişi, kendisini sürekli olarak çevresindeki “başarılı” insanlarla kıyaslar ve onlardan geri kaldığını düşünür. Kişi, başarılarının tesadüf olduğuna veya aslında o başarıyı hak etmediğine, her an bir “sahtekâr” (Imposter Syndrome) olarak ortaya çıkacağına inanır. Yardım istemek, yorulduğunu veya zorlandığını söylemek bir zayıflık veya başarısızlık olarak görülür. Bu yüzden mücadeleler tamamen gizlenir. Her alanda (dersler, sosyal hayat, dış görünüş, iş yaşamı) en iyi olma baskısını üzerinde hisseder. İnsanların hayatlarının sadece en iyi anlarını paylaştığı sosyal medya, bu sendromu körükleyen en önemli faktörlerden biridir. Herkesin hayatı mükemmel görünürken, kişi kendi normal hayatını yetersiz bulur. Bu yaygın hissin sadece bir algıdan ibaret olmadığını, aynı zamanda davranışlarımızı olumsuz etkileyen bir yanılgı olduğunu bilimsel araştırmalar da ortaya koyuyor.

Pensilvanya Üniversitesi’nde biyoloji alanında görev yapan Prof. Dr. Erol Akçay ile Ryotaro Ohashi’nin Evolutionary Human Sciences dergisinde yayımlanan “Yüzen ördek sendromu: Önyargılı sosyal öğrenme, çaba-ödül dengesizliklerine yol açar” başlıklı araştırma makalesine göre, bu sendrom insanların hedeflerine ulaşma

çabalarını olumsuz etkiliyor. Stanford Üniversitesi’nde ortaya çıkan ve bireylerin başarılarını sergilerken bu başarı için harcadıkları yoğun çabayı gizleme eğilimini ifade eden bu sendromu araştıran bilim insanları, sosyal öğrenme (başkalarını gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenme) dinamiklerini inceleyen bir matematiksel model geliştirdiler. Bu model, insanların başarıya ulaşmanın ne kadar zor olduğu hakkında eksik bilgiye sahip olduğu bir dünyayı simüle etti.

Söz konusu araştırmanın sonuçlarına göre, insanların çabalarını gizleyip sadece zahmetsizce elde edilmiş gibi görünen başarılarını sergilemesi, gözlemcilerin dünyanın ve görevlerin gerçek zorluğunu hafife almasına neden oluyor. Bu yanlış algı, bireylerin hem toplamda çok fazla çaba harcamasına hem de bu çabayı çok fazla farklı aktiviteye dağıtmasına yol açıyor. Bireyler enerjilerini çok fazla alana dağıttıkları için, her bir aktiviteden elde ettikleri başarı oranı düşüyor. Bu durum, bekledikleri ödüllere gerçekte elde ettikleri arasında bir uyumsuzluk yaratıyor. Araştırma, bu dengesizliğin günümüzdeki tükenmişlik (burnout), depresyon ve anksiyete vakalarının temel nedenlerinden biri olabileceğini öne sürüyor. Araştırmacılardan Prof. Dr. Erol Akçay, bu sendromun özellikle başarıları görünür kılan ancak harcanan çabayı veya başarısızlıkları

Güvenilir bir arkadaş, aile üyesi veya bir profesyonel (danışman, terapist) ile **bu duyguları paylaşmak, yalnız olunmadığını anlamaya yardımcı olabilir.**

gizleyen sosyal medya platformları tarafından daha da kötüleştirildiğini belirtiyor. Araştırma, ödevleri veya hedefleri kolaylaştırmak gibi kısa vadeli çözümlerin işe yaramayacağını vurgularken, asıl çözümün çabanın gizlenmesi dinamiğini kırmak ve şeffaflığı artırmak olduğu ifade ediliyor.

Çaba, başarılar ve başarısızlıklar anlamında açık ve dürüst bir kültür olmamasının ve dolayısıyla bu sendromun belirtilerini yaşayanlar için başa çıkabilme yolundaki ilk adım, bu durumun gerçek ve yaygın bir sorun olduğunu kabul etmek olabilir. Güvenilir bir arkadaş, aile üyesi veya bir profesyonel (danışman, terapist) ile bu duyguları paylaşmak, yalnız olunmadığını anlamaya yardımcı olabilir. Gerçekçi olmak ve herkesin kendi görünmeyen mücadeleleri olduğunu hatırlamak da önemlidir. Çünkü yüzeydeki

görüntü, hikayenin tamamını yansıtmaktan uzaktır. Sosyal medyada geçirilen zamanı azaltmak ve oradaki imajların filtrelenmiş gerçeklikler olduğunu unutmamak gerekir. Zorlandığında yardım istemenin bir güçlülük göstergesi olduğunu kabul etmek de bu sendromla başa çıkma yolunda atılabilecek adımlardan biridir.

Stanford Ördek Sendromu, modern başarı kültürünün bir yan ürünüdür ve “her zaman güçlü ve başarılı görünme” baskısının bireyler üzerindeki yıpratıcı etkisini mükemmel bir şekilde tanımlar. Bir dahaki sefere hayatın içinde zahmetsizce süzülüyormuş gibi görünen biriyle karşılaştığınızda, unutmayın ki o da herkes gibi suyun altında çılgınca pedal çeviriyordur. Mücadelenin görünmez olması, orada bir mücadele olmadığı anlamına gelmez. •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

Anlamalı Bir Alacalıktır Bazen Dünya

Yazan: İREM UĞURAL

Dünyanın anlamlı olmasını sağlayan birtakım dinamikler vardır. Çünkü tek varlık türünün insan olması çok yalnızlaştıran bir durumdur. Bu yalnızlığın tahammül edilebilir olması, yaşam yolculuğunda yoldaşlarının olmasıyla, içine doğulan dünyadaki bizi aslen kendimize bağlayan; aldatıcı değil, gerçek ve güzel süslerle mümkün oluyor.

Dünya çoğunlukla süsler içinde yaşadığımız, çokça fazla oyuncakların olduğu bir mekân misali. Çocukken oynadıklarımız, büyüyünce sadece paha ve biraz da şekil değiştiriyor. Bazen büyüyor, bazen kulağa takılacak kadar küçük bir küpe veya bir anahtara dönüşüyor. Bunlar yetişkin kazancına göre pahası değişen ve çocuk dünyasında değil yetişkin

dünyasında geçerli olan parçalar. Bu parçaların, yeri geldiğinde insana bazı yalan etiketler yapıştırdığı birtakım getirileri(!) olabiliyor. Ve o etiketler hazım derecelerine göre insanlara sahte yerler edindiyor. O etiketlerin, sahte tahtların bir büyüü oluyor ve ona kapılanlarda yolunda pusulasını kaybediyor. Kişi belki bulunduğu yapma, takma, protez dünyanın farkına varabiliyor, belki varamıyor. O yüzden herkesin insana evrilememesi ve nerede insanlık dediğimizde aslında evde olamayan değerleri. Ayna tozlandıkça aslanan uzaklaşır çünkü.

Hatırlar mısınız? Çocukken oyuna dalmak diye bir şey vardı. Oyuna dalıp yemek yemeyi, parkta vaktin nasıl geçtiğini anlamadığımız günler... Aslında yetişkinlikte de durum değişmiyor. Oyuncaklarımıza dalıyoruz. Bu dalgınlık bizi geliştirmekten öte yapay bir dünyaya sürüklerken kaçırdığımız çok da fazla şey oluyor. Mesela, gökyüzünün renklerini seyretmeye zevkle vakit ayıran biri, günün her saati ampulün verdiği ışıkta çalıştığından bilir o

O yüzdendir aslında basit şeylerle mutlu olunabileceği klişesinin varlığı. Ve doğrudur da.

renklerin muhteşem görüntüsünün kıymetini... Derin nefes almayı, işinden kendini ayırabilip de birkaç dakikaya sıkıştıran; mevsimlerin geliş gidişini görüp yaşamının değerini, camdan uzakta yapay ısı ve ışık kaynaklarıyla ya da maden gibi karanlığın yoğun olduğu yerlerde çalışan bilir. O yüzdendir aslında basit şeylerle mutlu olunabileceği klişesinin varlığı. Ve doğrudur da. İnsanın ihtiyaçlarının bir kısmını yetişkin oyuncaklarıyla tamamlasa da asıl ihtiyaç olan nefes almayı fiziken ve ruhen sağlatan vakitlerdir.

Dünyanın yapay alacağı renklerine değil de var oluş hâlindeki süsüne kanmakta sakınca yoktur. Çünkü o suyun altına dalıp da havaya kavuşmak kadar yaşamsal önem taşır...•

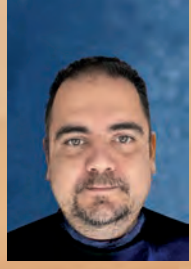

Yazarımızı tanıyalım: İstanbul'da doğan İrem Uğural Uluslararası İlişkiler, Sosyoloji, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler bölümlerinde üniversite eğitimlerini tamamladı. Şu anda da İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Müzikoloji Bölümü'nde okumaktadır.

İlkokulda şiirle başladığı yazma yolculuğunu, lise yıllarından beri yazdığı denemelerle hâlâ sürdürmektedir. 2021-2023 yılları arasında "Aylaksızlar Dergisi"nde editörlük yaptı, yazıları yayımlandı. Kişisel Instagram sayfasında da Eylül 2020'de başladığı her Pazar günü yayımladığı "Pazar Yazıları" köşesinde yazmaya devam etmektedir.

Taşçı Kalemi

M. Can İnce

Köy ve Kök, bir de Bağımsızlık

Yıllarca kitaplarda duyduğumuz bir söz üzerine bir yazı yazacağım. Bazı sözler, bazı kitaplar, bazı filmler, bazı sanat eserleri, bazı yazılar ve semboller zamanı aşar ve ötesine geçer. 15 yaşında okuruz farklıdır, 35 yaşında okuruz farklıdır. Yanlış anlaşılmasın onlar fiziki olarak aynıdır ama altındaki metadata/anlayışımız farklıdır. Biz değiştikçe onlar da değişir. İşte bu da onlardan biri bence.

Söz Mustafa Kemal Atatürk'e ait.

“Köylü milletin efendisidir.”

Bu sözü bir çok defa duyduk ama bu sözü söyleten, alttaki yaşamışlık nedir?

Genelde, "köylü üretir o yüzden üreten her zaman en önemlidir" diye söylenir.

Bu açıklama doğrudur ama bir de şu açıdan bakmak istiyorum.

Aynı zamanda günümüzün zenginlerinin de konusu durumundadır bu olay. Çünkü genel küresel ve içinde bulunduğumuz sistem karmaşıklıklaştıkça daha kırılğan olma

eğilimine doğru gitmektedir. Örnek olarak İran'dan petrol alamazsak ne olur? Ya da basit bir soru, Türkiye'deki banka sistemi çökse nasıl iş görülür? Bir çok soru düşünülebilir. İşte bu noktada yaşamın devamlılığı elzemdir. Bu yüzden de bizim off-grid yani sistem dışı dediğimiz tarzda yaşama yeteneği çok önemlidir. Bu noktada da köylü ve köy kültürü en önemli değerlerimizdendir.

Şehir hayatı büyük ölçüde görünmez sistemler üzerine kurulu:

- Elektrik ve enerji şebekeleri
- Su ve gıda tedarik zincirleri
- Bankacılık ve finans sistemi
- Dijital altyapı (internet, iletişim)
- Sağlık sistemi
- Güvenliğin tedariği

Bu sistemler işlerken hayat kolaydır. Ancak küçük bir sarsıntıda bile tüm yapı kırılgan hale gelir. Örneğin:

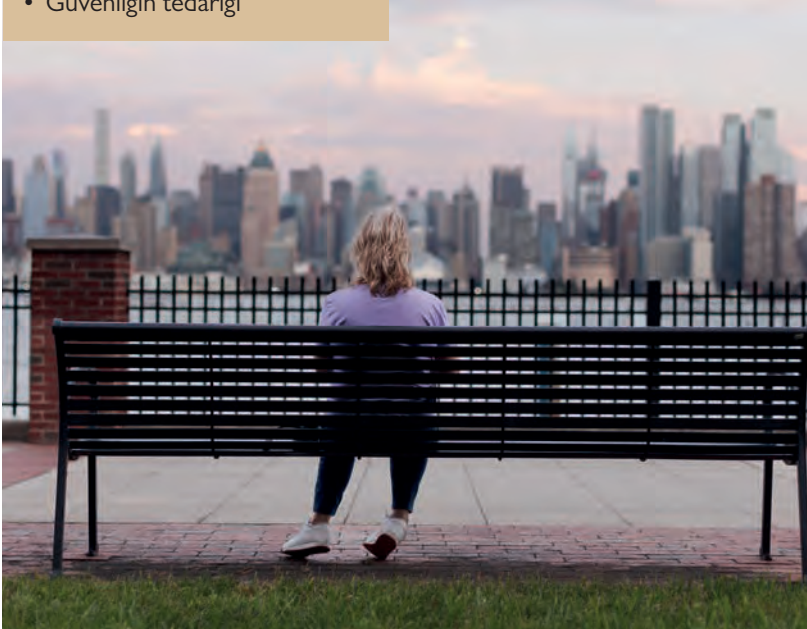
Pandemi (2020): Market raflarının boşaldığını, tedarik zincirlerinin aksadığını gördük.

Enerji Krizi (2022): Avrupa'da doğalgaz darboğazı, insanların en temel ihtiyacı olan ısınmayı tehlikeye attı.

İklim Krizi: Kuraklık ve sel felaketleri, şehirlerin gıda güvenliğini tehdit etmeye başladı.

Bu örnekler gösteriyor ki, şehir insanı, modern sistem olmadan birkaç gün bile zor dayanır.

Köylü ise toprağıyla, hayvanıyla, doğayla kurduğu ilişki sayesinde sistem dışı bir yaşam pratiğine sahiptir.

Gıda: Sebzesini, meyvesini, tahılını yetiştirir; sütünü, yumurtasını, etini kendi üretir.

Barınma: Tarlasının kenarında kendi emeğiyle ev yapabilir.

Enerji: Odununu keser, tandırını yakar. Şöminesinde ısınır. Ateşiyle aydınlanır. Gerekirse güneşten sıcak suyu elde eder.

Toplumsal Dayanışma: İmece kültürü sayesinde yalnız kalmaz.

Bu yüzden sistem çökse bile köylü yaşamını sürdürebilir.

İşte Atatürk'ün "efendi" dediği nokta tam da budur: Hayatta kalma kudreti ve toplumu yeniden ayağa kaldırma gücü.

Milli Mücadele döneminde şehirler yıkılmış, düzen bozulmuş, kaynaklar tükenmişti. Ancak köylerden gelen gıda, dayanışma ve direniş ruhu sayesinde Anadolu halkı ayakta kaldı. Atatürk'ün sözü, bu yaşanmışlığın tarihsel bir özeti gibidir. Köylü, yalnızca üretici değil; milletin yeniden doğuşunun teminatı olmuştur.

Bugün dünya yeniden benzer sorularla yüzleşiyor:

İklim değişikliği ve yapay katkılar tarımı tehdit ederken, yerel ve organik üretim kritik hale geliyor.

Enerji krizleri karşısında, doğayla uyumlu yaşam önem kazanıyor.

Küresel sistemler kırılmalı, kendi kendine yetebilme becerisi bir lüks değil, zorunluluk oluyor.

Atatürk bu sözüyle aslında bize şunu söylüyor:

Milletin temeli köylüdür.

Geleceğin güvencesi, kendi kendine yetebilen insandır.

Kent insanı için bu neredeyse imkânsızken, köylü zaten bu pratiğin içinde yaşıyor.

"Köylü milletin efendisidir" sözü, bugün bize yalnızca geçmiş değil, geleceği de gösteriyor. Köylü, modern sistemin çarkları dursa bile yaşayabilen, üretmeye devam eden, toplumu yeniden inşa edebilecek güçtür.

Atatürk bu sözüyle aslında bize şunu söylüyor:

Milletin temeli köylüdür.

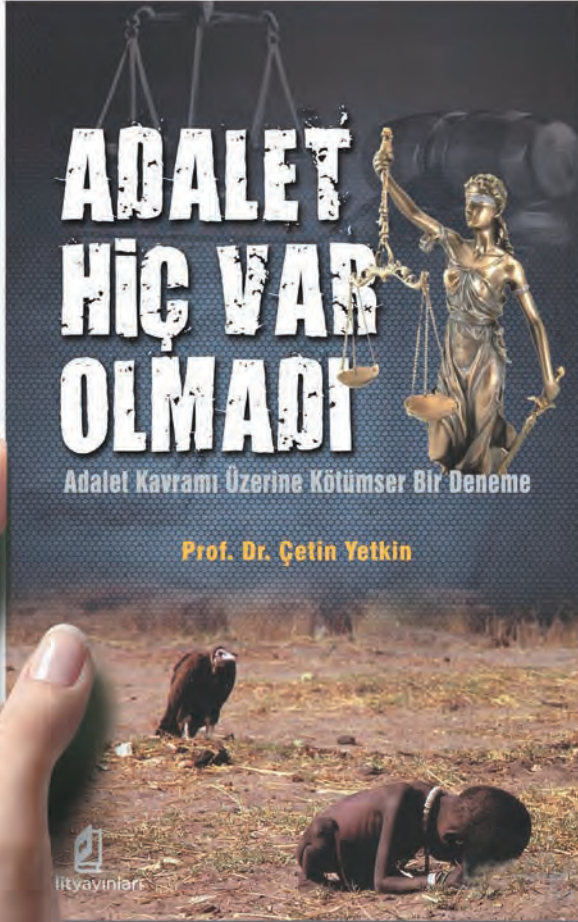
Geleceğin güvencesi, kendi kendine yetebilen insandır.

Ve belki de bugünün şehir insanı için en büyük ders şudur: Gerçek özgürlük çok paranın olması değil, sistem dışı da var olabilmektir.

Buradaki da kısmına ayrı bir vurgu yapmak istiyorum. Bu demek değil ki köylere yerleşelim. Hayır sistem içinde olabildiğince var olmalı ama bir yandan da asıl o köye ev yaptırma olayını unutmamalı diyorum ve topraklarımıza, ağaçlarımıza, havamıza canımız gibi sahip çıkmamız gerekiyor. •

canince@butundunya.com.tr

Insanoğlu tarih boyunca "adalet" aradı. Adaletli bir toplumsal-siyasal d¼zen uğruna zalimlere karşı direndi, devrimler yaptı. Bu s¼reçte de, uğruna bunca savaşım verilen adaletin ne olduğunu açıklamak için hukukçular, d¼ř¼n¼rler, filozoflar g¼r¼řler ¼ne s¼rd¼ler. Ama "Adalet nedir?" sorusuna bug¼ne değin ¼zerinde anlaşılmış kavramsal bir tanıma ulaşılmış değil. Prof.Dr.etin Yetkin, adaletin bu değişkenliğinin d¼nyada ve T¼rkiye'de bu konuda yazılardan ¼rnekler vererek aıkladarken, bir yandan da gerçekte "adalet" diye bir şey olup olmadığını sorguluyor. Yetkin diyor ki, "İnsanlar, yıllarca tutuklu kaldıktan sonra bir yanlışlık oldu denilerek serbest bırakıldıklarında 'Yaşasın adalet!' demekten vazgeçmelidirler. ¼nk¼ adalet hiç olmadı ve olmayacaktır da. Yeter ki sınıfsız toplum ideali k¼resel d¼zeyde bir g¼n gerçekleşsin. ¼nk¼ o zaman adalete zaten gereksinim duyulmayacaktır!"

B¼T¼N KİTAPÇILARDA

Enerji Dönüşümünde Kritik Mineraller ve Türkiye

Giriş

Son yıllarda, “kritik mineraller” ve bu terimle birlikte “nadir toprak elementleri”, özellikle Çin – ABD ve AB rekabeti odaklı olarak, dünya kamuoyunda sıklıkla gündem oluşturan konular arasında yer alıyor. Bizde ise önce, ABD’nin Ankara Büyükelçisi Thomas Barrack’ın, Türkiye’deki nadir toprak elementlerini “stratejik fırsat” olarak nitelendirmesi ve özellikle Eskişehir Beylikova’daki rezervlere “dikkat çekmesiyle” önemli tartışma

gündemi oluşturdu. Bunun ardından, BM 80. Genel Kurulu sürecinde gerçekleşen Trump-Erdoğan görüşmesinin ardından, konunun ülkemiz kamuoyundaki tartışmaları; “Trump, Erdoğan’dan Beylikova’daki nadir toprak elementi rezervini mi isteyecek?”, “Çin’den sonra dünyadaki en büyük rezerv, kıskançlıkla korunmalı” gibi başlıklarla (Cumhuriyet gazetesi), yoğunluk kazandı.

Daha önceki yazılarımızda, kritik mineraller ve nadir toprak elementleri konusunu, özellikle enerji

dönüşümündeki stratejik ve yaşamsal rolleri açısından birkaç kez gündeme getirmiştik. Konunun artan önemi açısından, önceki yazılarımızda

paylaştığımız bazı temel hususları (tekrar etme pahasına) bir kez daha anımsamakta yarar var. **“Kritik materyaller (mineraller ve metaller) hangileridir?”** sorusunun yanıtı; bu materyalin ekonomik değerine, rezervlerinin kıtlığı ya da zenginliğine, üretimlerindeki ve rafinajlarındaki zorluk/kolaylığa, ulaşım sorunlarına, ikamesi olan materyaller olup olmadıklarına ve farklı ülkeler açısından temin zorluklarına göre değişiklikler göstermektedir.

Ülkeler ve bölgeler temelinde, “kritik” kabul edilen materyallerde (metaller ve mineraller) zaman zaman ortak kabuller olduğu gibi, bazı materyaller sadece bir ülke için kritik önemde olabilmektedir. IRENA (Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı), 35 ayrı raporda yer alan, 51 adet “kritik” materyalin listesini yayımlamıştır. Bu raporlardaki listelerde en çok tekrarlanan ilk 30 materyal (tekrar sayıları parantez içinde) şunlardır: Kobalt(29), Lityum (26), Neodim (23), Nikel (23), İndiyum (23), Disprosyum (22), Galyum (21), Bakır (19), Tellür (18), Praseodim (17), Manganez

(16), Grafit (16), Gümüş (14), Alüminyum (12), Krom (12), Molibden (12), Germanyum (11), Platin (10), Silikon (10), Kadmiyum (10), Selenyum (10),

Kalay (9), Nadir Toprak Elementleri (9), Çinko (8), Lantan (8), Seryum (7), Vanadyum (7), Terbiyum (6), Titanyum (6), Samaryum (6).

Kritik Minerallerin Kullanıldığı Alanlardan Örnekler

Bakır, Nadir Toprak Elementleri (NTE), silikon ve başta **lityum** olmak üzere çeşitli batarya metalleri, elektrifikasyonun kritik mineralleri arasında... **Bakır**, ağırlıklı olarak; elektrik iletim ve dağıtım ağlarında kullanılıyor. Ayrıca, iletken özelliği nedeniyle de Güneş Fotovoltaik, Konsantrasyon Güneş Enerjisi (CSP), Rüzgâr Santralleri, biyoenerji üretimi, jeotermal enerji ve hidroelektrik üretiminde, bataryalar ve elektrolizörlerde de (hidrojen üretimi) bakırdan yararlanılıyor. **Nadir Toprak Elementleri**, doğrudan tahrikli motorlarda ve hibrid rüzgâr türbinlerinde; **silikon**, güneş panellerinde, yaygın olarak kullanılıyor. Kobalt, elektrolizörlerde ve elektrikli araç bataryalarında (elektrik depolama), biyoenerji üretiminde kullanılıyor. Elektrolizörlerde kullanılan diğer kritik mineraller arasında; nikel,

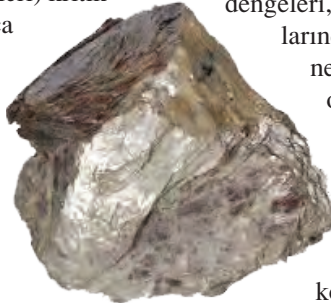
platin, iridyum yer alıyor.

Lityum özellikle elektrikli araçların bataryalarında (elektrik depolama) yaygın kullanılıyor. **Neodimyum** ve **disprosyum (NTE)**, rüzgâr türbinlerinde ve elektrikli araç motorlarında kullanılıyor.

Grafit, elektrikli araç bataryalarında (elektrik depolama) ve elektrolizör imalatında kullanılıyor. **İridyum**, PEM (Proton Exchange Membrane) elektrolizörlerinde önemli bir girdi... **Manganez** ve **nikel**, elektrikli araçların bataryalarında (elektrik depolama), Konsantre Güneş Enerjisi (CSP), rüzgâr santrallerinde, biyoenerji üretiminde, jeotermal enerji ve hidroelektrik üretiminde, bataryalarda ve elektrolizörlerde (hidrojen üretimi) kullanılıyor. **Nikel**, bunlara ilave olarak; Güneş Fotovoltaik (FV) ekipman üretiminde de kullanılıyor. Platin ise PEM (Proton Exchange Membrane) elektrolizörlerinde kullanılıyor.

Çin, ABD ve AB'nin Odaklandıkları Ortak Kritik Materyaller

Çin, ABD ve AB'de (üçünün de öncelikle önem verdikleri) kritik önemde görülen başlıca ortak materyaller; *aliüminyum, boksit, anti-mon, kobalt, kalsiyum florit, grafit, lityum, nikel, nadir toprak elementleri ve tungsten* olarak sıralanmaktadır (IRENA raporu).

Ülkeler, **ulusal kritik mineral stratejilerinin** yaşamsal bir alt başlığı olarak; ulusal sanayilerinin gereksinimlerini ve stratejik tedarik risklerini dikkate alarak, kendi kritik materyal listelerini oluşturmaktadırlar. Bu nedenle, bazı materyaller, sadece AB, bazıları AB ve ABD, bazıları ise sadece Çin açısından kritik olarak tanımlanmaktadır. Örneğin ABD için kritik olarak tanımlanan materyaller (IRENA raporu); selyum, krom, indiyum, rubidyum, samaryum, telluriyum ve çinkodur. Çin; altın, demir cevheri, molibden, potas (potasyum hidrat) ve uranyumu, AB ise bor, kok kömürü, feldspat, galyum, helyum, fosfat, skandiyum, silikon ve stronsiyumu, öncelikli kritik materyaller olarak sıralanmaktadır.

Sadece ABD ve AB'nin ortaklaşa kritik olarak değerlendirdikleri materyaller; arsenik, barit, berilyum, bizmut, germanyum, hafniyum, magnezyum, manganez, niyobyum, platin grubu metalleri, tantal, titanyum ve vanadyumdur. Zaman içinde söz konusu materyaller, teknolojilerde gelişim, arz-talep dengeleri, ülkelerin politikalarında değişiklikler gibi nedenlerle; "kritik" olma konumundan çıkabilecekleri gibi, halen listelerde yer almayan bazı yeni materyallerin de bu listelere girmesi söz konusu olabilmektedir.

Enerji Dönüşümü ve Değişen Jeopolitik

Küresel ısınma ve iklim değişikliğine karşı savaşım giderek yaygınlaşırken, yenilenebilir kaynakların önemi ve enerji karışımındaki payı da artıyor. Teknolojik gelişmeler, başta rüzgâr ve güneş teknolojilerinin maliyetini düşürdüğü, bu süreç daha da hızlandı. Rüzgâr ve güneşin yanı sıra; jeotermal, biyoyakıtlar, okyanus enerjisi gibi kaynak ve teknolojilerin kullanımını da yaygınlaştırıyor; **hidrojen, metanol, bataryalar**, vb. yepyeni bir enerji jeopolitiği gerçeğini doğurdu. Yenilenebilir kaynaklar ağırlıklı bir sistemde, kritik mineraller yaşamsal önemde... Günümüzde, hidrojen üretiminde ağırlıklı olarak doğal gaz ve kömür kullanılıyor. Özellikle doğal gaz (mavi hidrojen) geçiş döneminin en önemli kaynağı olmaya aday. Ve yeni jeopolitikte, doğal gaz rezervleri bakımından zengin ülkeler, avantajlı olacaklar. Yeşil hidrojen ise elektroliz yöntemine dayanıyor ve henüz maliyet sorunu aşılabilmiş değil. Bu alanda da elektrolizörlerin üretimi kritik önemde. Elektrolizör üretiminde ise kobalt, iridyum, manganez, nikel ve platin gibi kritik mineraller öne çıkıyor.

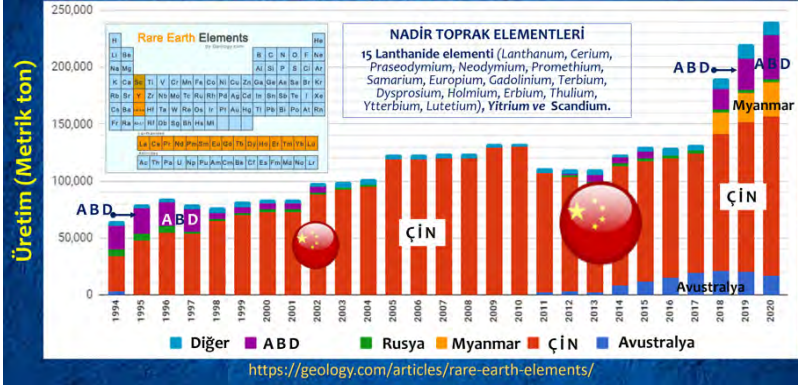
Önümüzdeki on yıllarda, karbon salımları açısından en fazla salıma neden olan kömürün, enerji karışımındaki payında önemli oranda azalma (2023'te %27'den, 2030 ve 2040'ta %16 ve %12'ye) öngörülürken, petrolün payındaki düşüşün

(söz konusu yıllar için: %30- %29 - %26) daha sınırlı olması bekleniyor. Doğal gazın ise uzun süre %26'lık payını koruyacağı tahmin ediliyor. Ancak bu arada (hidro haricindeki) yenilenebilir kaynakların 2023'teki %9'luk payının, 2030 ve 2040'ta sırasıyla %14 ve %32'lik paya erişeceği hesaplanmaktadır¹. (Diğer) yenilenebilir kaynaklardaki bu çarpıcı yükseliş, çok daha fazla kritik mineral (ve nadir toprak elementine) tüketimine neden olacaktır. Buna paralel olarak, yenilenebilir enerji kaynaklarının en önemli sorunlarından birisi olan depolanma gereksinimini karşılamakta kritik rol oynayan bataryaların üretiminde de bu kaynakların stratejik önemi hızla artmaktadır. Dolayısıyla, petrol ve doğal gazın oluşturduğu mevcut enerji jeopolitiğine, kritik mineraller ve nadir toprak elementlerinin dayattığı yeni bir enerji jeopolitiği eklenmektedir. Bu gelişme ve gereksinimlerin iyi kavranması ve enerji politikamızın bu yönde oluşturulması zorunludur.

Söz konusu yeni enerji jeopolitiğinde, dört ana tema belirleyici olmaktadır:

- 1) Rüzgâr türbinleri, güneş panelleri, bataryalar ve elektrikli araçlar da dahil olmak üzere; çeşitli temiz enerji teknolojileri için kritik öneme sahip kobalt, bakır, lityum, nikel ve nadir toprak elementleri gibi minerallerin **değer/tedarik zincirinin (rezervler, üretim, proses, rafinaj, vb.) kontrolü**,

Nadir Toprak Elementleri (NTE) Üretimi (Metrik ton) (Nadir Toprak Oksit Eşdeğeri)

- 2) **Yeni teknolojileri geliştirme ve bileşenlerini ucuz üretme becerisi,**
- 3) **Temiz enerji için standartları belirleme gücü** (*Erken kalkan yol alır*),
- 4) **Düşük karbonlu yakıtları** (örneğin hidrojen ve amonyak, nükleer vb.) **üretme ve ihrac etme kapasitesi.**

Dünyada kritik mineraller konusunda, uzun yıllardır kıyasıya bir rekabet sürüyor. Değer/tedarik zincirinin (rezervler, üretim, proses, rafinaj, vb.) kontrolü dendiğinde, Çin açık ara üstünlük sağlamış ülke konumunda. Çin, sadece üretimde değil, hemen tüm stratejik minerallerin işlenmesinde ve rafinajında da küresel hâkim pozisyonunda. Kritik birçok mineralin yanı sıra, özellikle nadir toprak elementleri rezervleri bakımından, açık ara birinci sırada Çin geliyor. Bu konumu Çin'e, geleceğin temiz enerji dünyasında,

büyük ekonomik ve jeopolitik üstünlük vaat ediyor.

ABD ve AB ise, bu eksikliklerini teknolojilerde yeniliklerle kapatabilmek için ciddi yatırım yapıyorlar. Ancak bu açığı kapatmaları için yüz milyarlarca dolarla ifade edilen yatırım ve teknoloji geliştirmeleri gerekiyor.

ABD, savunma, enerji ve ileri teknoloji alanları için hayati öneme sahip kritik minerallerin hem madencilği hem de işlenmesi/rafine edilmesi konusunda—başta Çin olmak üzere—yabancı kaynaklara büyük ölçüde bağımlı konumda. Bu bağımlılığı azaltmaya yönelik ABD federal stratejisi, dört temel sütuna dayanıyor : 1) Yerli üretimin teşviki (onshoring): Madencilik ve işleme faaliyetlerinin ülke içinde genişletilmesi, 2) Müttefikler temelli tedarik (friend-shoring): Tedarik kaynaklarının dost ve müttefik ülkelerle çeşitlendirilmesi, 3) Geri dönüşüm ve dögüsel ekonomi yaklaşımları:

Mevcut kaynakların yeniden değerlendirilmesi ve sürdürülebilir kullanım, 4) Teknolojik yenilik: Yeni çıkarım ve ayırıştırma tekniklerinin geliştirilmesi. Avrupa bu yarışta çok geride kalmış durumda...

Yarıшта ABD'nin durumunu, biraz da ironik bir dille, X hesabında yorumlayan China Strategic Intimidating Bureau, şu değerlendirmeleri yapıyor:²

“Pek çok Amerikalı hâlâ Batı'nın kısa bir süre içerisinde nadir toprak elementleri tedarik zinciri kurabileceğini hayal ediyor. Öyleyse size özgün bir örnek vereyim: Galyum. Çin, yılda 20 milyon ton alüminadan 146 ton galyum üretiyor. 146 ton galyum üretebilmek için, önce 20 milyon ton alümina üretecek bir fabrika inşa etmeniz gerekiyor ve 150 milyar dolarlık bir yatırım gerektiriyor. Ayrıca, alüminanın satılmadan önce genellikle alüminyuma dönüştürülmesi gerekir. 20 milyon alümina için, 7,5 milyon kapasiteli bir elektrolitik alüminyum fabrikası inşa etmeniz gerekir. Bu da yaklaşık 200 milyar dolarlık yatırım gerektirir. Elektrolitik alüminyum fabrikaları büyük miktarda elektriğe ihtiyaç duyuyor, 7,5 milyon ton üretim kapasitesine sahip bir fabrika yılda yaklaşık 100 milyar kilovatsaat elektrik tüketiyor, bu da yaklaşık 100 milyar dolarlık bir yatırım gerektiriyor. Bu fabrikaların yaklaşık 50.000 nitelikli işçiye ihtiyacı var ve ABD'de bu da yok. Ayrıca, 7,5 milyon ton alüminyumun satılacağı

bir pazara ihtiyacı var ve bu pazar halihazırda Çin tarafından işgal edilmiş durumda. Bu da bu devasa yatırımların sürekli olarak kaybedeceği anlamına geliyor. ABD, sadece 146 ton galyum için bu kadar büyük ve sürekli zarar eden bir yatırım mı yapıyor? Açıkçası, Çin'e teslim olmak daha kolay!”

Çin, yarışın diğer “temalarında” da hayli yol almış durumda. Temiz ve yeni teknolojilerin gereksinim duyduğu ekipmanları düşük maliyetle imal edebilmek, geleceğin temiz enerji dünyasında üstünlük için gerekli olan bir diğer nitelik. Örneğin Çin, dünya poli-silikon imalatının üçte ikisini, yarı iletken plakaların (wafer) imalatının %90'ını gerçekleştiriyor.

Kritik mineraller (ve nadir toprak elementleri) yarışı böylesine kıyasıya ve yüz milyarlarca dolarlık yatırım gereksinimiyle sürerken **Türkiye** ise henüz Ocak 2025'te yayımladığı **“Türkiye Kritik ve Stratejik Madenler Raporu”** ile bu yarışta hayli geriden geliyor. Raporda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı şu görüşlere yer vermektedir: “ETKB: “2025 yılı içerisinde bahsedilen tüm hususları içeren **“Kritik Madenler Strateji Belgesi”** hazırlanması için çalışmalarımız başlamıştır. Stratejik madenler, kritik madenlerin sahip olduğu özelliklere ek olarak savunma sanayinde kilit role sahip olma niteliğine de sahiptir. Stratejik madenlere talep çok daha az olabilir ancak eksikliği ya da tedarik

Yüksek Öneme Sahip Kritik Madenler Listesi	Kritiklik puanı 16 ve üzeri olan madenler "Yüksek Öneme Sahip Kritik Madenler" olarak tanımlanmıştır.	Önemli Kritik Madenler Listesi
Lityum		Nikel
Gümüş		Nadir Toprak Elementleri
Titanyum		Kömür
Demir		Paladyum
Manganez		Kobalt
Çinko		Bizmut
Bakır		Arsenik
Aliminyum		Molibden
	Kritiklik puanı 10 - 16 arasında olan madenler "Önemli Kritik Madenler" olarak tanımlanmıştır.	Galyum
		Kurşun
		Kadmiyum
		İndiyum
		Germanyum
		Niobyum
		Kalay
		Cıva
		Antimuan
		Barit
		Grafit

Rapora Göre Türkiye İçin "Yüksek Öneme Sahip Kritik Madenler" ve "Önemli Kritik Madenler"

zincirinde meydana gelecek bir aksaklık kısa süre içerisinde bir güvenlik zafiyetine sebep olabilmektedir. Belirlenen 26 stratejik madenin, 10 tanesi (kobalt, krom, molibden, titanyum, nikel, niyobyum, alüminyum, çinko, demir, manganez), hem kritik hem de stratejik maden olarak belirlenmiştir.

Savunma Sanayi Başkanlığı ile yürütülen çalışmalarda ülkemizin savunma sanayi şirketlerinin ihtiyaçları ve maden kullanımları incelenmiştir. Stratejik olarak belirlenen madenlerin birçoğunun üretim yöntemleri kritik madenlerin üretim yöntemlerine göre çok farklıdır. Bu madenler ya diğer maden üretimlerinde yan ürün olarak ya da maden pasa ve atıklarından ikincil üretim ile elde edilmektedir. Stratejik maden arzının düşük seviyede olması, üretim yöntemlerinin kısıtlı olması ve rezerv olarak diğer maden üretimlerine bağlı olması, çok daha detaylı bir planlama gerektirmektedir."

Hal böyle iken, "Trump talep ettiği için" Beylikova'daki nadir toprak elementleri ve toryum gibi stratejik elementlerin gerekli envanteri ve ülkemiz için stratejik değerleri gereğince ortaya koyulmadan, bir müzakere masasına oturulması (iddialar doğru ise), ulusal çıkarlarımız ve kamu yararı açısından kesinlikle yapılmaması gereken bir uygulamadır. Kritik ve stratejik minerallerimizin (bor gibi), ham madde olarak pazarlanması ise asla akla bile getirilmemelidir. •

nedetpamir@butundunya.com.tr

[1] World Energy Outlook 2024, Uluslararası Enerji Ajansı. (Not: 2025 yılı raporu bu ay, yani Kasım 2025'te yayımlanacak. Tahminler, yenilenebilir kaynaklar lehinde bir miktar daha artacaktır.)

[2] Değerlendirme fazla abartılı bulunabilirse de söz konusu uzun süredir izleyen uzmanlar, hesabı ciddiye alıyorlar. Ancak "intimidating" sözcüğünün sözlük anlamına bakıldığında (göz korkutucu, yıldırıcı), rakamları abartılı bulanlara da hak verilebilir. Gene de yarışta Çin'i yakalamanın hiç de kolay olmadığı açık.

Gezdike Gördükçe

Özlen Şen Toker

Gelenekle doğanın buluştuğu

Bayrischzell

Almanya'nın Bavyera eyaletinde, ülkenin diğer bölgelerine göre çok daha fazla sayıda kişiyi geleneksel kıyafetler içinde görüyorsunuz. Düğün, nişan gibi kutlamalarda, Oktoberfest ve yerel festivallerde, özel günlerde ya da arkadaşlarla düzenli olarak

toplanılan "Stammtisch" denilen buluşmalarda geleneksel kıyafetler giyiliyor. Bu geleneğin nasıl yaygınlaştığını, "Geleneksel Kıyafet Derneği" (Trachtenverein) kültürünün nasıl olduğunu Bavyera'nın Avusturya sınırındaki Bayrischzell kasabasında öğreniyorum.

Wendelstein Dağı'nın eteklerinde yer alan Bayrischzell, sessizliği, yemyeşil doğası ve temiz havası ile sadece küçük bir tatil kasabası değil, Baviera kültürünün de canlı bir sahnesi gibi. Kasabanın merkezinde beni 1733 yılında inşa edilen St. Margareth Kilisesi karşılıyor. Ahırını bugün sinemaya dönüştürülmüş olan 16. yüzyıldan kalma Peterhof adlı eski çiftlik binası, geçmişle bugünü bir araya getiriyor. Merkezdeki büyük ıhlamur ağacı (Königslinde) 1858 yılında Jakob Fromberger'in Wendelstein Dağı'na tırmanışının anısına dikilmiş. Eski okul binasının önünden geçerek, öğretmen Josef Vogl ve onun öncülüğünde kurulan ilk Baviera Geleneksel Kıyafet Derneği'ni onurlandırmak için yapılan anıtın önüne geliyorum. Derneğin kurucu ortaklarından Martin Staudacher'in notlarına göre 1883 yılında, yerel

kıyafetlerin kaybolmaya yüz tuttuğu bir zamanda, Vogl ve birkaç genç bira içip sohbet ederken, Lederhosen denilen geleneksel deri şortları giymeye karar verip bu kültürü yaşatmak için bir dernek kurmuşlar. Bu girişim, Baviera genelinde diğer kasabalara yayılan geleneksel kıyafet hareketinin başlangıcı olarak kabul ediliyor. Günümüzde kültürel mirası yaşatmayı amaçlayan Trachtenverein denilen dernekler, kadınların Dirndl, erkeklerin Lederhosen gibi giysileri giydiği

etkinlikler, festivaller düzenleyerek, gençlere kültürel eğitimler verip, sosyal bağları güçlendirerek yerel kimliği destekliyor. Bir başka öğretmen Jakob Fromberger'un 30 Kasım 1867'de kurduğu Bayrischzell Müzik Grubu da bugün hâlâ kasabanın ruhunu yansıtan etkinliklerde sahne alıyor.

Bayrischzell'in merkezindeki görülecek yerler, turizm danışma ofisindeki bilgi kitapçığında yer alan "Bayrischzell'i Gör ve Yaşa" adlı yerel tarih yürüyüş rotasında bir araya getirilmiş. ZDF Herzkino serisindeki "Frühling" (Bahar) dizisine ev sahipliği de yapan kasabanın, dizide yer alan mekânları ise bir başka broşürde işaretlenmiş. Tegernsee Schliersee Alpleri'nde yer alan Bayrischzell'in çevresindeki Osterhofen ve Geitau gibi köyler de doğa severler için değişik seçenekler sunuyor. Osterhofen'daki teleferik sizi Wendelstein Dağı'nın 1.838 metrelik zirvesine ulaştırıyor.

Zirvede nefes kesici panoramik manzaralara ek olarak Almanya'nın en yüksek kilisesini, bir gözlemevini ve Wendelstein Mağarası'nı görebiliyorsunuz. Geitau ise daha çok kırsal özelliğiyle öne çıkıyor. Görkemli çiftlikleri ve geleneksel hanlarıyla bu küçük köy, sayısız yürüyüş ve bisiklet turu için ideal

koşullar sunuyor. Wendelstein bölgesindeki bisiklet rotaları, amatör ve profesyonel bisikletçilerin dağları, ormanları, plato ve vadileri keşfetmesini sağlıyor. Kış aylarında ise bölge, kayak ve kızak aktiviteleriyle

canlanıyor, kasabanın hemen yukarısındaki Sudelfeld kayak merkezi, kış sporları tutkunlarına hizmet veriyor. Bayrischzell, sadece doğasıyla değil, kültürel etkinlikleriyle de ziyaretçilerine zengin bir deneyim sunuyor. Geleneksel kıyafet geceleri, orman ve köy festivalleri, konserler ve tiyatro gösterileri yıl boyunca düzenleniyor.

Bayrischzell, doğayla iç içe olmak, gelenekleri yerinde yaşamak ve Bavyera'nın özgün ruhunu hissetmek isteyenler için güzel bir seçenek; ister bir dağ yürüyüşüne çıkın, ister tarihi bir yapının gölgesinde soluklanın, ister bir festivalde müziğe kulak verin, bu küçük kasaba, her ziyaretçisine farklı bir deneyim sunuyor. Kasabanın huzuru sizi rahatlatıp, temiz havası bedeninizi canlandırırken, güzel doğası hareket etmeye teşvik ediyor. Deniz seviyesinden 800 metre yükseklikteki bir vadi havzasında, eşsiz dağ manzaralarıyla çevrili konumuyla Bayrischzell, sağlık turizmi için de tercih ediliyor.

Günümüzde özel bir spa merkezine ev sahipliği yapan tarihi Tannermühle değirmenin yanındaki Bayrischzell Şelalesi'ne yürüyorum. Kasabanın merkezinden kolayca ulaşılabilen bu küçük ama etkileyici şelale, zihninizi dinlendirmek ve doğanın sesini dinlemek için muhteşem bir yer. Ağaçlar ve çiçekler arasında kıvrılan bir patika, beni şelalenin üzerindeki tahta köprüye getiriyor. Köprüden bakınca bir tarafta şelalenin pırl pırl suyuyla oluşturduğu iki küçük havuzu, diğer tarafta da aşağıdaki tarihi değirmeni, kasabayı ve onu çevreleyen dağları görebiliyorum. Suyun kayalardan süzülüşü, çevredeki dağların sessizliğiyle birleşiyor. Şelalenin sesi, sanki dağın kalbinden kopan eşsiz ve dinlendirici bir ezgi gibi... •

izlensentoker@butundunya.com.tr

Boz Urbalı Köy Kahramanları Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

Gezici Başöğretmen

Bahattin, köylerindeki eğitimli üç sınıflı ilkokulun birinci sınıfındaydı henüz. Eğitimci Süleyman Uyar'ın oğluydu. Babası ilk kez o yıl açmıştı Şeref Köyü İlkokulu'nu. Kızılçullu Eğitimci Kursu'nu bitirmiş, kendi köyüne atanmıştı. Babası çocukluğunu çiftçilik ve çobanlıkla geçirmiş, Çanakkale Savaşları'na

Olay,
1941 yılının
Şubat ayında
yaşanmıştır.

katılmıştı. Hiç okul yüzü görmemişti. Çat pat okumayı ise kendiliğinden öğrenmişti. Nerede bir kâğıt parçası bulsa okumak istemişti. Bu istek onu okuryazar olmaya kadar götürmüştü.

1930'da ikinci kez askere çağırılmıştı. 6 ay jandarma kursu görmüştü Süleyman. Askerliği süresince okuma yazmayı daha da ilerletmişti.

Süleyman Uyar, altı ay eğitim görerek eğitmen olan çavuş ve onbaşılardan biriydi.

İki yıl sonra da askerden döndüğünde köylü onu muhtar seçmişti. Okuma yazma bilmesi, onun eğitmen kursuna yazılmasına yaramıştı. Ama kolay olmamıştı kursa seçilmesi. Sınavda çok başarılı olamamıştı çünkü. En çok yazdığı yazıdan dolayı göz doldurmuştu. Özellikle harfleri, majüskül özellikli yazması dikkat çekmişti. Bucak müdürü, yazdığı “D” harfini çok beğenmiş;

“Sen bu işi yapacaksın. Şu D harfi yok mu? Bu, senin muvaffak olacağının işareti. Seni de yazacağız kursa.” demişti.

Alışar’dan Ali Köse ile birlikte katıldığı Kızılcıllu’daki eğitmen kursunda altı ay eğitim görüp eğitmen olmaya hak kazanmıştı.

O kurs döneminde Yatağan bölgesinden kursa seçilen eğitmen adayları ile birlikte öğretmen

Mustafa Sökmen de kursta görevlendirilmişti. Kurs bittiğinde o da eğitmenler gibi Yatağan’daki görevine dönmüş ama bu kez bölge eğitmenlerine rehberlik etmek üzere gezici başöğretmen olmuştu.

Süleyman Uyar, hep övgüyle söz etmişti Mustafa Sökmen’den. Dilinden hiç düşürmemişti o güne değin. Bahattin, artık görmediği bu Mustafa Sökmen’i tanıyordu. Tek yüzü şekillenmiyordu bel-

leğinde. Ama o da gerçekleşecekti çok geçmeden.

Soğuk bir kış günüydü, iki ders arası dinlenmeye çıkmışlardı. Okul olarak kullandıkları caminin avlusunda, ak bir kısırağın üzerinde bekleyen süvari, dizginlere egemen olmakta zorlanıyordu. Ak kısırağın

Eğitmenleri yetiştiren öğretmenlerden biri bölgeye gezici başöğretmen olarak atanırdı. Mustafa Sökmen de Kızılcıllu Eğitmen Kursu’nda eğitimcilik yapmış, sonra Yatağan bölgesine gezici başöğretmen olmuştu.

tüyleri pırl pırl göründü gözüne Bahattin'in. Sürücüsü de öyleydi; çok yakışıklı görünüyordu, üzerinde kimsede görmediği dikkat çekici giysiler vardı. Sirtında parlak deri bir paltosu vardı. Üzengeye takılı ayağındaki sarı çizmeler bile pırl pırlıydı. Eğitimden koşarak süvarinin yanına gidip kısırağın dizginlerine yapıştı. Süvari kısıraftan indi. Öğrencilerin gözü, uzun boylu süvariye takılıp kalmıştı. Özellikle Bahattin, hayran hayran bakıyordu. Okullarına ilk kez gelen bu uzun boylu adamın yanakları elma gibi kırmızıydı. Belki de soğuk kızarığdı. Adam, soğuktan korunmak için burnuna ve kulaklarına tıkadığı pamukları ve ellerindeki meşin eldivenleri çıkardı. Uzun soylu, temiz giysili, yakışıklı süvarinin eğitimcinin kaba, köylü ellerinin tersine incecik parmakları vardı. Ağzından çıkıp soğuk havaya çarpan soluk, dumana dönüşüyordu.

"Günaydın." diye seslendi öğrencilere.

Öğrenciler ince, çocuk sesleriyle - Sa ol, diyerek duvarları çınılattılar.

Babası önceden tembihlemişti öğrencilere,

"Hep bir ağızdan bağırarakasınız." diye. Dediğini yapmışlardı Eğitimcinin. Her ikisi de bu küçük törenden hoşnut oldu. İçeri girdiler.

Eğitmen Ali Uyar

Eğitmen öğrencilere hep bir ağızdan bağırmalarını tembihlemişti.

Arka arkaya üç ders yaptılar. Bahattin'in yıllar sonra bile unutmayacağı o güzel şarkıyı öğretti onlara Gezici Başöğretmen.

*Saban demirinden âlâ taht olmaz,
Orak tutan eller saçını yolmaz,
Gayret çiçekleri bir vakit solmaz,
Yürü çiftçi tarlan seni bekliyor.*

Öğle yemeği zamanı gelmişti. Öğrenciler karınlarını doyurmak üzere evlerine doğru koştu. Uzak mahallelerden gelenler ise getirdikleri azık çıkınlarını sıraların üzerine açarak yediler.

Öğretmen Bahattin Uyar

Bahattin, babası ve Gezici Başöğretmen yemek yemek üzere köy odasına geçtiler. Eğitimden, yamalı bir çıkına sardığı kara renkli yufkayı çıkardı.

Başöğretmen de tertemiz bohça-sındaki bembeyaz ekmeği çıkarıp ortaya koydu. Bahattin bir anasının koyduğu ekmeğe, bir de Gezici Başöğretmenin koyduğu yufkaya baktı. Çocuk kafasıyla büyük bir çelişki gördü. Salt yufka olsa iyi. Yumurtalar, adını bile bilmediği bir peynir türü, ilk kez o gün gördüğü sonradan adının sucuk olduğunu öğrendiği bir yiyecek de getirmişti Başöğretmen.

Yemekten sonra çantasından bir kazak örgüsü çıkardı Başöğretmen. Eğitime gösterdi.

“Allah razı olsun.” dedi Eğitmen. “Zaide pek sevinecek buna.”

Gençlerin Zaide Abla dedikleri bir kadın vardı Şeref’te, Ali Dayı’nın kızı. Okul yaşı çoktan geçtiğinden köydeki diğer kızlar gibi gece okuluna gelip gidiyordu. Yetenekli olmasına karşın önünde ve elinde bir örnek olmadığı, bir öğreten bulunmadığı için o güne değin ne kazak örmüştü ne de oya. Sadece o değil, diğer kadınlar ve kızlar da anlamıyorlardı örgü işlelerinden. Başöğretmen bunu karısına anlatmış, o da bir kazak örgüsü başlayıp göndermişti Zaide’ye. Başöğretmenin getirdiği örgüye en çok Bahattin sevindi. Hemen babasının elinden aldı.

“Ben veririm Zaide Abla’ya.” dedi.

Çünkü Zaide söz vermişti Bahattin’e.

“İlk kazaa seni örçem.” diye. ¹

Bahattin, temizliğin ne olduğunu

Anadolu’da bir köy okulu. Sol başta eğitmen, sağ başta gezici başöğretmen, ortada öğrenciler.

Gezici Başöğretmenen öğrendi. Onun temizlik düşkünlüğü Bahattin’in babasının dilenden hiç düşmedi. Temizlik yoklaması yaparken, kusur bulduğu öğrencilere hep Başöğretmeni örnek verdi.

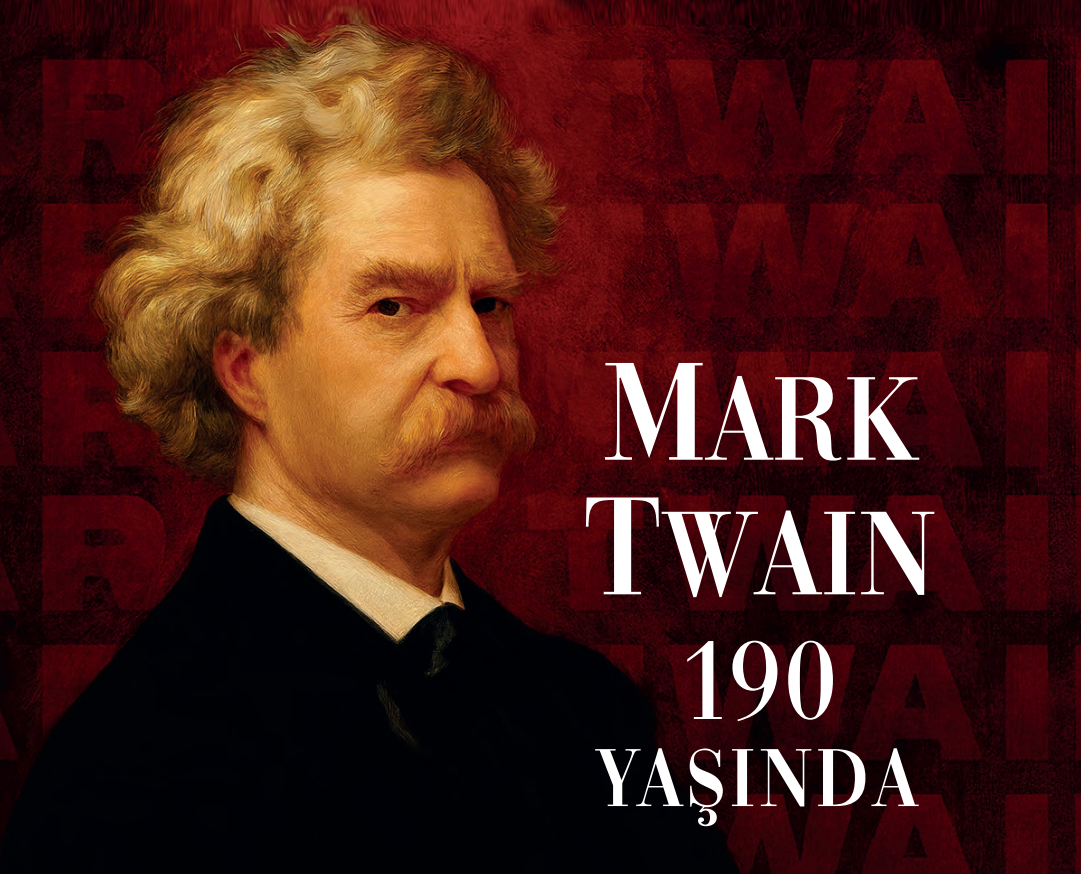
“Başöğretmenin ellerini görmediniz mi? Nasıldı? Kar gibiydi.”

Mustafa Sökmen karda kışta, soğukta, ayazda köyden köye giderek eğitmenlerin başarısı için çaba harcadı. Söyleşileriyle ve davranışlarıyla ışık saçtı yol düşürdüğü köylere. •

Öğretmen Dünyası, sayı 243, Mart 2000, s. 37.

Bahattin Uyar; Tonguç ve Eğitmenleri, s. 395, 396.

1. Sözünde durdu Zaide. Bahattin’e halka halka burmaları olan bir kazak ördü. Bahattin lime lime oluncaya değin giydi o kazağı. Şeref Köyü’nün kadınları Zaide’nin ördüğü kazağı görerek örgü işlerine merak sardılar. O günden sonra köyde el işleri yaygınlık kazandı. Gezici Başöğretmen Mustafa Sökmen sadece Şeref köylülere değil, gidip geldiği bütün köylere örnek davranışlar sergiledi. Bahattin, yaşamı boyunca onu hep minnet duygularıyla andı. Kendilerini karanlıktan, karasabanın, öküzlerin ardından kurtaran kişi olarak anlattı çevresine.

MARK TWAIN 190 YAŞINDA

Yazan: ADA ÖZTÜRK

Ernest Hemingway'ın “Tüm modern Amerikan edebiyatı, Huckleberry Finn adlı kitabından geliyor”, William Faulkner'ın “Amerikan edebiyatının babası” dediği, Kurt Vonnegut'ın özendiği Mark Twain, 190 yıl önce 1835'te Kuzey Amerika'nın en uzun akarsuyu Mississippi'nin kıyısındaki Hannibal Missouri'de yoksulluk içinde yaşayan yedi çocuklu bir ailenin altıncı çocuğu olarak dünyaya geldi. Çocukluğundan anımsadığı ikiz kardeşiydi. “William'la

iki su damlası gibiydik” dediğinde sordular: “Kardeşiniz öldü mü?” “Bilmiyorum!” deyince, “Bilmiyor musunuz?” diye hayret ettiler. O da, “Evet, ölen ben miydim yoksa kardeşim miydi? Bilmiyorum. Bizi küvette yıkıyorlardı. Birimiz boğularak öldü ama ölen ben miydim yoksa William mıydı? Hiç anlayamadılar.”

Gerçek adı Samuel Langhorne Clemens'ti. “Mark Twain”, Clemens'in çok sayıdaki takma adından yalnızca biriydi. Twain, iş yaşamına daha on iki yaşındayken babasının ölümü üzerine okulu bırakıp

başladı. İlk diplomayı verenin diplomasız biri olduğunu biliyordu: *“Eğitim zihni geliştirmek demektir, belleği doldurmak değil. Hiçbir zaman okulunun eğitimimi engelleme-sine izin vermedim.”* Ailesi sefaletle düşmesin diye çalıştı. İlk işi editör yardımcılığıydı. Twain aslında bu işte editör yardımcılığı dışında her işi yapıyordu. Patronun bitmek bilmez isteklerinin yanı sıra patronun çıkardığı günlük çıkan “Hannibal” adındaki yerel gazetenin basımıyla o ilgileniyordu. Günümüzdeki olanaklar o zaman yoktu. Gazetenin basımı için harflerin tek tek yerleştirilmesi gerekiyordu. Bu harfler kutularda bulunuyordu. Büyük veya küçük olması için bile ayrı bir kutu gerekiyordu. Gazete altı sayfaydı ancak her sayfada yaklaşık iki bin sözcük bulunuyordu. Twain, baskıya gitmeden önce yeniden her harfi tek tek kontrol etmek zorundaydı. Baskı öncesi bir kâğıt parçası üzerinde harfleri deniyordu. Bu örneklerde harfler terstir, gerçek harfin ayna görüntüsüdür. Baskıya gidene kadar böyle kalır, hata yapıldığında ise düzeltmek için çok geçtir.

Twain birçok harfin tersini anlamak kolay olduğu için zorluk çekmiyordu. Ancak onu deli eden iki harf birbirinin ayna görüntüsüydü. Küçük q küçük p'nin ve tabii ki küçük p de küçük q'nun ayna görüntüsüydü. Twain q harfini çektiğinde anımsamak zorundaydı. Çektiği harf q'ya benziyorsa yanlıştı, aslında o harf p'ydı. Eğer p'ye

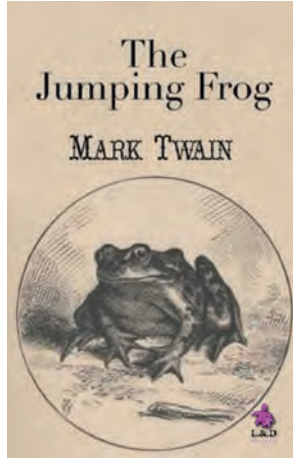
benziyorsa aslında q'uydu çünkü doğru olan tersiydi. Bir yazısında *“Baskı işinden nefret ettim çünkü ne kadar itina göstersem de ‘p’lere ve ‘q’lara dikkat edemiyordum”* dedi. Sözleri *“Mind your p’s and q’s”* (davranışlarına, tavırlarına, sözlerine dikkat et) deyiminin kaynağı oldu.

Bu işten yorulan Twain'in önüne beklemediği anda büyük bir fırsat çıktı. Bir gemiye binip yola çıktı. Ama gemide aslında bu fırsatın onu çok daha büyük bir şansa götürmüş olduğunu fark etti. Bindiği gemideki kaptan işinde ustaydı. Kaptan olmak o dönemde çok para kazandı-rıyordu ve Twain bir kaptan olmaya karar verdi. Büyük bir istekle bu işi öğrenen Twain sınavları da geçtikten sonra kaptan olarak ilk yolculuğuna çıktı. Ancak ilk yolculuğu Amerikan İç Savaşı'na denk geldi. Bu nedenle bu düşünden de vazgeçmek zorunda kaldı. İleriki yıllarda bu işten öğrendiği bilgiler kitaplarını yazmasında yardımcı oldu.

1861'de usta olduğu gazeteciliğe dönmeye karar verdi. San Francisco Chronicle adındaki bir gazetede iş buldu. Ancak bu gazetede boş olan tek bölüm sosyete bölümü editörlüğüydü. Twain'e göre bir iş değildi ama yine de denemek istedi. Ne yazık ki bu bölümde pek başarılı olamadı. 1870'te Twain, “Calaveras Köyünün Ünlü Zıplayan Kurbağası” öyküsünü yazdı. Bu öyküsüyle ilklere imza atmış oldu. Bu öykü, Amerikan aksanıyla yazılmış ilk öyküydü. Aynı zamanda içinde mizah

anlayışı barındıran ilk Amerikan öyküsüydü. İlklerin öyküsünü yazmış olmasına karşın Twain ün kazanmadı. Amerika'daki gazeteler öyküden söz ediyordu ancak Twain'i anan olmuyordu. Bu durum Twain'i karamsarlığa sürüklemeye başladı. Ve Twain, doğu kıyılarına taşındı ve yalnızca komik değil aynı zamanda kendi yaşamıyla ilgili bir kitap yazmaya karar verdi.

Twain sosyeteden hoşlanmıyordu ve sosyeteye karşıydı. Ancak Twain'in yazılarına sosyeteden çok malzeme çıkıyordu. Zenginlerin maskaralıkları Twain'in taşlamalarına pek güzel kaynak oluyordu. Ama yazacak konu bulmakta zorlanıyordu. Derken bir Massachusetts gazetesinde bir ilan gördü. İlanda bir rahibin cemaatten bir grup insanı Kutsal Topraklara tura götürceği yazıyordu. Twain ilana bakıp "Kutsal Topraklara giden Episkopallerden daha varlıklı ya da daha geri kafalı kimse yoktur" diye düşündü. Ve aralarına gizlice sızmaya karar verdi. Aralarına sızıp tanık olduğu olayları usta bir dille yazıya aktardı. Eleştirisini güldürü yoluyla yaptı. Daha sonra bu tanıklıklarını

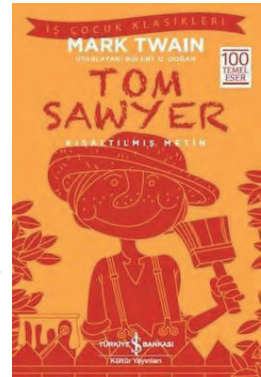

**1870'te Twain,
"Calaveras
Köyünün
Ünlü Zıplayan
Kurbacağı"
öyküsünü yazdı.
Bu öyküsüyle ilklere
imza atmış oldu.**

ilgiyi yakalayamadı. İnsanlar bir alkoliğin oğlunu ve bir zenciye anlatan bir kitaba para vermek istemediklerini söylüyordu. Yüksek sosyete bu kitabı seviyelerinin aşağısında görüyordu. "Küçük Kadınlar" ve "İyi Eşler" kitaplarının

bütünleştirerek "Yurt Dışındaki Masumlar" kitabını çıkardı.

1876'da "Tom Sawyer'ın Maceraları" kitabını yazdı. Bu kitap, çocukken yaşadığı Hannibal'ı model alarak yarattığı kurmaca bir kasabada geçiyordu. Daha sonra Twain, nehir yolculukları yaptığı günlerle ilgili anı kitabı "Mississippi'de Hayal" için araştırma yapmak üzere nehre döndü. Ancak nehrin çevresinin tanınmayacak kadar değiştiğini gördü. Bir yıl sonra "Huckleberry Finn'in Maceraları"nı yazdı. Bu kitap ilk başlarda beklenen

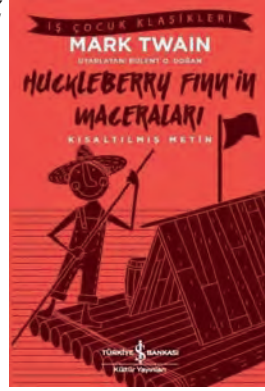
yazarı olan Massachusettsli Louisa May Alcott, Huck Finn'in küçük adam anlamına geldiğini öğrendi ve bu türün yazınını kendi alanı içinde gördüğü için okumaya karar verdi. Ancak yalnızca yarısını okuduktan sonra kitabı bir kenara koydu. Ve Twain'e şu mektubu yazdı: “*Sevgili Bay Twain, son romanınız “Huckleberry Finn’in Maceraları” nı okumaya çalıştım ama kitaptaki karakterleri ve olayları öylesine aşşğılık, öylesine bayağı, öylesine adi ve iğrenç buldum ki gençlerimiz için Huckleberry Finn’den daha iyi kitap yazamıyorsanız artık hiçbir şey yazmamanızı tavsiye ederim.*” Bu mektubu okuyan Twain büyük bir üzüntü yaşadı.

Louisa May Alcott, Twain’in Massachusettsli Episkopaller hakkında yazmış olduğu ve içinde birçok eleştiri bulunan “Yurt Dışındaki Masumlar” adlı kitabını yazmasından dolayı üzülmüştü. Üstelik Huckleberry Finn’i bayağı ve adi bulduğu için öyle nefret etmişti ki Massachusetts eyaletinin kütüphane kuruluna giderek içeriğindeki ahlaksız öykülerden ötürü Huckleberry Finn’in satışını ve kütüphanelerde bulundurulmasını yasaklayan bir karar çıkarılmasını sağladı. Twain kitabın Massachusetts’te yasaklandığı öğrendi. Tüm dergilere ve gazetelere bir ilan verdi: “*Mark Twain imzalı son kitabım Huckleberry Finn Massachusetts eyaletinde...*” sonra büyük harflerle şöyle devam ediyordu: “**İÇİNDEKİ**

AHLAKSIZ ÖYKÜ- LERDEN ÖTÜRÜ yasaklanmıştır.” İlanı

izleyen ay içinde satışlarda yüzde üç yüz artış oldu. Herkes şöyle güzel bir ahlaksız öykü okuyabilme umuduyla Huckleberry Finn’i alıyordu. Ancak Huckleberry Finn’i okudularsa da içinde bekledikleri açık saçık öyküleri bulamadılar.

Huckleberry Finn’in Maceraları, o dönemde kimsenin yazmaya cesaret edemeyeceği türden, ırkçılığa yönelik ağır eleştiriler barındırıyordu. Ve Twain bu eleştirilerini korkusuzca yazarak insanlık için büyük bir adım atmış oldu. “*Soyağacınızı öğrenmek için neden para harcasınız ki? Politikaya atılın, rakipleriniz sizin yerinize hepsini ortaya çıkarırsın*” diyen Twain, bir siyahinin roman kahramanı olmasından rahatsızlık duyanlara şöyle yanıt verdi: “*Siyahi bir köle olan Jim’i Huckleberry Finn’in başkahramanı yapmanın nedeni toplumun seçkin kesimine asla kabul edilmeyen siyahilerin ülkenin söz konusu seçkin tabaka tarafından bozulmamış ve doğru yoldan saptırılmamış tek topluluğu olmalarıdır. Siyahiler toplumun seçkin kesimine kabul edilmediği*

için onlar İsa'nın ağzından çıkarak bizlere benimsetilen vaazlara uygun biçimde yaşayacak kadar akılsızlar. Siyahiler toplumun seçkin tabakasına kabul edilmedikleri için büyük saflıkla bir gün gelip sonuncunun birinci olacağını hala düşünüyorlar ve yine siyahiler günümüzde beyazlar tarafından hor görüldükleri için en zor koşullarda yaşamak zorunda olmalarına karşın birçok beyazın hayal bile edemeyeceği bir haysiyet içinde yaşıyorlar.”

Mark Twain yalnızca bir yazar değildi, patentli icatları da bulunuyordu. Bunlar ayarlanabilen yelek askısı, yapışkanlı albüm ve bir tarihsel bellek

oluşturma oyunuydu. Aynı zamanda mucit Tesla ile çok yakın arkadaşı. Ve arkadaşlıkları Twain'in ölümüne kadar devam etmişti. Twain aynı zamanda ilk daktilo kullanıcılarından ve daktilo ile ilk romanı (Mississippi'de Yaşam) yazan yazardı. Bununla da yetinmedi. Bu icada yüklü bir yatırım yaptı. Ne yazık ki daktilo tutmadı, yatırımı battı. Parasını geri alamadığı şirket Twain'i yeni ürünlerinin reklamlarında kullanarak para kazandı. Twain buradan da

Twain aynı zamanda ilk daktilo kullanıcılarından ve daktilo ile ilk romanı (Mississippi'de Yaşam) yazan yazardı. Bununla da yetinmedi. Bu icada yüklü bir yatırım yaptı.

para alamadı.

Amerikan emperyalizmine, sömürgeciliğe ve savaş çığırtkanlığına en sert tepkiyi gösteren Twain, “yozlaşmış iş insanlarını, ilkesiz vurguncuları ve rezil siyasetçileri, genellikle hızlı gelişimin getirdiği yasal boşluklardan yararlananları” yazdı. Yaşadığı çağa “The Gilded Age” (Yaldızlı Çağ) adını verdi. “Yaldızlı” ifadesi bir şeyin ince bir altın tabakasıyla kaplanmasını dile getiriyordu. Twain, arkadaşı Charles Dudley Warner ile yazdığı “Bugünün Hikayesi” romanında “sahte toplumsal maskelerin ince perdesi ardına gizlenen yozlaşmayı” hicvetti.

Twain ölümden sonra bile insanlara

ışık olmaya devam etti. Birçok yeni yazara esin kaynağı olurken onun adına kurulan dernekler ve verilen ödüller birçok kişinin onurlandırılmasını sağladı. “Mark Twain Mizah Ödülü”nün yanı sıra 1925'te Mark Twain'in kuzenlerinden Cyril Clemens'in kurduğu “International Mark Twain Society” (Uluslararası Mark Twain Derneği) bu alanda çalışmalar yaptı. Derneğin kurucusu ve başkanı olan Clemens 4 Kasım 1937'de geziyi çok seven Twain'in

acımasızca eleştirdiği Osmanlı'nın küllerinden yeni bir ülke kuran Atatürk'e bir mektup gönderdi: “Kabul buyurduğunuz [üzeri Türkiye Cumhuriyeti adında yeni bir ülke ve Ankara’da yeni bir başkent kurması nedeniyle “Atatürk, Modern Romulus” olarak işlenen] Mark Twain madalyasını büyük memnuniyetle takdim ediyoruz. Mark Twain hayatta olsaydı bugün Türk milletine gülmesini ve hayattan zevk almasını öğretmiş olan sizden fazla hiç kimseye hayran olmazdı fikrindeyiz.”

Atatürk sevindiği bu gelişmeden sonra bir “Altın K. A. monogramı ile sağlam gümüş bir çerçevede yazılı, imzalı, yakasında Mark Twain Madalyası takılı fotoğrafını” eklediği 19 Ocak 1938 tarihli bir teşekkür mektubu

gönderdi. Mussolini’yi savaşa karıştığı için dernekten atan Mark Twain Society, aldıkları mektup ve armağanlara teşekkür edip, “Zamanımıza geçmiş devirlerin Büyük İskender, Jül Sezar ve Napolyon’undan daha şanlı bir nam verdiniz. Askeri ve sivil dehanız bütün beşer tarihi üzerinde derinden müteessir olmuştur.” yanıtı gönderdi.

Kendisi yaptıklarından çok para kazanamamış olmasına karşın dünyaya birçok şey kazandıran, güldürerek eleştiri yapmayı gösteren, insanlara gülümsemeyi anımsatan, kimseden sakınmadan korkmadan yazan, insanları eleştirmekten çekinmeyen, hayvanları ve doğayı seven, eşitsizliğe karşı susmayan, barış yanlısı ve yazın tarihine adını altın harflerle yazdıran bir yazar, bir insandı Mark Twain. İyi ki doğdun Mark Twain... •

Anka
Berk Yüksel

Özgür Köleler

“Kimse özgür olduğunu sanan köleler kadar ümitsizce köleleştirilmemiştir.”

Goethe

Özgürlük, birinin engellenmeden ya da sınırlanmadan istediğini seçebilmesi, yapabilmesi ve hareket edebilmesi durumudur. Özgür irade fikrini içerir. İstedikini yapmak değil, istemedikini yapmaktır özgürlük...

Peki, neden isteyerek bilerek hevesle, özgür köleler oluyoruz?

Cevap basittir. Sıradan insan düşünmek, birey olmak istemez. Bir

başkası onun için düşünsün, tercihleri yapsın ister. Kolaycıdır, tembeldir. Biat eder, özgürlüğünü bir iradeye seve seve bırakır ve rahatlar. O nasıl yaşayacağını, neye inancacağını, nasıl davranacağını yerine belirleyecektir.

Efendisi gibi gördüğüne gerektiğinde “Hayır” diyebilen kişi, köleliğin zincirlerini kırıp atabilecektir. Hiçbir şey kader değildir; özgürlük

Hiçbir şey kader değildir; özgürlük bir çaba ile kazanılır. Gökten zembille inmez.

“Sorgulanmamış bir yaşam, yaşamaya değmez.” der Sokrates.

bir çaba ile kazanılır. Gökten zembille inmez. “Sorgulanmamış bir yaşam, yaşamaya değmez.” der Sokrates.

Kendi benliğini keşfedemeyenler, kendini bulamayanlar daha da kötüsü aramayanlar, kendi gibi olamayacaklarından sadece bir grup halinde var olabileceklerdir. Kendini bir gruba ait görme ve bu grubun da bir hegemonia biat etmesi tehlikeyi daha da büyütecektir.

Kendini ait olduğu grubun kaderi ile ortak kaderde görenin sonu bir

ruhsal sakatlıktır. Geniş kitleler düşünmediği, sorgulamadığı için kör taassup onlara hâkim olacak ve gitgide daha da saldırganlaşacaktır. Köle gibi yaşamaktansa, ölmeyi tercih eder her “İnsan gibi insan.”

İşler çıkırından çıkarken her konuda konuya atlayıp, “Peki, siz ne yaptınız, siz sorumlusunuz” diye söylenip duranları bir kenara koyup durumun sosyolojik ve psikolojik kökeni, eğitim eksikliği, sebepler ve sonuçları hakkında bolca analizler yapılması gereklidir. Nietzsche, insanlar arasında yapısal farklılık olduğunu ve efendilerin ve kölelerin her çağda var olduğunu ve bundan sonra da var olacağını çünkü bunun

yapısal bir sorun olduğunu ileri sürmektedir. Kendisi köle olan, bunu içten içe bilen ama kendine itiraf edemeyen biatçı mekanizmalar, özgür olmak isteyenlerden gizli den gizliye nefret ederler. Köleler efendilerinden nefret etmektense, özgür ruhlu kölelerden nefret etmeyi tercih ederler. Böylesi daha güvenli ve kolaydır. Nefret edilen farklı olandır, herkes gibi olan değil...

Özgürlük, insanın, her türlü dış etkiden bağımsız olarak kendi

istencine, kendi düşüncesine göre karar vermesi durumudur. Varoluşçulara göre özgürlük, bireyin toplumdan ve onun nesnel yasalarından sıyrılışı demektir.

Komün, kendi gibi olmayanı fethedilecek toprak gibi görür. Bayraklar çekilir, hücum edilir. Herkes gibi olanın tarih boyu süregelen kendi gibi olana nefretidir bu. Sayısal yığın zihniyetinin egemen olduğu zamanlar bu durum sıklıkla yaşanır. Kendini özgür zanneden kölelerden daha zavallı bir durum olamaz bir insan için. Bunlar modern, özgür kölelerdir... Cahil bırakılanlardan her daim faydalanılır, sömürülür. Cehaletten sıyrılan, aydınlığın ışığını zihnine yansıtan ise kendini kullandırmaz.

Böylelikle her konu, her yolun Roma'ya çıktığı gibi eğitime çıkar... Olgunlaşmamış insan özgür de olamaz!

Kölelik, bir insanın başka birinin malı ve mülkü olmasıdır. Modern çağ köleliği ise özgür köleliktir. Kendi kararını kendi verdiğini zanneden, hayatına kendi sahip çıktığını sanan, sadece topluluk olarak var olabilen, bir güç sembolü peşinden sonuna kadar giden, onunla kader birliği eden, ona biat eden yapılarıdır.

Eğitimsiz geniş kitleler, tutumları, hayata bakışları ve yaşayışları itibarı ile varlarını yoklarını bir üst iradeye bırakma eğilimindedirler. Ne eylerse o iyi eyleyecektir. En kolay çözümdür. Bir isim belirlerler ve peşinden ölüme giderler. O ismi aradan çekip çıkarttığımızda bir anda kalakaliverirler. Bu güce biattır. İnsanın özünün zayıflığı ve tembelliğidir. Zihni tutsaklıktır. Olgunlaşmamış insan özgür de olmayacaktır. Risk almayı, çaba sarfetmeyi, okumayı, sorgulamayı, armut pişsin ağzımıza düşün beklentisinin sonu budur... Sonuç, cehaleti erdem görüp, "bir bilen" bulup ona sarılmak olacaktır...

Özgürlük, kendin olmak cesaretidir. Özgür olarak doğarız sonra

yavaş yavaş unutmaya başlarız. Hatırlama zamanımız artık gelmedi mi? Kendimiz dâhil her şeyden özgürleşmemiz gereklidir. Fikren hür olabilmek için kişinin tüm önyargularını, inanç ve değerlerini, koşullandırmalarını ve yaşam boyu süren kuşatma ya da dayatmalarını, aidiyetle ilgili bağ ve bağımlılıklarını sorgulaması gerekir. “Gerçek insan”, sürekli değişim ve gelişim içerisinde olmalı ve yeni düşüncelere, fikirlere açık olmalıdır. “Kaçarak değil, kalarak özgürlük” kavramı önemlidir.

“**Y**a benim gibi olacaksın ya da yok olacaksın” tavrı tarihte çoğunlukların farklı gördüklerine reva gördükleri tavidir. “Benim olsun” der sayısal yığın, olamıyor ise “benim gibi olsun”... Özgür bir yaşam gökyüzünden zembille gelmez; her gün fikren mücadele ederek kazanılır. Kitleden, rahatsız edici yapıdan kaçarak da özgürleşilmez. Fikren savaşarak, seyirci kalmayarak özgürlükler kazanılır.

Bedel ödmeden hür olanlar, özgürleşenler bu değerlerin hiç

kıymetini bilmezler. Daha kendi fikirlerini hür kılamamış insanların bir araya gelip oluşturdukları topluluklar yolun başındadırlar. Geçirmeleri gerekli evrim vardır. Bu evrimi geçirmemiş geri kalmış toplumlar önlerine konan gülün değerini bilmeyecek alıp fırlatacak, önlerine serilen kırmızı halıda ayakkabılarını silecek, hediye edilen, birer mücevher gibi olan değerleri bir kenara atacaktırlar. Evrim ancak büyük bir eğitim seferberliği ile olabilecektir.

Özgür kölelerin ekseriyeti oluşturduğu toplumlarda nefes almak zorlaşacak, liyakatsızlık egemen olacak ve değer atfedilen her şey zaman içerisinde yok olmaya yüz tutacaktır. Bu noktada duruşunu korumak mutlaka olması gereken, fikri ifade adeta elzem, kitleden kaçıp bir kenara sinmeyip, fikri mücadele ise kutsaldır. Elbirliği ile yapacağımız çabalarımızın karşılığını vereceğine dair umudumuz ise her daim bakidir...

Platon’un dediği gibi: “Işığa kavuşmak için karanlığa meydan okumak gerekir!”•

berkyuksel@butundunya.com.tr

“İnsanlar, zincirlerine alıştıklarında özgürlüğün ışığı gözlerini kamaştırır; karanlığa dönmek isterler. Oysa gerçek bilgelik, zincirleri kırıp ışığın acısına katlanabilmektir.”

-Platon

“Bir insanın özgürlüğü, ona söyleneni sorgulama cesaretiyle ölçülür. Sorgulamayan, kendi düşüncesiyle değil, başkasının zinciriyle yaşar.”

-Sokrates

Ekranada Görülen Söylenmeyen

TV dizilerinde bolca “biip” duyuyorum. Pek anlaşılır değil. Sinemada benzer bir sahne izlediğimde, herhangi bir engelleme yok.

Yazan: TAYFUN YILMAZ

Küfür edilmesi gerekiyorsa, en doğal ve sansürsüz haliyle ediliyor. TV’de olunca, izleyiciyi korumak adına, günlük hayatta çok da “açık” olmayan kelimeler bile bipleniyor. Bütün duygu, anlatılmak istenen tepki, öfke, vb. başkalaşiyor.

Aslına bakarsanız, bazı filmler, TV dizileri kadar sinemada da izleyici buluyor. Yaş sınırı koyarak bu işi çözen otorite, evdeki çocuk çocuğu koruma konusunda çok hassas davranıyor ve olumsuz örnek

oluşturabilecek davranışlara dayıyor sansürü.

Toplu taşıma araçlarında, sokakta, okul servislerinde, okul bahçesinde, spor karşılaşmalarında havada uçan küfürlerden başı dönen vatandaş, çok şükür evinde TV karşısına geçince koruma şemsiyesine sığınabiliyor ve gerçekçi senaryolarla, yaşamımızdan kesitler sunan diziler izleyerek kendine geliyor.

Bağlıları açık gömlekleriyle,

takım elbiseleriyle, kirli sakallarıyla, elleri silahlı sert bakışlı adamlar, devletin izin verdiği ölçüdeki öfkeyle, biraz da nezaketle, birbirlerini tehdit ediyor, bazen de öldürüyorlar. Bunlar olurken birbirlerine çok kızsalar da, beyefendiliği elden bırakmıyor ve kötü söz söylemiyorlar. Yanlışlıkla ağızlarından kaçarsa da, devlet hemen ağızlarına bip sürüyor, çoluk çocuk korunmuş oluyor. Kazara sigara içmek zorunda kalırlarsa, ki kötü adamların veya kızgın, bıçkın, kirli sakallı iyi adamların çoğu kullanmıyor zaten, o zaman da buz içiyorlar. Zaten günlük yaşamdaki gibi, hiçbirinin alkolla arası yok.

Ama nedense, sürekli birbirini tehdit eden, yaralayan, öldüren, yasaları hiçe sayan, kendi adaletini oluşturmaya çalışan, intikam duygusuyla yanıp tutuşan, kirli sakallı, yakışıklı abilerin ellerindeki silahları buzlamak kimsenin aklına gelmiyor. Çocuklar için silah, olumsuz örnek oluşturmuyor herhalde... Çok kızgınsanız, adaletinizi kendiniz sağlayabilirsiniz, yasaları beklerseniz, dizi 4. sezona girer, diye düşünülüyor olabilir. Vur, kır, parçala, tehdit et, öldür ama küfür etme, bozuyoruz.

Bir de olur olmaz anlarda giren müzikler var. Her biri arabesk tadında ve izleyiciyi damardan yoklayan melodiler... Geçen gün bir tanesi tüy dikti. Kızlı erkekli bir grup

**Ama nedense,
kirli sakallı,
yakışıklı abilerin
ellerindeki
silahları buzlamak
kimsenin aklına
gelmiyor.
Çocuklar
için silah,
olumsuz örnek
oluşturmuyor
herhalde...**

genç, aralarında şakalaşıp eğlenirken, mevlüt tadında öyle bir müzik girdi ki, birazdan içlerinden biri feci şekilde can verecek ve mezarının başında insanlar toplanacak hissi uyandırdı bende.

İzleyicinin konsantrasyon süresinin gittikçe kısaldığı günümüzde, video klip kafasıyla çekilen, 2 saatlik südürella dizi bölümlerine devam öyleyse...•

Arayış

Vahap Candan

Kazak Arkeolog Zainolla Samashev

*“Geçmişe toprak saçsan,
gelecek sana taş atar”*

-Kazak atasözü-

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Güney Sibirya ve Altaylar coğrafyasında araştırma, keşif ve kazı imkanları arttı. Son 30 yıldan bu yana yapılan kazılar, kadim Türk kültürü hakkında yeni bilgilere ulaşmamızı sağladı. Bıraktıkları maddi izlere göre, Türk-Altay halklarının Neolitik çağdan (MÖ 6000) itibaren bu bölgede yaşadıklarına dair ciddi bulgular elde edildi. Demirperde döneminde zaten imkanlar kısıtlıydı; SSCB'nin dağılmasından sonra araştırma imkanları kolay olmasa da arttı. Ancak, görebildiğimiz kadarıyla Erken Orta Çağ Türk kültürüne dair araştırmalar ağır basıyor. Erken Orta Çağ'da, kendi

alfabesiyle anıtlar diken kültürün öncüleri üzerinde pek çalışılmamış ya da çalışılmamıştır. Öte yandan, Çarlık ve Sovyet döneminde yayımlanan Türk kültür tarihine ilişkin kitaplara da ilgi göstermedik. Belli başlıları çevrilebilseydi, Göktürk yazıtlarından 4-5 bin; 6 bin yıl önceki kültürel izlerimizden kısmen haberdar olabilirdik. Neyse ki özel yayınevlerince orijinalinden çevrilererek yayımlanan değerli kitapların sayısı artıyor. Öte yandan Türk akademisyenlerce, akademik yöntemlerle hazırlanan kitapların sayısında da artış olduğunu; kitapevlerini gezerken fark ediyoruz. Türk okuyucu erken (tarih öncesi) Türk

Kazakistan/Yedisu Tamgalı kaya resimleri alanından bir pano: Tunç Çağında çizilen “boğa” figürü ve altında Göktürk dönemi “atlı bayraktar” betimi

tarihi hakkında bilgi sahibi olmak istiyor. Bu talebi, bilimsel olmayan yayınların çokluğundan da anlıyoruz. Çoğunluğu birbirini tekrar eden ve kesin hükümler veren; alt yapısı olmayan yazılardan oluşuyor. Maddi kazanç ya da tanınma amacı güden bu tür yayınlar sosyal medyadan da yararlanılarak pazarlanıyor. Alıp okuduğunuzda kadim Türk kültürü hakkında bilinen ve bir kısmının yanlışlığı belgelenmiş paragraflara rastlayınca, harcadığınız paraya değil; ayırdığınız zamana acıyorsunuz. Bu durum karşısında, acaba yeni bir endüstri dalı mı ortaya çıktı diye düşünüyor insan. Binlerce sahte diplomalı üniversite mezunu ve hatta yüzlerce sahte diplomalı akademisyenin olduğu; üniversite sınav sorularının çalınıp haksız yere üniversitelere yerleştirilen belki

binlerce asalağın kamu ve özel kurumlarda yer aldığı ülkemizde böylesi bir pazarlama yapılmaması bir olay sayılabilir.

Üniversite-lerimizin çeşitli bölümlerinde son yıllarda yürütülen araştırmalar ve doktora çalışmaları dikkat çekici.

Ancak, neredeyse her üniversitede Helen-roma arkeolojisi bölümü bulunan Türkiye’de ne yazık ki Türklerin önemli izler bıraktıkları tarih öncesi Altay-Güney Sibirya arkeolojisi ile ilgili başlı başına bir bölüm ya da kürsü bulunmuyor. Altay-Güney Sibirya arkeolojisine Rusya’dan sonra Moğolistan, Japonya, Kore ve Kuzey Avrupa ülkeleri ilgi gösteriyor. Zaten bilindiği gibi Türk yazıtlarının keşfi ve kadim Türk kültürüne ait ilk bilgileri bize haber veren de Avrupalı araştırmacılarıdır.

Türk dünyası çerçevesinden bakarsak, Türk arkeolojisine önem veren ülkelerin başında Kazakistan geliyor. Avrasya’da en çok tanınan arkeologlar Kazakistan’da. Prof. Dr. Zainolla Samashev, yaptığı saha araştırmaları ve kazılarla, makale/kitaplarıyla alanında en dikkat çeken ve büyük hoca olarak kabul gören bir arkeolog. Kazakistan’ın doğusunda Eleke Sazı Yaylası ve

Kurganları, Eşkiölmes-Yedisu Petroglif alanları, Bozanbay (Tarbagatay) Petroglif bölgesi, Yedisu-Bayancürek Dağı Petroglifleri, Yedisu-Tamgalı Petroglifleri, Karaşat (Tarbagatay) kazı ve yüzey araştırmaları, Tarbagatay-Karababa kazıları ve Berel vadisi Kurganları'ndaki araştırmalarına devam ediyor. Çok sayıda kitap ve makale yayımlayan Samashev

hocanın "Eski Türk Betim Sanatı" adlı kitabı 2023'te; Prof. Dr. Mehmet Kutlu'nun editörlüğü ve Prof. Dr. Ahmet Taşağıl'ın sunuşuyla Türkiye Türkçesiyle de yayımlandı. Kitabın çevirisini yapan Leila Kutlu da bir arkeolog. Kazakistan/Türk arkeolojisine yabancı değil. Bilimsel araştırmalara dayalı kitap çevirilerinin aynı alanda eğitim görmüş, yetkinleşmiş kişilerce yapılmasını önemli buluyor; muhtemel hataları ortadan kaldıracığını ve okura güven vereceğini düşünüyor.

Türk birliğine; sanat, kültür ve bilim insanlarının açtığı yollardan ulaşılabacaktır.

Arkeolog Zainolla Samashev'in yürüttüğü kazı ve kaya resmi araştırmaları, kadim Türk kültür tarihini anlamamıza katkıda bulunan önemli belgelerdir. Özellikle

Kazak Arkeolog Zainolla Samashev'in Türkiye Türkçesine aktarılan kitabı

ülkenin doğusunda yürüttüğü kazılarla ortaya çıkan buluntular, Doğu Kazakistan'ın, Türk-Altay kültürünün batıdaki uzantıları olduğunu teyit etmiştir. Günümüzde siyasi olarak Rusya, Çin ve Moğolistan sınırları içinde yer alan Altay-Sayan Türk kültür coğrafyasında Tunç çağına (MÖ. 2500-1000) gelişen kültürlerin aynı dönemde Doğu

Kazakistan'da gelişen kültürlerle direkt bağlantısı olduğu anlaşılmıştır. Altay kültür coğrafyasının batı uzantısında yer alan Tarbagatay coğrafyası, fiziken olduğu kadar kültür-sanat gelişiminde de birbiriyle çok benzeşmektedir. Doğu Kazakistan, Altay-Sayan Türk kültür coğrafyasının sadece fiziki olarak değil; kültürel olarak da bütünüdür. Tarbagatay-Öskömen coğrafyasındaki Berel ve Eleke Sazı kurganlarında tespit edilen arkeolojik belgelerin Orhun ve Yenisey buluntularıyla bağlantılı olduğu net olarak anlaşılmıştır. Prof. Dr. Samashev "Eski Türk Betim Sanatı" adlı kitabında, Kadim Türk kaya resimlerinde sıkça karşılaştığımız atlı "alp betimleri, askeri semboller ve bayrak kültü"ne ilişkin önemli bilgi ve değerlendirmelere yer vermiş.

Elinde bayrak ya da tuğlu mızrak tutan alp betimlemeleri

Mızrak, kişiöğlunun ürettiği ilk silahlardan biri olarak kabul edilir. Mezolitik öncesi çağlarda kullanılmaya başlandığına dair yeterince belge vardır. Avcı toplumların çakmak taşı, obsidyen gibi uç ve kenarları keskin taşları bir ağaç çubuğun uç kısmına bağlayarak ilk mızrakları geliştirdikleri bilinmekte. At üstünde (koordineli) savaşlarda kullanılmasına ise Türk-Altay kültür coğrafyasında başlandığına dair ciddi buluntular var. Aşağı yukarı günümüzden dört bin yıl önce Altay-Sayan bölgesinde atın binek

Z. Samashev arkeolojik kazılarının yanı sıra petroglif araştırmalarını da sürdürüyor. Üzengili at üzerinde alp betimi (Hun dönemi- Moğolistan Altay'ı, Kayraktı Petroglif alanı)

olarak kullanılmasına başlandıktan sonra Türk halklarının at üstünde mızrakla savaş sanatını geliştirdiklerini düşünebiliriz.

Kadim Türk kültüründe mızrağın ucuna eklenen “tuğ” geleneğinin de özel bir yeri var. Prof. Dr. Samashev metal uçlu mızrakların uç kısmına tuğ bağlanması geleneğine bilimsel çerçevede yer veren ender araştırmacılar arasında. Mevcut belge-

lerden anlaşıldığı kadarıyla, mızrağa bağlanan at kuyruğuna tuğ deniliyordu ancak at kuyruğu yerine yine ordu birliğini temsil eden kumaş flama/bayrak da bağlanıyordu. Çin kaynaklarına göreyse Hun alpları ejderha biçimli tuğ taşırlardı.

“Tuğ genel olarak mızrak sapına bağlanan at kuyruğu anlamını taşımaktadır. Bazen tuğ için yak sığırı kuyrukları da kullanılmıştır. Kummanların, kumaşsız sancak perçemli olarak tanımlanan özel tuğları vardı. Kumaş tuğları da olmuştur. Tuğların başlıca tanımlayıcı özelliği, onların bir işaret ya da sembol olarak (bayrak veya sancağın aksine) özel bir semantik statüsü olan göndere

Ejderha biçimli tuğ taşıyan atlı alp- duvar resmi (Doğu Türkistan)

değil; doğrudan mızrağa bağlanmış olmalıdır.” S.132, *Samashev*

Ellerinde bayrak taşıyan Türk atlı (bayraktar) betimlerinden anladığımız gibi bayrak bir mızrağa değil; çoğunlukla özel bir çubuğun üzerine bağlanmaktaydı. Güney Sibirya-Altay Türk kültür coğrafyasında MÖ 1000/900 civarında başladığı düşünülen bayrak geleneğinin Hun ve özellikle Göktürk döneminde yaygınlaştığını, mevcut kaya resimlerinden anlıyoruz.

Sayın Samashev'in kitabı sadece mızraklı atlı, at üzerinde ok atan alp betimlerini ya da atlı bayraktar alplarını içeriyor değil. Askeri giysisi, heykel sanatı, tamga ve hayali

Bayancürek petroglif alanından Türk bayraktar betimi. Samashev'in Eski Türk Betim Sanatı kitabından kopya (Göktürk dönemi)

Tarbagatay-Eşkiölmes kayalıklarından bayraklı Türk atlıları (Göktürk dönemi)

Uygur dönemi duvar resmi; bayraklı alp betimi (Doğu Türkistan)

başkanlığında ve Erlik Tölegenov'un gözetimindeki bir grup arkeolog tarafından 2019 yılında başlanan anıt-mezar kazısı ise halen devam ediyor. Mevcut bulgulara göre anıt-mezarın Göktürk kağanına; en azından üst düzey bir yöneticisine ait olduğu anlaşıldı. Söz konusu anıt-mezarın, Orhun ve Selenge dışında rastlanan Göktürk dönemine ait ilk

yaratık betimlerine ilişkin değerlendirmelerle, Göktürk-Uygur dönemi Türk kültürüne ilişkin önemli bilgiler veriyor. Ayrıca ve özellikle Eleke Sazı kırsalında yürüttüğü arkeolojik kazılar erken orta çağ Türk tarihi hakkında yeni belge ve bilgilere ulaştırmamıza imkan sağlıyor.

Prof. Dr. Zainolla Samashev'in

anıt-mezar olması da erken orta çağ Türk kültür tarihi bağlamında önem taşıyor. Kitabının kapağında bulunan altın plakadaki betim Türk kağanını, sağında ve solunda diz çökmüş vaziyette oturan iki kişi ise hediyeler sunan yabancı diplomat ya da düşmanı temsil ediyor. •

vahapcandan@butundunya.com.tr

“Bir arkeolog, zamanın dedektifidir.”

Mortimer Wheeler

“Geçmiş bilmeden geleceği inşa edemezsin.”

Cicero

*Bir Varmış,
Bir Yokmuş...*

Dünyanın
en çok
çocuk kitabı
resimleyen
ressamı

MUSTAFA DELİOĞLU

Yazan: SONGÜL SAYDAM

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal, pireler berber iken Anadolu'nun doğusunda, Erzincan'ın en uzak yerinde, Kaf Dağı'nın çocuğu Mercan Dağı'nın eteğinde Paşağı köyünde 1946 yılında Malkoçoğlu, Battalgazi aileleri gibi yurt savunmasında önemli yeri olan Delioğulları ailesinin nur topu gibi bir çocuğu doğmuş. Adını Mustafa koymuşlar. Yol geçmez, kervan

geçmez bir yermiş Paşağı. Bahar, yaz kışlık hazırlığıymış. Ağustos böceklerinin saz çaldığı yazın insanlar karıncalar gibi çalışır, kışı üretbildikleriyle geçirmişler. Kışın kar köyü bir beyaz örtü gibi kaplamış. O zamanlar dünyada cep telefonu, tablet, bilgisayar ve internet; köyde ise elektrik, doğalgaz, televizyon, otomobil, bisiklet, fotoğraf makinesi dahası doğru dürüst bir yol bile yokmuş. Gelen giden olmayınca

mikroplar, hastalıklar ve salgınlar da köye uğrayamazmış. Mustafa doğanın bağrında, uzun kış gecelerinde annesinin; uzun yaz günlerinde tarlaya, bağa, bahçeye gidenlerin yerine çocuklara göz kulak olan yaşlıların gökyüzünde uzanılabilse el degecekmiş gibi ışıldayan ay ve yıldızlar altında anlattığı masallarla büyümüş. Yaşamı boyunca ne o masalların, ne de masalların onun peşini bırakmamış. Resimleriyle masallara hayat vermiş. Sonunda dünyanın en çok çocuk kitabı resimleyen ressamı olmuş. Ve “Bir varmış, bir yokmuş” dercesine çizdiği masallara karışmış, masalların ressamı.

Okula üç yıl geç başladı Mustafa Delioğlu: “Köy uzak olduğu için muhtar ancak 3 yılda gidebilmiş kasabaya. Okula 3 yıl geç başladım. Okula başlamadan önce okuma yazma öğrenmişim, babam öğretmişti. Hatta o zamanlar 2. sınıftan başlayabilme durumu vardı. Ağabeylerimi hep 2. sınıftan başlatmışlar çünkü okuma yazma biliyorlarmış. Nedenini bilmiyorum ama beni kabul etmediler. İlkokula

Resim yapmayı çok seviyordum. Yurttaşlık Bilgisi, Tabiat Bilgisi ders kitaplarımızda çok güzel illüstrasyonlar vardı. Onlar, bayağı ciddi ve çok sevdiğim illüstrasyonlardı. Onları taklit ediyordum.

meye başladım. Alfabenin, okuma kitabının resimlerine bakarak kopya etmeye çalışırdım.”

Okumaya ve resim yapmaya sevdalanmıştı: “Resim yapmayı çok seviyordum. Yurttaşlık Bilgisi, Tabiat Bilgisi ders kitaplarımızda çok güzel illüstrasyonlar vardı. Onlar, bayağı ciddi ve çok sevdiğim illüstrasyonlardı. Onları taklit ediyordum. Kendimi bildim bileli resim çiziyordum. Okulumuzun küçük bir kitaplığı vardı. İstanbul’dan birileri okula kitap gönderiyordu. Onların içinde çocuk kitapları vardı. Hatta Rapunzel’i “Nilüfer” diye çevirip

9 yaşında başlamış oldum. Resme çok meraklı olan bir öğretmenim vardı. İlkokulu bitirene kadar 2-3 öğretmen değişti. Bu meraklı olan öğretmenimin yıllar sonra haberini aldım.

Benim yaptığım bir resim defterini hâlâ saklıyorum. İşte o çok teşvik etti beni. Çarşamba günleri resim dersi olurdu ve bu günler benim için çok özeldi. Zaten sürekli resim yapıyordum. En çok da Atatürk resimleri yapıp duruyordum, Kocatepe’de, İzmir’de, cephede... Çok küçükken çiz-

küçük kitaplar şeklinde yapmışlardı. O resimleri hatırlıyorum. Bir de hiç unutmadığım her vesileyle anlatıyorum Pinokyo kitabı vardı ve sanıyorum tam çeviriydi. Çünkü kalın bir kitaptı. Okumayı çok sevdiğim için öğretmenim bana kitaplar tavsiye ediyordu, veriyordu. Pinokyo, okuyup da çok zevk aldığım kitaplardan biriydi. Öylesine etkilendim ki Pinokyo bütün bir yaz tatilinde benimle beraber yanımda dolaşıyordu, görüyordum sanki...”

Okuduğu kitaplar ve onların içindeki resimler onu öylesine büyülemişti ki yaşam akışının onu nereye sürüklediğinin farkında değildi. Ne onun ne de yakınındakilerin aklının ucundan bile geçmiyordu ressam olacağı, çocuklara yetişkinlere resimleriyle kitapları sevdireceği.

İstanbul'a ailesiyle göç ettiği 14 yaşındaydı: “Eskiden köyden gelenler burada kasap, bakkal ve kömür-cü çırağı olarak çalışmış. Abilerim de öyle yapmış, ben de öyle yaptım ve abimin kasap dükkanında çırak olarak işe başladım. Ama bu arada resim yapmaya da devam ediyordum. Bunlar olurken en çok yaptığım şey de okumaktı. Elime o zamanın şartlarında ne geçse okuyordum. Kitap okumak demek ufkumun açılması demek. 16-17 yaşlarında ben bu işleri yapmayacağım dedim. O kasap dükkanına sığmıyorum. Gravürleri kopya ediyor, onları camcının vitrinine koyuyordum. Resimle ilgili sadece ilkokulda öğretmenimden öğrendiklerim vardı. Ben devamlı okuyordum ve bakıyordum. Tabii, o zamanlar resimle ilgili fazla kitap

da yoktu. Kasap dükkanında çalışırken de devamlı resim yaptım, resmi hiç bırakmadım. Akademiye gitmeden ressam, yazar olunabileceğini, illa Edebiyat Fakültesini [Güzel Sanatları] bitirmenin gerekmediğini fark edince, karşı çıkmalara rağmen devam ettim.”

İçindeki çocuk, hayal gücünü kışkırtıyor, yüreğinin, aklının gitmek istediği yere ulaşma isteğini kamçılıyordu. Sihirli sopa masalın, öykünün, romanın, resmin ta kendisiydi. Kapıları çaldı durmadan. İsted ki çocuklar masallarla büyüyebsinler. Erich Fromm'un "kendilerini sembol dili aracılığı ile ifade eden, geçmiş zaman bilgelikleri ve özdeyişleridir" dediği masallar ona bu gücü veriyordu: "Bunları yapabildimse burada beraber konuşuyorsak şüphesiz o masalların çok etkisi var. Tamam, iç yapınız böyle bir

hayata müsait ama onu destekleyen şeyler olduğu zaman daha açılıyorsunuz. O halk masallarıyla büyüdük. Şimdiki bizim yazarlarımızın küçümsediği maalesef bunları biliyorum, seziyorum, duyuyorum. O masallarla büyüdük. Gerek teyzelerimin gerek annemin anlattığı masallara bakıyorum Boratav'ın kitaplarında var. Bizim oralarda söylenen, hatta ananın anlattığı Külden Eşek masalını kitabına koymuş

Boratav.”

Okumak ve çizmek onun için hava, su ve ekme gibiydi: "Ben kitapları çok seviyordum, bulduğum bütün kitapları okuyordum ve bir şeyler biriktirmeye çalışıyordum. Çocuklarımıza da kitapları okutmak, mutlaka sevdirmek lazım. Kitapları çok sevdiğim için ilgileniyordum. Kitap tutkuydu benim için. Eğitime devam edemeyip İstanbul'a gelince kitaplara daha çok düşkün oldum. Bu arada, o zamanki şartlarda tabii resim de yapıyordum, yani gravürleri kopya ediyordum. Bir camcı ağabeyimiz vardı, onun vitrinine koyuyordum; o da satıyordu. Yeni siparişler alıyordum. Bu benim hoşuma gitmeye başladı ve dedim ki "Ben resim yapacağım, tabela yapacağım, sonra da ressam olacağım" Tabii destekleyen kimse yoktu; tam tersine "Sen nasıl ressam olacaksın, akademiye bitirenler bile ressam

olamıyor!” falan diyenler oluyordu. Ben onları dinlemedim çünkü yapacağım başka bir şey de yoktu. Yazar olmayı da düşündüm ama resim ağır bastı.”

Resim Sergisi açmaya karar verdi. Hiçbir kurs ve eğitim almayan Mustafa Delioğlu doğuştan yetenekliydi. Hayat Dergisi'nin ortasında çıkan Van Gogh gibi ünlü ressamların reproduksiyonları ve ulaşabildiği kitaplardaki resimler onun öğretmeni idi. Sergiyi açtığı günü “resim dünyasına adım attığı gün” sayan Mustafa Delioğlu geçimini de sağlaması gerekiyordu. Resimden onu uzak tutmayacak bir reklam ajanlığında iş buldu. Sevdiği işi yapmanın tadını aldı. Doğduğu ilde yaptı askerliğini. Askerde de resimden kopmasına izin vermediler. Arkadaşları komutanları kendilerinin, eş ve çocuklarının resimlerini yaptırıyorlardı. İstanbul'a döndüğünde sağ/sol çatışmaları alevlenmişti. Kendisini okumak ve resim yapmak sevdiğinden uzak tutmayacak, kitapları resmin gücü ile daha okunur ve çekici kılacağı; aklını, yüreğini ve karnını doyuracak bir iş aradı. Kitapçı akrabasının tanıdığı yayınevinden kitap

kapağı siparişi aldı: “İki tane kapak yaptım kapakları ben bile beğendim, yayınevi sahibi bayıldı kapaklara ve kitaplar çıktı. “Kapağını yaptığım kitap”, bu müthiş bir şey, olağanüstü bir şey. Ondan sonra bir kitap kapağı daha yaptım. Yayınevi, Ostrovski'nin Fırtına Çocukları adlı kitabını sipariş verdi, onun kapağını yaptım. Ön sayfaları sıkı çalışılmış, arkaya doğru ve eritilerek desene dönüşmüş bir resimdi. Bu müthiş bir ses getirdi, adımları pekiştirdi ve aranmaya başladım.” Yıldızının parladığı andı.

Çocuk kitaplarına ayrı bir düşünkünlüğü vardı. Kalemimi, fırçasını çocuklar için kullanmak istiyordu. Yolu çocuk kitapları yayıncılığı öncüsü Erdal Öz ile

kesiştii: “Truman Capote'nin “Para Dolu Damacana” öyküsünü resimledim. Sanıyorum ciddi olarak resimlediğim ilk çocuk kitabı. Erdal Öz'ün çocuk yayınına gerçekten çok büyük katkısı, büyük hizmeti oldu. Çocuk kitapları piyasası da açılınca bir furya başladı. Olumlu ve olumsuz yanlarını anlatayım. Olumlu yanları; ne güzel kitaplar çıkıyor, yeni yazarlar çıkıyor. Olumsuz ve sevimsiz tarafı; bana sürekli

**Truman Capote'nin
“Para Dolu
Damacana”
öyküsünü resimledim.
Sanıyorum ciddi
olarak resimlediğim
ilk çocuk kitabı.**

siparişler geliyor, yapıyorum, çalışıyorum ama çok sevimsiz işler de geliyor. Sevimsizdi ama gene de yapıyordum. Sonuçta orada dükkan açmışsın, evlenmişsin, oğlun ve kızın olmuş, bunları geçindirmek lazım. Tek başıma da değilim, bohem yaşayacak halim yok. Dolayısıyla taviz verme durumları şüphesiz olacak. Bir de tabii, bu edebiyat-sa edebi değerine göre yapılması lazım. Bu işler slogan kitaplarla olmaz; bunun hiçbir faydası olmaz. İllüstrasyondan geçinemediğim için grafik işleri de yapıyordum. Grafik işleri çok titizlik isteyen işler olduğu için pek hoşuma da gitmiyordu ama zorunlu olarak onu da yapıyordum. Hep kafamda şu vardı, ben tamamen illüstrasyonla geçineceğim, ona gayret edeceğim. Bunu çocuklar, gençler ve ressam, sanatçı olmak isteyenler için de söylüyorum; öncelikle direnmek gerekiyor, inatçılık

gerekiyor. İkincisi, çok sıkı ve dü-rüst çalışmak gerekiyor. Ben orada en iyisini, daha iyisini yapacağım diye gayret ediyordum. Tabii bu pi-yasa benim için okul da oldu.”

Masallardan kopmadı. Oluş, Oda, Serhat, Bordo Siyah, Can, Yapı Kredi, Tudem, Günışığı, Uçan Balık yayınları ile yolunu sürdürdü. Böylelikle dünyanın en çok kitap resimleyen ressamı oldu. Mustafa Delioğlu İstanbul’da da masallardan da doğadan da kopmadı. Dünyayı kucaklayabildi Delioğlu: “Sonuçta sanat evrensel bir dil. Sanatta evrensel olmak çok önemli diye düşünüyorum. Ben yöresel bir şey de yapabilirim ama o beni tatmin etmez; eğer çok iyi bir dille anlatırsan o da birilerini tatmin edebilir. Batı’da ve Doğu’da yapılan resimler görmüşsün, onlarla yetişmişsin, onlarla büyümüşsün. Batı’daki işler bana yabancı işler değil. Doğu’daki

işler zaten bana ait işler. Her ikisinin de yararlanmayı, her ikisinin de çağrışımlarının olmasını, evrensel olmasını istiyorum. Özel bir gayret de göstermiyorum. Şunu söylüyorum, dağarcığına doldurduğum şeyler, o işi yaparken oradan alıp ortaya çıkartacağı şeylerdir. Orada Batı kültüründen Doğu kültüründen ne biriktirmişsen onları oradan alıp oraya koyduğün zaman işte bu sonuç çıkar. Burada özel bir şey kullanmıyorum. Ortaya çıkan bu işler bilgilerimden kaynaklanıyor.”

Tekdüzeliğe ve kalitesizliğe yol açtığı için bilgisayarla çalışmadı Delioğlu: “Bilgisayarı asla kullanmıyorum. Her şeyi kalemle gayet ilkel ama soylu yapıyorum. Üretme anlamında teknolojiyi hiç kullanmıyorum, umarım hiçbir zaman da kullanmam. Ancak dediğim gibi yardımcı bir şey olursa, yani ilave edilmesi gereken bir şey olursa kullanırım. Bir fon koymak gerekiyorsa, bunu bilgisayarda gayet güzel koyarsınız. Bazı resimli romanlara bakıyorum, bilgisayarda yapıldığında daha hoş oluyor. Bahsettiğim resimli romanları gerçekleştirebilirim orada belki bilgisayarı kullanabilirim ama bilgisayarı kullandığım hissi vermeli, bilgisayar beni kullandı hissi vermemeli; başından beri söylemek istediğim şey bu. Çünkü o zaman bütün illüstrasyonlar birbirine benzemeye başlıyor. Bunu piyasada çok görüyoruz. Bu, yazarın, çizerin gelişimini sağlamaz, orada kalır o. Vasatın altında gidiyor

genellikle. Bu da insanı tembelliğe alıştıırır çünkü kolay bir şey. Bunun karşılığını almadıkları zaman yani fırsat verilmediği zaman iyi şeyler çıkmaz.”

Eliyle dokunarak, hissederek yaptı resimlerini: “Yaşadığım bu keyfi ekranda yaşamam mümkün değil. Ben ona dokunuyorum, hissediyorum, hissetmem lazım. Amaç ne? Heyecan versin, sürpriz olsun, değişik olsun, özgün olsun. Tekniğe çok önem veriyorum, tavsiye de ediyorum. Teknik konusunda sınırsız şeylere çocuklar kafalarını da çalıştırsınlar ve yeni şeyler bulsunlar, yeni şeyler denesinler. Çocuklar daha çok bilgisayarın karşısındalar. Onun olanakları da çok ama vasatın üstüne çıkamazlar. Onu yardımcı olarak kullanabilirler. Yaptığım şeyin ışığının daha çok olmasını istiyorum. Boyayla da olmuyor, işte o zaman bilgisayar onun ışığını çok rahat güçlendirir.”

Hep çocuk kalmayı başardı Delioğlu: “Belki klasik olacak ama içindeki çocukluğu harekete geçirdiğin zaman zaten çocuklara yakın şeyler çıkıyor, yapıyor ve zaten onları heveslendiriyor. Çocuk ruhuyla da çizmeye çalıştığım için yani içimdeki çocuk çizmeye çalıştığı için zaten yerini buluyor. İçimizdeki çocuk mutlaka yaşamalı ve zaten iyi şeyler de o zaman çıkıyor. Çocuk başka bir şey çünkü dürüst. Daha doğrusu, dürüst olduğu için iyi şeyler oluyor. Dürüst çalıştığı için dürüst düşündüğü için katkılar olmadığı için yararlı bir şey çocuk kalmak. Daha doğrusu, heyecanlı

olmalısınız ve önünüzde uzun yıllar varmış gibi planlarınız olmalı. Çocuk kalmak iyidir yani.”

O, bardağın boş olan kısmını göstererek durdurulmasını istedi: “Tabii anne, babaların, öğretmenlerin bilinçli olması lazım. Çocuk yazını, çocuk kitabı, ticari olarak kötü anlamda kullanılıyor. Çok ucuz kitaplar yapıyorlar. Bakıyorsanız, çok güzel öyküler

var. Ümit Kaftancıoğlu'nun unutamadığım öyküleri vardır. Bunlardan birinde, köylüler köylerinde mahsur kalırlar ve kasabaya inip buğday alacaklardır. Yoldaki o serüveni, kış şartlarını anlatıyor. Hep onun resimli romanını yapayım diye düşünmüştüm çünkü resimli romana da uygun. Bilinçli olduğu zaman iyi şeyler çıkacaktır ileride. Bilinçsiz yayıncılık için nitelikli iş önemli değil. Dediğim gibi daha entelektüel yayıncıların ve onların editörlerinin çoğalması gerekiyor. Bir de tuhaf bir şekilde şunu fark ediyorum: İyi bir illüstrasyonla, kötü bir illüstrasyonun değerlendirmesini aynı tutmaya çalışıyorlar. Yayıncıların bu bilince ulaşmaları lazım. Görüşleri sınırlı, belli bir illüstrasyon tarzını aşamayan, yeniliklere açık olmayan, sadece satış düşünen. Bir de yayıncılarda şu var: Falancanın ki satıyor, biz de aynısını yapalım, bizimki de satsın. Hatta bir yayıncı bunu bana söyledi. “Bilgisayar aldık, bütün

işleri o yapacak, sana artık ekmek yok.” Başka bir yayıncı da bir CD almış, içinde işte bilmem kaç bin tane hazır çizilmiş resim varmış. Diyor ki, bundan sonra ressam kullanmayacağız. İşte diyelim ki öyküde eşek resmi gerekiyor. Hemen CD'den eşek resmini alıp kullanacaklarmış. Sanatçıdan geriye kalan kuşkusuz yapıtlardır. Bir anlamda bu yapıtlar sanatçının geleceğe atılmış imzalarıdır. Sanat kalıcıdır. Ömür ise bir yerde sonlanacaktır. Ben kendi adıma, geçen elli yılda bu sorumluluğu fazlasıyla yerine getirdiğime inanıyorum. Sonuçta yapılan iş bünyesinde estetik kaygıları ve mesleki doğruları barındırır. Yarınlar ulaşacak, çocukları mutlu eden ve her şekilde geliştiren iyi kitaplarda sanatçı kimliği ile var olmak, işte bu yüzden çok ayrıcalıklı, önemli bir sorumluluktur.”

Namuslu, sabırlı, onurlu, sorumluluk sahibi Mustafa Delioğlu ölümsüzlüğe kavuştu. •

İnsanlar Yaşadıkça

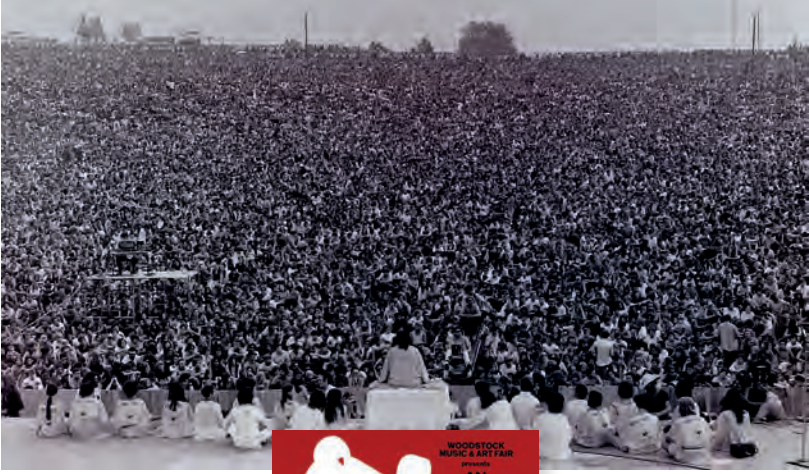
Mehmet Ünver

RIO PLAJ KONSERLERİ

Müzik dünyasını yönlendirenler, doksanlı ve iki binli yıllarda düzenlenen ve izleyici sayıları milyonları bulan görkemli Rio plaj konserleri düzenleme fikrini 1969 yılındaki Woodstock açık hava müzik festivaline borçludur diyebiliriz. Bundan elli altı yıl önce, New York yakınlarındaki Woodstock'ta düzenlenen ve yüz binlerce müzikseverin katıldığı efsanevi müzik festivalinin

ardından yeni bir müzik çağı açıldı. Beklenilenin çok üstünde, yaklaşık beş yüz bin müzikseverin katılımıyla, yağmurlu bir havada, tam dört gün süren bu açık hava festivalinde bugün her biri birer efsane olan şarkıcı ve gruplar sahne aldı. O muhteşem sahnede müzik yapanlar arasında efsanevi şarkıcı ve topluluklar vardı. Woodstock sahnesinde dört gün boyunca yüz binlerce insana

Woodstock festivalinin açılış töreni.

muhteşem bir müzik ziyafeti çekenler arasında; Janis Joplin, Joan Baez, Santana, Jimi Hendrix, Moddy Blues, Crosby Still And Nash, The Who gibi unutulmazlar vardı. İşte o festival, yatırımcılara, çok kalabalık katılımlı ve birkaç gün sürecek açık hava müzik festivalleri düzenleme ilhamı verdi. Bu ilham, sonraları Brezilya'nın Rio De Janeiro kentindeki büyük Copacabana plajında, milyonlarca müzikseverin ücret ödemediği plaj konserleri girişiminin başlatılmasını sağladı.

Plaj konserlerine geçmeden önce, Woodstock sonrası düzenlenen, yoğun katılımlı açık hava konserlerinden biraz bahsetmek

Woodstock festivali için hazırlanmış bir afiş, 1969

istiyorum: 1981 yılında, New York'un ünlü Central Park alanında düzenlenen Simon ve Garfunkel konserine yağmurlu havaya karşın beş yüz bin seyircinin katılması tüm dünyada yankılar yaratmıştı. Hayırsever amaçlarla düzenlenen bu konser tüm dün-

yada büyük yankılar uyandırarak efsanevi müzik etkinlikleri arasına girdi. Konser sırasında yapılan canlı kayıtlar sonradan plak olarak yayınlanarak tüm dünyada satış rekorları kırdı. O gün, Central Park'ta bulunarak bu konseri izleyenler şimdilerde orta yaşlara gelmiş olsalar da kendilerini şanslı olarak kabul ediyorlar. Orada olup o konsere katılmak vardı elbette. Özellikle rock ve pop müziği seven gençlerin yüksek katılımlarıyla gerçekleşen bu

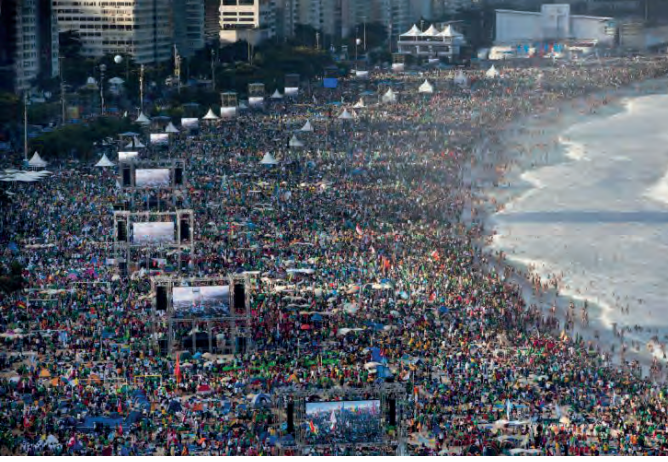
1989 yılında, yine Moskova’da düzenlenen “Moskow Music and Peace” festivali **dünyanın doğusunda yer alan ülkelerde de tarihe geçecek görkemli müzik festivallerinin düzenlenebileceği fikrini verdi.**

açık hava konserlerinin başarısı ve yarattıkları uzun süreli olumlu etki dünyanın farklı ülkelerinde bu tür görkemli açık hava müzik konserlerinin düzenlenmesini sağladı.

Amerika’nın Michigan eyaletinde düzenlenen Kalamazoo ve California eyaletinde düzenlenen US Rock festivallerini bunların arasında sayabiliriz. Bu etkinlikler

büyük yankılar uyandırdığı gibi hala sesli ve görüntülü kayıtlarıyla gündemdedir. Sovyetler Birliği’nin yıkılmasından sonra, 1991 yılında Moskova’da düzenlenen “Monsters of Rock Festivali” uzun yıllar kapalı kutu olarak kalmış ülkenin dünyaya açılması adına çok büyük yankılar uyandırmıştır. Bir milyon altı yüz bin izleyicinin katılımıyla gerçekleşen ve birkaç gün süren bu festivalde AC/DC, Metallica ve Pantera gibi efsanevi rock gruplarının sahneleri tüm dünyayı sarstı. Aynı şekilde 1989 yılında, yine Moskova’da düzenlenen “Moskow

Copacabana plajı, 1994

Music and Peace” festivali Scorpions, Bon Jovi, Motley Krue ve Ozzy Osborn’un katılımıyla dünyanın doğusunda yer alan ülkelerde de tarihe geçecek görkemli müzik festivallerinin düzenlenebileceği fikrini verdi. Bunların yanı sıra İngiltere’de düzenlenen Donington, Almanya’da düzenlenen Wacken ve Fransa’da düzenlenen Hellfest açık hava rock etkinliklerini sayabiliriz. 1985 yılında Londra’daki Wembley Stadyumu’nda düzenlenen ve Queen topluluğunun parladığı Live Aid konseri de müzik dünyasında efsaneleşmiş bir etkinliktir.

Rio plaj konserlerine gelecek olursak, bu konserlerin düzenlendiği Copacabana plajı kilometrelerce uzunluğu ve geniş sahil şeridi sayesinde milyonlarca seyircinin katılımına açık bir alandır. Ekvatorun altında yer alan

Brezilya bu sayede kuzey yarımküre kışı yaşarken yaz mevsimini yaşama ayrıcalığına sahiptir. Bu nedenle o görkemli plaj konserleri bizim kış mevsimi olarak bildiğimiz aylarda yaşanır. Çünkü Rio kenti, o aylarda yaz mevsiminin keyfini sürmektedir. 1994 yılı 31 Aralık günü gerçekleşen Rod

Stewart konseri, tam üç buçuk milyon seyircinin katılımıyla en kalabalık plaj konserleri arasında yerini almıştır. Lady Gaga’nın 2025 yılında aynı plajda verdiği konser ise iki buçuk milyon seyirciyi ağırlamıştır. 2024 yılındaki Madonna konseri, Copacabana plajına iki milyona yakın seyircinin akın etmesini sağlamış, sahneye çıkan şarkıcı, “Şu an dünyanın en güzel kentindeyiz, bir yanımız okyanus, bir yanımız muhteşem Rio kenti ve dağlar” diyerek heyecanını belirtmiştir.

Rolling Stones, Iron Maiden gibi dev grupların da görkemli konserler verdikleri Rio, Copacabana plajı gelecekte Sting ve Shakira gibi sanatçıların da konserlerine sahne olacak. Gönül, Antalya’nın beş kilometre uzunluğundaki Konyaaltı plajı, iki kilometre uzunluğundaki Lara plajı ve İstanbul’daki Yenikapı etkinlik alanında da bu tür açık hava konserlerinin düzenlenmesini istiyor. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

Doğanın Takviminden Alınan İlhamla Pişirilen Hikâyeler

Bazı tatlar vardır, çocukluğun bir öğleden sonrasını, bir köy yolunun tozunu, bir sofranın sessizliğini hatırlatır.

Yerel ve geleneksel malzemeler, şefin ellerinde yeniden doğar; ama geçmişini unutmadan, ona saygıyla.

Bir tabakta sadece lezzet değil, bir coğrafyanın sesi, bir mevsimin kokusu, bir hikâyenin izi vardır.

Kuru fasulye, pastırmalı bir sushi olur; tantuni, taco formunda sunulur.

Ama o tanıdık tat, hâlâ oradadır.

Şefin mutfağı, doğayla kurulan sessiz bir iş birliğidir.

Yaratıcılık burada teknikle sınırlı kalmaz; duysal ve duygusal bir bağ kurma biçimidir.

Bir dedenin köyünden gelen ot, bir annenin kullandığı baharat, bir yaz akşamının domatesi.

Şef, bu malzemelerle sadece yemek değil, bir anlatı kurar.

Doğanın ritmiyle uyumlu, mevsimsel döngüye saygılı bir yaratım süreci.

İlkbaharda körpe ıspanak, yazın sulu domates, sonbaharda bal kabağı.

Her biri, tabakta bir fırça darbesi gibi.

Menü, doğanın takvimine göre şekillenir; her mevsim, yeni bir hikâye sunar.

Bu döngü, sadece tazelik değil; aynı zamanda bir ritüel duygusu taşır.

Şefin mutfağı, doğayla kurulan sessiz bir iş birliğidir.

Yaratıcılık burada teknikle sınırlı kalmaz; duysal ve duygusal bir bağ kurma biçimidir.

Bir tabakta kullanılan fermente yemiş, hem tanıdık hem yenilikçidir.

Şefin çocukluğundan gelen bir ot, tabakta bir anıya dönüşür.

Misafir, bu anının sessiz tanığı olur.

Yemek, sadece bir tüketim değil; bir paylaşım, bir hatırlama eylemidir.

Her lokma, geçmişle kurulan bir köprüdür.

Bu köprü, bazen bir bölgenin tarihiyle, bazen bir mevsimin ruhuyla örülür.

Şef, bu köprüyü kurarken hem kendi köklerine bağlı kalır hem de evrensel bir dil kurar.

Osmanlı saray mutfağının görkemi, Asya'nın umamisiyle, Avrupa'nın sadeliğiyle buluşur.

Her lokma, bir keşfe dönüşür.

Misafir, bu keşfin bir parçası olur.

Yemek, bir anlatı biçimi hâline gelir.

Sürdürülebilirlik, bu yaratıcı sürecin sessiz ama güçlü bir eşlikçisidir.

Yerel üreticiden alınan bir peynir, bir köyün geçim hikâyesine ortak olur.

Uzun mesafeli taşımacılığa gerek kalmadan, karbon ayak izi düşürülür.

Küçük ölçekli çiftçiler desteklenir, yerel ekonomiler güçlenir.

Sebze kabuklarından yapılan bir sos, balık kılçıklarından elde edilen aromatik bir yağ.

Sıfır atık felsefesiyle hazırlanan tabaklar, hem çevreye hem belleğe duyarlıdır.

Bu sadece teknik değil; bir duruştur.

Her malzemenin değerini en üst düzeye çıkarma çabası, hem etik hem estetik bir yaklaşımı yansıtır.

Bir kereviz kökü, hem ana yemekte hem garnitürde yer bulur.

Bu, yaratıcı sınırların zorlandığı ama doğaya saygının korunduğu bir mutfak anlayışıdır.

Modern mutfaklarda yerel tatların kullanımı, aynı zamanda kültürel bir direniş biçimidir.

Unutulmaya yüz tutmuş tarifler, çağdaş tekniklerle yeniden hayat bulur.

Bir bölgenin ruhu, bir mevsimin sesi, bir şefin hayali tabakta buluşur.

Bu buluşma, sadece damakta değil; bellekte de iz bırakır.

Geleneksel üretim yöntemleriyle modern teknikler arasında kurulan köprü, hem geçmişini hem geleceği taşır.

Şefin hayal gücüyle doğanın döngüsü arasında kurulan narin bir bağ.

Bu bağ, tabakta bir hikâyeye dönüşür.

Yemekle değil, hikâyeyle doyuran bir mutfak anlayışı.

Yerel tatların modern yorumlarında saklı olan umut, direniş ve paylaşım.

Küçük ölçekli çiftçiler desteklenir, yerel ekonomiler güçlenir.

Sebze kabuklarından yapılan bir sos, balık kılçıklarından elde edilen aromatik bir yağ.

Her tabak, bir anlatı; her lokma, bir çağrışım.

Görsel estetik de bu anlatının bir parçasıdır.

Tabak, bir ressamın tuvali gibi kullanılır.

Renk, doku ve kokunun uyumu, yemeğin lezzetini tamamlar.

Narin bir çiçek, özenle yerleştirilmiş bir sos damlası, misafiri yemeğe hazırlar.

Bu görsel dil, teknolojinin olanaklarıyla evrilir.

Moleküler gastronomi, 3D yazıcılarla şekillendirilen garnitürler, bu evrimin örnekleridir.

Ancak asıl büyü, tabakta anlatılan hikâyededir.

Bir dedenin köyünden gelen otlar hazırlanan yemek, sadece lezzetli değil; aynı zamanda duygusal bir bağ kurar.

Misafir, bu bağın sessiz tanığı olur.

Yemek, bir ritüele dönüşür.

Sonuçta, yerel ve geleneksel tatların modern yorumları, gastronomide bir tür kültürel diplomasiye dönüşür.

Her tabak, bir bölgenin ruhunu, bir mevsimin sesini, bir şefin hayatını taşır.

Bu dönüşüm, sadece damakta değil; bellekte de iz bırakır.

Şefin tabakta kurduğu sessiz hikâye, misafiri bir anlatının parçası hâline getirir.

Bir tabakta mevsim, bir lokmada hatıra.

Yaratıcılıkla örülmüş, doğayla uyumlu mirasa saygılı bir mutfak anlayışı.

Bu anlayış, sadece bugünü değil; yarını da besler. •

rehatartici@butundunya.com.tr

YAŞLI ANNE!

Süpermarkette alışveriş yapmakta olan genç adam, kendisini takip eden yaşlıca bir kadını fark eder. Kadın kendisine ısrarla bakmaktadır. Kasa önünde kuyruğa geldiklerinde kadın adamın birkaç kişi önüne düşmüştür. "Özür dilerim" der kadın " Böyle dik dik bakmam sizi rahatsız etmiş olmalı. Ama geçenlerde ölen oğluma o kadar benziyorsunuz ki..."

"Bunu duyduğuma üzüldüm." diye cevap verir genç adam "Sizin için yapabileceğim bir şey var mı?"

"Evet." der kadın. "Ben dışarı çıkarken "Güle güle, anne!" diye seslenebilir misiniz bana? Bu bana iyi gelecek..."

"Tabii ki." diye cevap verir genç adam. Yaşlı kadın çıkarken genç adam ona el sallar ve "Güle güle, anne!.." diye bağırır. Birisini mutlu etmenin derin hazzı içinde kendi kendine gülümser. Kendini çok iyi hisseder. Ödeme sırası kendine gelince kasanın 127 dolar yazdığını görür. "Bu nasıl olur?" diye sorar kasiyere "Alt tarafı iki parça bir şey aldım!.." Kasiyer gayet sakin "Beyefendi, anneniz giderken onun hesabını da sizin ödeyeceğinizi söyledi."

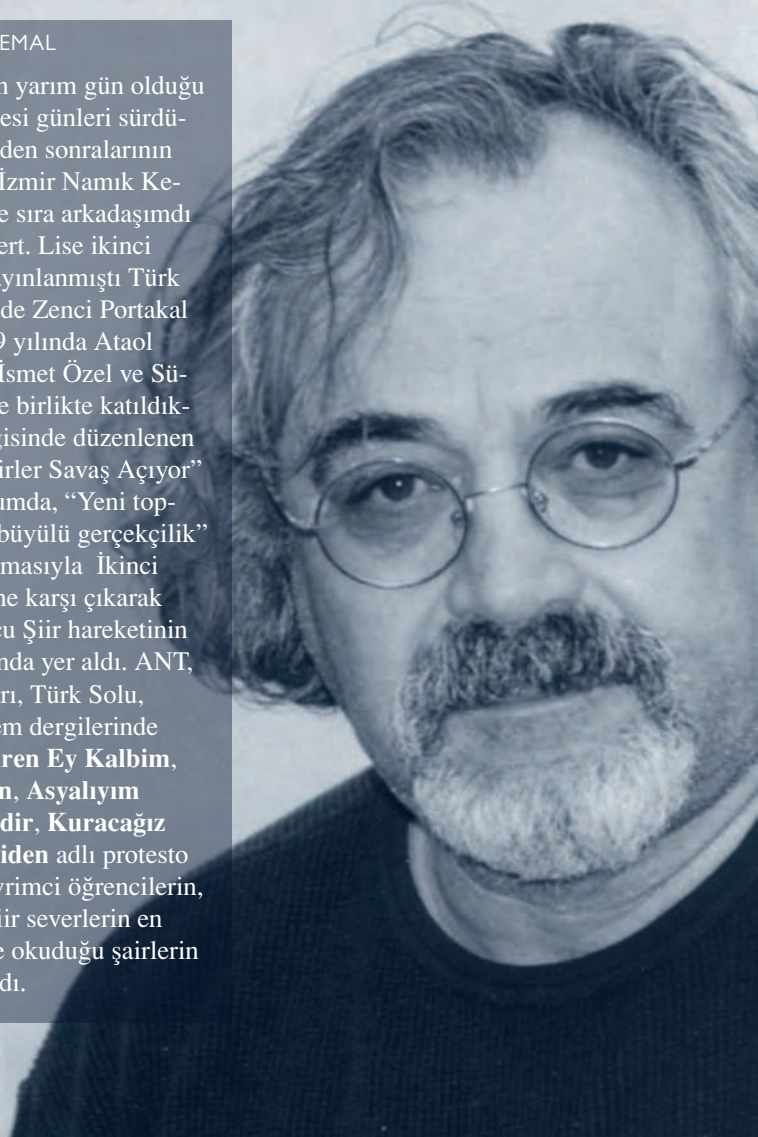
Şiirin

DORUKLARINDA

Özkan Mert

Yazan: SABRİ KEMAL

Okulların yarım gün olduğu cumartesi günleri sürdürülen şiir öğleden sonralarının öncülerinden İzmir Namık Kemal Lisesi'nde sıra arkadaşımıydı şair Özkan Mert. Lise ikinci sınıftayken yayınlanmıştı Türk Dili Dergisi'nde Zenci Portakal adlı şiiri. 1969 yılında Ataol Behramoğlu, İsmet Özel ve Süreyya Berfe ile birlikte katıldıkları ANT dergisinde düzenlenen "Devrimci Şairler Savaş Açıyor" adlı açık oturumda, "Yeni toplumcu şiir ve büyüğü gerçekçilik" başlıklı konuşmasıyla İkinci Yeni hareketine karşı çıkarak Yeni Toplumcu Şiir hareketinin öncüleri arasında yer aldı. ANT, Halkın Dostları, Türk Solu, Papirüs, Dönem dergilerinde yayınlanan **Diren Ey Kalbim, Hayatımızdan, Asyalıyım Yarem Derindir, Kuracağz Her Şeyi Yeniden** adlı protesto şiirleriyle, devrimci öğrencilerin, kitlelerin ve şiir severlerin en çok sevdiği ve okuduğu şairlerin başında yer aldı.

1971 faşist askeri cuntası, sıkıyönetim mahkemesince toplam 8 yıl hapis cezasına çarptırılınca İsveç'e geçerek bu ülkeden politik iltica hakkı aldı. Lund Üniversitesi'nde 'Drama-Tiyatro-Film Bölümü'nde eğitim gördü. 1980-2006 yılları arasında İsveç Devlet Radyosu'nda program yapımcısı ve spiker, 2006-2008 yılları arasında da İsveç Devlet Tiyatrosu'nda, Uluslararası Tiyatro ve Kültür Projeleri yönetmeni olarak çalıştı. İsveç'te yaşayan Türkleri, İsveç Devlet Tiyatrosu çatısı altında beş dernek olarak örgütledi. Şair, gazeteci ve gezgin olarak dünyanın pek çok ülkesini gezdi,gördü.Uzakdoğu ülkelerinde Budizm'i, doğa ve evren ilişkilerini inceledi. Modern Türk şiirinin kilometre taşlarından ve İsveç şiirinin de en önemli isimlerinden biri olan Özkan Mert, son şiir kitabı Evrenin Işığı ve tüm şiirleri ile 2016 Naji Naaman Uluslararası Edebiyat Ödülü ile onurlandırıldı. Micherella Zanarella (İtalya) ve Noris Roberts (Venezuela) ile birlikte merkezi Beirut'ta bulunan Naji Naaman Kültür Vakfı Dünya Kültür Elçisi seçildi. Cumhuriyet Yunus Nadi (Mansiyon 1990), İlhan Demiraslan Şiir Büyük Ödülü (1990), Salihli Şiir İkincileri Dianysos Şiir Ödülü (1990), Petrol-İş Jüri Özel ödülü (1992), Cemal Süreya Şiir Ödülü (2008) sahibi, çağımızın Homeros'u olarak tanımladığım şiiri yaşam, yaşamı şiir olan değerli dostum 2010 yılından bu yana Bodrum, Gümüşlükte yaşıyor.

ZENCİ PORTAKAL

Bir yanıyla bir adam portakal
ısırdı
Öteki yarısı yoktu daha yitik
ikindilerde
Bir baskına hazırlanıyordu
kahverengi dişleriyle
Birikirmiş gözlerini en güzel
çiçeğe
Hiç doğmamış bir çocuk gibi
Bir zenci durup beyaza bakıyor
Alıp koskoca denizi köşe
başından
Ağlayarak kaçıyor
* *

MAKİNA

ağır makina kokuları arasında
gök yıkılır asfaltlarda ağır
ağır işleyen insanlar çelik
katlı oyuncaklar artık yükselen
akşam katı çarklarına uzanır
demir ve çelikten yığılı bir
umutsuzluk artık artık telefon
zilleri, yağ kokuları
biraz alkol ve konserveler
çelikten kuşlar gıcırdarken
takır tukur
aşk yok artık, oksijen yok
kırmızı düğmeye geçerken
parmak hızlı öpmeliyim seni,
çabuk sevişmeliyiz gökyüzü
çelikle örülürken
ay yasaktır bize
Tangon
* *

GELİNCİKYA

Ben ağzında dinamitle
öpüşecek kadar usta değilim
En çok rüzgarlara çarpınca
mavi olur benim yüzüm
Uçup gidiyordu

ALLAH VE TANGO

I.

Işıkli bir sürgünüm ben
Dünyanın nişangâhı evim

Saçlanmı boz! Arala beni aşka
Dişlerimin arasından geçir bir
ırmağı

Beyaz güvercinlerle değiştir
Tüm apoletleri

80'lik moruklar çetesi Çin'de
Haydi! Tarihın çöplüğüne

Kırık ayna parçacıkları gibi
Birbirimizden yansiyarak
çoğalacağız

Yeryüzünde güneşi ilk gören
Üzümlerden yaptım bu şarabı

Bu şarapla yıkıyorum sözcüklerimi
Tarih beni arıyor

Nehirler ve Tarih beni çözüyorsa
Hazırım! İşte Allah ve Tango

Ay'da marul yetiştiren
İlk göçmen ben olacağım

Çam kokuları göndereceğim
Dünya'ya
Mektupla, olmazsa yıldızlarla •

Devrik yaz kasabalarının
dayanılmaz kış hafifliğinden
Nil nehrinde yüzen yeşillenmiş
bir dal'a

G ö n d e r m e l e r ...

Ne zaman unuttu?

Ben orta iki'de kaleciydim
Pazartesi günleri ben dünyada
yokum

Bir bebek gibi bakıyor kalbim
dünyaya

Ahhh!!! Biz insancıklar

En çok sarıya çalıştım ben
Ne kadar çok özledik Edip

Cansever'i Tango

Balık etinde

Biri şeytan Mehmet öteki kim
acaba?

Sevgili hortlaklar

Serçeler ve özgürlük

Tiffany

Cennetten sesler

Hayatı öğrenmeye vaktim yok

Gelincikya

Herşey bu dünyada oluyor

Güvercinlerle oyna Joel!

Hasan Ferit Alnar

1906 yılında İstanbul'da doğdu. Müzikle ilişkisi annesinden aldığı kanun dersleriyle başladı. İstanbul Lisesi'nde okurken 9.sınıfta ayrılıp Mimarlık Akademisi'ne geçti. Saadettin Arel'den armoni, Edgar Manas'tan kontrpuan, füg ve piyano öğrendi. Mimarlık öğrenimini yarıda bırakarak Avrupa'nın ünlü müzik merkezi Viyana'da Josef Marx'tan bestecilik, Oswald Kabasta'dan orkestra şefliği dersleri aldı. 1932 yılında Türkiye'ye döndü. İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda orkestra yöneticiliği, Belediye Konservatuarı'nda da müzik tarihi öğretmeliği yaptı. Dört yıl sonra Ankara'ya yerleşti. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nun şefi Dr. Ernest Preatorius'un şef yardımcısı

olarak görev yaptı. Preatorius'un ölümünden sonra Senfoni Orkestrası'nın şefi oldu. 1955 yılında Viyana'ya yerleşti. Viyana Filarmonisini, München ve Stuttgart Radyo Senfoni Orkestralarında konuk şef olarak çalıştı. 1964 yılında tekrar Ankara'ya döndü.

Geleneksel Türk Müziği açısından da önemli bir icracı ve besteci olan Hasan Ferit Alnar, kanun icrasında da çığır açarak erişilmesi güç bir virtüözlük düzeyine ulaştı. Kanuni Hacı Arif Bey'in uyguladığı mızrap tekniğinin yanı sıra hafif tunak darbeleri ile süslediği bol tremololu icra tekniğini geliştirdi. Gençlik yıllarında Geleneksel Türk Müziği alanında birçok eser besteledi. Türk beşlerinin içinde ayrı bir yere sahip teklesli Türk Müziğinden yetişmiş tek bestecisi olan sanatçı 1978 yılında öldü. •

Hazırlayan: Op. Dr. Murat Molu

SUDOKU

3			2		9		6	
	6	2	7	5			9	8
4		9	6			1	5	2
9						4		7
	8	7	5	4			1	
2			1					5
5	4			2	6	8		
		6		3	1			
		1				2		6

Sudoku Yapamayanlar İçin

7	1			2		5	4	
		4		6	3		9	2
				4				
9		1		5				
			3			7		
						4	6	9
3			6				1	8
1		6			4		7	5
			5		9			

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

İyi bir şairde bulunması gereken en önemli ve olmazsa olmaz özellik doğuştan gelen yetenektir. Bu yetenek, inşa edilecek bir binanın arsası üzerine eşilmiş ve sağlam şekilde atılmış temel gibidir. Şairin gelecek yaşamdaki eserleri bu temel üzerine kurulur.

Nedir bu doğuştan gelen yetenek?

Şair, duyguları ileri derecede geliştirmiş ve duyguları zirvede olan kişidir.

Yalnızca aşırı duygusallık yeter mi?

Hayır, yetmez. Duygusallığa paralel olarak ileri derecede zekâ sahibi de olmalıdır.

Zekâ, duygularla ortak hareket etmediği sürece, güzel şiirler yazmak olanaksız.

Bir şair için başka nelere ihtiyaç var?

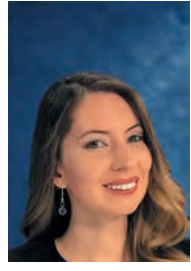
Yazdığı dilin bütün özelliklerini çok iyi bilmesi gerekir. Dilbilgisi, imla, kompozisyon konularında yeterli bilgiye sahip olmalı. Özellikle hece şairleri için geniş bir kelime haznesine ve sözlük bilgisine de ihtiyaç vardır.”

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

Hindistan'a Seyahatte Yeni Dönem

Hindistan'a seyahat etmeyi planlayanlar için yeni şartlar yürürlüğe giriyor.

Artık sınıra varmadan önce, ülkeye gelen uluslararası ziyaretçilerin çevrimiçi bir form aracılığıyla kişisel bilgilerini sunmaları gerekecek. İşlem varıştan önceki 72 saat içinde tamamlanmalı. Bu süreç

iş amaçlı seyahat edenler, tatilciler, öğrenciler, konferans katılımcıları ve tıbbi tedavi amacıyla gelenler de dahil. Hindistan'a seyahat edenlerin varıştan önce ziyaretlerini kaydettirmek için yeni çevrimiçi

e-Variş Kartı formunu kullanmaları gerekiyor. Bu sistem, ziyaretçilerin ülkeye vardıklarında fiziksel bir karyaya çıkış kartı doldurdıkları önceki sistemin yerine getirildi. İşlemler genellikle uçakta ya da havaalanının göçmenlik salonunda tamamlanıyordu. Hindistan Göçmen Bürosu yetkilileri sürecin dijitalleştirilmesinin, göçmenlik işlemlerini kolaylaştırmayı ve yolcuların rahatını arttırmayı amaçladığını söyledi.

2 Afrika'da Kolera Salgını

Dünya Sağlık Örgütü,

Afrika kıtasının ciddi bir sorunla karşı karşıya olduğunu açıkladı. Rakamlara göre, 2023 yılından bu yana 23 ülkede 190 binden fazla kişi koleraya yakalandı. Bu yıl kolera nedeniyle bölgede hayatını kaybedenlerin sayısı 4 bin 500'e yaklaştı. 16 ülkede kolera salgını aktif olarak sürüyor. Güvenli suya erişimin kısıtlı olması ve kötü hijyen koşulları hastalığın yayılmasını hızlandırıyor. Uzmanlar, "Kolera, özellikle insani

krizlerin yaşandığı bölgelerde halk sağlığı için büyük risk oluşturmaya devam ediyor." ifadesini kullandı. Dünya Sağlık Örgütü, yayılmasını durdurmak ve kolera tedavisi merkezlerini desteklemek amacıyla aşı çalışmalarını sürdürüyor. Bu yıl 15 milyondan fazla kolera aşısı uygulandı.

3 Göbeklitepe'de Yeni Keşif

UNESCO Dünya Mirası

Listesi'ndeki Göbeklitepe'de devam eden yer altı araştırmaları sonucunda, anıtsal yapıların yanı sıra konut işlevi görmüş olabileceği değerlendirilen dörtgen planlı yapıların izleri tespit edildi. Aynı çalışmalar çerçevesinde, höyüğün sınırlarını ve büyüklüğünü belirlemeye yönelik ölçümler de devam ediyor. Kazı

Başkanı Prof. Dr. Necmi Karul, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "Geleceğe Miras" projesiyle birlikte yeni bir döneme girdiklerini ve henüz kazısı yapılmamış alanlarda belgeleme çalışmalarına ağırlık verdiklerini belirtti. Göbeklitepe'deki jeoarkeolojik çalışmaları yürüten Avusturya Arkeoloji Enstitüsü Direktörü Prof. Dr. Barbara Horejs, yapılan ölçümlerle çok sayıda yeni yapının izine rastladıklarını belirterek, "Çalışmalarda büyük bir bina ve çok sayıda konut yapısı tespit ettik. Bulgular oldukça heyecan verici. Projeye gelecek yıl da devam edeceğiz." dedi.

4 Kanarya Adalarında Turist Rekoru

Dünyaca ünlü turizm

noktası olan Kanarya Adaları, yıl boyunca ziyaretçi rekorları kırmaya devam ediyor. Ağustos ayına yönelik veriler, adaların aşırı dolduğunu ortaya çıkardı. Ziyaretçi sayısındaki bu hızlı yükseliş, takımadalar genelinde uygulamaya konulan aşırı turizm önlemlerine rağmen gerçekleşti. Kanarya Adaları turizm araştırma sitesinin açıkladığı rakamlara göre takımadalar, Ağustos ayında 1,23 milyon yabancı ziyaretçiyi ağırladı. Bu, Ağustos için şimdiye kadarki en yüksek sayı ve 2024'ün aynı dönemine göre yüzde 6'lık bir artışa işaret ediyor. Veriler, mevsim açısından da dikkat çekici. Çünkü adalarda yaz ayları en sıcak dönem-

ler olarak biliniyor. Ziyaretçilerin büyük bölümünü İngiltere'den gelen turistler oluşturuyor. Ağustosta yaklaşık yarım milyon ziyaretçi İngiltere'den geldi. Almanlar da ziyaretçilerin önemli bir bölümünü oluşturuyor. Ziyaretçi akımı herkes tarafından hoş karşılanmıyor. İspanya'daki diğer bölgelerde olduğu gibi, aşırı turizme karşı protestolar yaşanıyor.

5 Hollywood'un Efsane İsmine Veda

Sinema dünyasının

usta isimlerinden Robert Redford, 89 yaşında hayata veda etti. Western ve savaş temalı filmlerle hafızalara kazınan Redford, 1960'lı yıllardan itibaren beyaz perdede unutulmaz

yapımlara imza attı. Sonsuz Ölüm filmiyle geniş kitlelerin tanıdığı bir isim haline gelen Redford, Belalılar, Başkanın Bütün Adamları ve Benim Afrikam gibi filmlerle sinema tarihine adını altın harflerle yazdırdı. Oyuncululuğunun yanı sıra yönetmenlikte de başarılı işlere imza atan Redford, 1980 yapımı Sıradan İnsanlar filmiyle En İyi

Yönetmen Oscarı'nı kazanarak bu alandaki yeteneğini de kanıtladı. Redford'un 1981 yılında kurduğu Sundance Film Festivali, yıllar içinde bağımsız sinemanın en önemli platformlarından biri haline geldi. Usta oyuncu, sinemaseverlerle son kez 2019 yapımı "Avengers: Endgame" filminde, Marvel evreninin önemli karakterlerinden biri olan Sekreter Alexander Pierce rolüyle buluşmuştu.

6 Halep Kalesi Yeniden Ziyarete Açıldı

Suriye'nin önemli tarihi yapılarından biri olan Halep Kalesi, restorasyon çalışmalarının tamamlanmasının ardından yeniden ziyarete açıldı. Esed rejiminin devrilmesinden sonra başlatılan çalışmalarda, iç mekanlar, surlar ve

kaleye ait bölümler aslına uygun şekilde yenilenerek kentin kültürel mirasına kazandırılmış oldu. Halep Eski Eserler ve Müzeler Müdür Yardımcısı Mühendis Siraca Mısri, kalenin tıpkı çevresindeki birçok tarihi yapı gibi sistematik saldırılara maruz kalarak tahrip edildiğini hatırlattı. Mısri, 1986'dan beri UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan bu yapıda misafirleri ağırlamaktan büyük memnuniyet duyduğunu söyledi. Mısri, bu kadim yapının çevresinin de en az kendisi kadar önemli olduğunu vurgulayarak, taş oturma alanlarının yenilendiğini, ahşapla kaplandığını, taş döşemelerin yerleştirildiğini ve dış cephenin elden geçirildiğini anlattı. Restorasyon 3 ay sürdü. İlerleyen aşamalarda kalenin kafeteryası, müzesi ve kuzeydeki konut bloğunun restorasyonu da planlanıyor. •

sezinsansungunay@butundunya.com.tr

KASIM AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

3	5	8	2	1	9	7	6	4
1	6	2	7	5	4	3	9	8
4	7	9	6	8	3	1	5	2
9	1	5	3	6	8	4	2	7
6	8	7	5	4	2	9	1	3
2	3	4	1	9	7	6	8	5
5	4	3	9	2	6	8	7	1
7	2	6	8	3	1	5	4	9
8	9	1	4	7	5	2	3	6

Sudoku Yapamayanlar İçin

7	1	3	9	2	8	5	4	6
8	5	4	7	6	3	1	9	2
6	2	9	1	4	5	3	8	7
9	6	1	4	5	7	8	2	3
4	8	2	3	9	6	7	5	1
5	3	7	2	8	1	4	6	9
3	4	5	6	7	2	9	1	8
1	9	6	8	3	4	2	7	5
2	7	8	5	1	9	6	3	4

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(b) Kronoloji
- 2-(c) Hengame
- 3-(a) Balya
- 4-(c) Aşinalık
- 5-(d) Balata
- 6-(a) Denizli
- 7-(b) Doru
- 8-(d) Denek
- 9-(a) Leh
- 10-(c) Düş
- 11-(d) Kedigözü
- 12-(b) Sicilya

- 1-(b) Bilinmezci
- 2-(d) Saç tokası
- 3-(c) Yönlendirilmiş
- 4-(a) Yönelteç
- 5-(c) Barut kesesi
- 6-(d) Bükümsüz iplik
- 7-(d) Derinlik ölçümü
- 8-(a) Varlıklı kimse
- 9-(b) Arı cinsi
- 10-(c) Yasal olan
- 11-(b) Anlam bilimi
- 12-(d) Büyük, önemli
- 13-(a) Kalın halat
- 14-(d) İlk örnek
- 15-(c) Kıvrık şapka

Kare Bulmaca

1	C	U	M	A	L	I		B	A	L	A	B	A	N	
2	E	L	E	M		R	E	A	Y	A		O	Z	A	N
3	V	A	S	A	T		T	R	A	V	M	A		M	
4	A	K	A	R	E	T		B	R		A		E	Z	A
5	T		İ	N	S	U	Y	U		İ	C	A	Z	E	T
6	F	E		A	T	A		T	A	B	A		İ	T	A
7	E	T	İ		İ	N	İ		L	A	R	A	N		B
8	H	A	M	İ		A	V	D	E	D		K	E	N	E
9	M		R	A	S		A	K	S	E	K	İ		E	Y
10	İ	L	A	N		T	N		T		A	R	A	Z	
11	B	O	L	E	R	O		M	A	N	D	A	R	İ	N
12	A	K	I		O	R	A	N		A	R		A	H	İ
13	Ş	U		E	M	İ	R		A		A	N	Y		S
14	K	M	E	R		N	A	R	M	A	N		İ	R	A
15	U		K	O	R	O		İ	A	N		İ	Ş	İ	N
16	T	İ		S	E		A	Y	N						
17		T	E		V	E		A	O	L					
18	K	A	Z	A	N		A	K	S						
19		A	M	B	A	R		A		İ					
20	A	T	E		K	A	V	R	A	M					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 3 MB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Bilge Deren Aslan, İzmir

Sami Toprak ve İkra Çelik, Afyon

Toprak Ablak, Ankara

Özge Eylül Öksüz, Alanya

Ege Doruk Ögeyik,
Tunceli

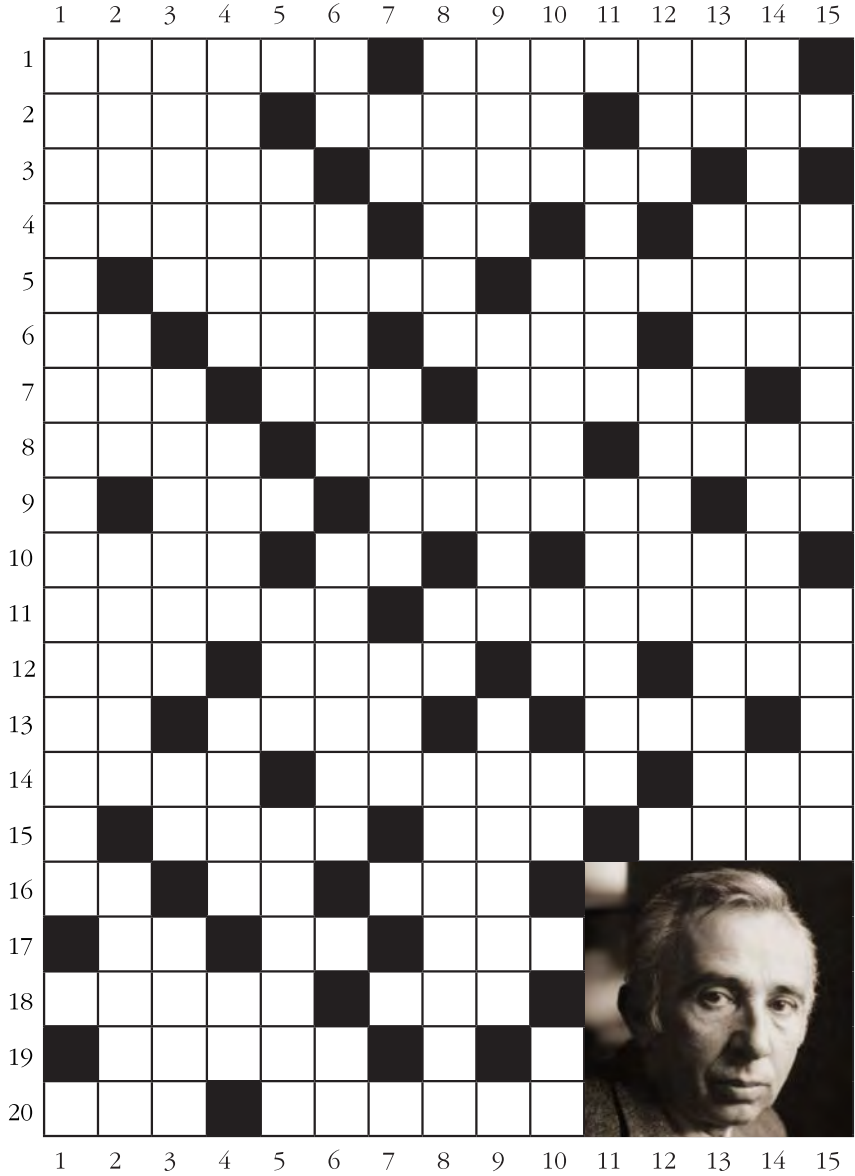
Mert Remzi Emekçi, *Bursa*

Çınar Mete Yılmaz, *Malatya*

Burak Kerem Yıldız, *Yalova*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-'Necati'(Fotografra görülen edebiyatçımız).- Şişman, gürbüz çocuk. 2-Tasa, keder.- Bir padişahın koruması altında olan halk topluluğu.- Şair. 3-Orta seviyede olan.- Canlı üzerinde beden ve ruh açısından önemli ve etkili yaralanma belirtileri bırakan durum. 4-Gelirler.- Bromun simgesi.- Üzme, sıkıntı verme. 5-Burdur'da bulunan bir mağara.- İzin, onay. 6-Demirin simgesi.- Ced.- Kuru bütün yaprağını andıran kızılımsı kahverengi.- Verme, ödeme. 7-Hitit.- Eski dilde kayınbirader.- İyi huylu, temiz. 8-Koruyucu, kayırcı kimse.- Eski dilde dönüş, geri gelme.- Asalak olarak yaşayan, kan emici bir zararlı. 9-Habeş soylusu.- Antalya'nın bir ilçesi.- Bir seslenme ünlemi. 10-Duyuru.- Tunus'un plaka işareti.- Arıza. 11-Ravel'in ünlü bir yapıtı.- Çincenin en çok konuşulan lehçesi. 12-Cömert.- Cezayir'de bir liman kenti.- Güzel sanat.- Fütüvvet şeyhi. 13-Saka'ların ünlü destanı.- Buyruk.- '.... Winehouse' (2011'de hayatını kaybeden ünlü İngiliz pop sanatçısı). 14-Kamboçya'da yaşayan bir halk.- Erzurum'un bir ilçesi.- Karakter. 15-Tek veya çok sesli olarak yazılmış bir müzik eserini uygulamak için bir araya gelen topluluk.- '.... Fleming (James Bond karakterinin yaratıcısı).- Şua. 16-Boru sesi.- Tavlada bir sayı.- Eski dilde göz. 17-Bir cetvel türü.- Bir bağlaç.- ABD'nin ve dünyanın en büyük internet servis sağlayıcısı. 18-Asya'da bir başkent.- Dingil. 19-Belli eşyaların saklandığı, kümelendiği ve dağıtıldığı depo. 20-Tanrı tanımaz.- Nesnelere ya da olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplanan genel tasarım.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-1905-1971 yılları arasında yaşamış olup, 'Büyük Şehir', 'Kadıköy İskelesinde' adlı yapıtları da bulunan oyun yazarı ve gazetecimiz. 2-Haberci.- İspanya'nın Bask bölgesinde faaliyette bulunmuş bir örgüt.- Çok şekerli geleneksel bir Türk tatlısı.- Söz dinleme, boyun eğme. 3-Çalışma, emek.- Marmara denizinde bir ada.- İlave.- Acılı bir meze türü. 4-Yeni Krallık döneminde Antik Mısır yönetimi ve Kenan ile Amurru'daki temsilcileri arasında gerçekleşen yazışmaların arşivi.- Yardım.- Yunan mitolojisinde aşk tanrısı.- Eski dilde su. 5-Geniş gövdeli, dar boğazlı,su kabı.- Sert bir içki.- Parlaklık, göz alıcılık. 6-Şarkı, türkü.- Cennet bahçesine düşen ilk yağmur damlası.- İtalya'da bir kent.- Radyumun simgesi. 7-Bir gıda maddesi.- 'Korkunç' (Sergey Eisenstein'in yönetmenliğini yaptığı bir film).- Fasıla. 8-Zarla oynanan bir oyun.- Danimarka'nın plaka işareti.- Manganezin simgesi.- İkiyüzlü. 9-Altın, gümüş gibi madenlerden yapılmış şeylerin safılık derecesi.- Hazır durumda bulunan.- Akdeniz'de Torosların uzantısı olan sıradağlar. 10-Yanardağ püskürtüsü.- Pamuklu kumaştan yapılan kolsuz, uzun hırka.- Sodyumun simgesi.- Tarla sınırı.- İşaret. 11-Avrupa'da yaşayan bir halk.- Saat, pusula gibi araçlarda, üzerinde yazı, rakam veya başka işaretler bulunan düzlem. 12-İri ve zehirli bir yılan türü.- '.... Kurosawa' (Ünlü Japon yönetmen). 13-Yetmez miktarda.- Çanakkale'nin bir ilçesi.- Özdemir Asaf'ın bir şiiri. 14-Aday.- Temiz, lekesiz.- Endonezya'nın plaka imi. 15-Selçuklularda şehzadelerin eğitimi ile görevli vezir.- Bir ay adı.

filizoskay@butundunya.com.tr

Satranç

Mustafa Yıldız

DÜNYA YAŞ GRUPLARI ŞAMPİYONASI'NDA GENÇLERİMİZ

3-6 Ekim tarihlerinde Arnavutluk'ta 14-16-18 yaş kategorilerinde İsviçre eşlendirme sistemiyle 11 tur olarak düzenlenen Dünya Yaş Grupları Şampiyonası'na ülkemizden 14 genç yarıştı. Onların oyunlarından seçtiğim konumlar aşağıdadır.

FM Vince Gergo Turcsanyi, Macaristan (2342) - Adar Tarhan, Türkiye (2432), 18 Yaş, 9. Tur

19...Kxg2! Bu kopan fırtınayı Beyaz belki fark etti ama artık çok geç. 20.Şxg2 Kg8+ 21.Şh2 Axf2 22.Vf3 Kg3 Beyaz'ın konumu felçtir. 23.Vg2 Ag4+ 24.Şh1 Kxg2 Beyaz terk etti. 0-1 Tarhan, 6,5 puanla 23. oldu.

FM Ege Tuna Öktem, Türkiye (2367) - CM Sadullo Azizov, Özbekistan (2257), 16 Yaş, 11. Tur

İki taraf da vezir+fil matı kovalıyor: Beyaz Vh7'den, Siyah e1'den... 40.Af2 Şg8 Beyaz, atını ortaya atarak konumu savunuyor, Siyah ise şahını kaçırıyor. 41.Şe2 Vf6 Beyaz şah biraz daha güvenli sığınak buldu. 42.a3 Fe7 43.Vh7+ Şf7 44.Ag4 Vc3 45.Fg6+ Şe6 46.Vg8+ Şd7 47.f4 Şc7 48.Vf7 Şd8 49.Ae5 Vb2+ Atı kendi kampında tutuklanan Siyah sürekli şah arıyor. 50.Şf3 Vc1 51.Vxg7 Vd1+ 52.Şe4 Siyah terk etti. 1-0 52...Vc2+ 53.Şd4 Fd3 54.c5+ Şd5 şahlar bitiyor. Öktem, 11 turda 7,5 puanla turnuvayı 11. sırada bitirdi.

FM Bayer Yılmaz, Türkiye (2213) - FM Tyhran Ambartsumian, Ermenistan (2351), 14 Yaş, 6.Tur

Yılmaz, bu kritik konumda 48.e7?? oynadı ve oyun 62. hamlede beraberlikle bitti. Oysa şöyle kazanabilirmiş: 48.Şxc6 d3 49.Ad5 h1=V 50.Kxh1 Axx1 51.Şd6! dxc2 52.Ac7+ Şf8

53.e7+ Şg7 54.e8=V c1=V 55.Ae6+ Şh6 56.Vf8+ Şh5 57.Vf5+ Şh4 58.Ve4+ Şh3 59.Af4+ Vxf4+ 60.Vxf4 ve Beyaz çok üstün. Yılmaz, 7 puanla 26. oldu.

WFM Valerie Ruchinskaya, Kanada (2017) - WFM Ecrin Efsa Büyük, Türkiye (1840) 18 Yaş Kızlar, 4. Tur

55.Kxc5?? Gereksiz bir kalite iadesi. 55... bxc5 56.Vxc5 Kd8?? 56... Vg3 ile f4'e baskı yapılmalıydı. 57.Şh2?? Karşılıklı hatalar... 57.Vxa5 veya 57.e6 +- 57...Va6 58.Ke1 Ve6 59.Vc3 Kd7? (59... Kc8 daha iyi) 60.Kc1? (60.Vc8!) 60... Kd8 61.Vc4 Vg6 62.Kc2 Ke8 63.Vd5 Ke8 64.Vxa5 Kc6 65.Vd2 Ka6 66.Vd7 Kb6 67.Ke2 Kb3 68.g4?? Kxh3!! Beyaz'ın son hatasına okkalkalı bir yanıt! 69.Şxh3 Vg4+ 70.Şh2 Vxe2+ 71.Şh1 Vf1+ 72.Şh2 Vxf4+ Siyah terk etti veya bayrak düştü. 0-1 Konum eşit. Büyük, turnuvayı 6,5 puanla 18. sırada bitirdi.

Pelin Seyhan, Türkiye (1993) -FM Ashley A. Castillo Beitia, Panama (2180), 16 Yaş Kızlar, 8. Tur

2 piyon fazlalığı Siyah'ın kalite kaybını karşılayabilir. 24.Ke1? (Hemen 24.Fxd6 daha etkili.) 24... Fd4 25.Fxd6 Fxa7 26.Kxe7+ Şd8 27.Kxa7 Ke8 28.h3 Fd5 Beraberlik. ½ - ½ Seyhan, 6 puanla 45. oldu.

Tuana Abak, Türkiye (1857) - WFM V C Nivedita, Hindistan (2154), 14 Yaş Kızlar, 7. Tur

26.Ag4! Beyaz, b3'teki kalesini 2 hamlede mat tehdidiyle bırakıyor. 26... Vxb3?? 27.Vxh6+ Şg8 28.Af6# 26... Kh8 27.Kxb7 Vb1+ 28.Şh2 Ve4 29.Kc7?! (29.Vc1!?) 29... Vxd4 30.Vd2 h5 31.Vf3! Beyaz, bu kez de atı bıraktı. 31.. Kf8? 32.Vf6+ Şg8 33.Ah6 Şh7 34.Axf7 Kxf7 35.Kxf7+ Siyah terk etti. 1-0 35... Şh6 36.f4 ve Siyah için ölümcül konum.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Türk Devrim Tarihi 101

Zafer Doğan

Say Yayınları

Osman-
lı'nın
son dönemi-
nden erken
Cumhuri-
yet'e yapı-
sal dönüşüm
sürecini tarihsel süreklilik ve ko-
puş dinamikleri çerçevesinde ele
alan kitap Mühendishane-i Berrî-i
Hümâyün, daimi büyükelçilikler,
gazete, nazırlık sistemi, Tıbbiye ve
Harbiye mektepleri, resim sanatı,
Tanzimat Fermanı, roman, tiyatro,
Arazi Kanunnamesi, belediyeler, İl
Özel İdaresi, Genç Türkler, meşve-
ret, vatan, hürriyet, Kanun-i Esasi,
mebus, Nizamiye Mahkemeleri,
meşrutiyet, siyasi partiler, seçimler,
Kurtuluş Savaşı, Lozan Antlaşma-
sı, Türk milleti, Tevhid-i Tedri-
sat Kanunu, kadınlarla erkeklerin
hukuk önünde eşitliği, yurttaşlık
ve cumhuriyet gibi pek çok somut
ve soyut kavram; III. Selim'le
başlayıp Atatürk'le büyük ölçüde
tamamlanan bir buçuk asırlık bu

tarihsel dönüşüm sürecini anayasal gelişmeler, bürokrasi sınıfının rolü, ulus-devlet inşası, modernleşme ve sekülerleşme ekseninde analiz ediyor.

Eski İstanbul'da Semtler (1931- 1965)

Sermet Muhtar

Büyüyenay
Yayıncılık

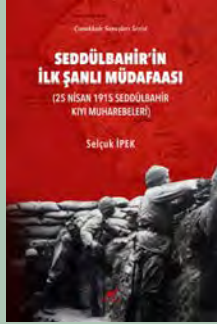
Sabırlı yayıncı Mustafa Kirenci küllerinden doğmasını sağladığı Sermet Muhtar İstanbul Kitaplığı'nın 21. Eserini yayımladı. 1931-1965 tarihleri arasında, kaleme aldığı eski İstanbul'un semtlerine dair Akşam, Son Posta, Yeni Sabah ve Tasvir-i Efkâr gazetelerinde; Aydede ve Amca-bey mecmualarında ve İstanbul Ansiklopedisi'nde yayınlanan yazılarını iğne ile kuyu kazarcasına gün ışınına sunuyor. İki bölümden oluşan kitabın, ilk bölümünde semt yazıları alfabetik olarak sıralanıyor. "Nereden Nereye" başlıklı ikinci bölümde ise bir semtten diğer bir semte gidişlerin

anlatıldığı yolculuklar yer almakta. Güzergâh boyunca görülenler, eski İstanbul hayatını sahneler halinde okura sunuluyor.

Seddülbahir'in İlk Şanlı Müdafaası

Selçuk İpek

Paradigma
Akademi
Yayınları

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Harbi'nde savaştığı en önemli cephelerden biri olan Çanakkale Muharebelerinin geçtiği alanın jeopolitik ve stratejik konumu savunan ve saldıran açısından aktif ve güçlü bir hazırlığı beraberinde getirmiştir. Çanakkale Boğazı, Akdeniz'i Karadeniz'e bağlayan konumu, kıtalar arası geçiş güzergâhında olması ve Osmanlı Devleti başkenti İstanbul'a denizden açılan kapı olması özelliği ile önem arz etmektedir. Bu önem Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte İngiltere ve Fransa'nın, Almanya karşısında üstünlüğü ele almak, boğazları ele geçirmek suretiyle Rusya'ya yardım götürmek ve Osmanlı Devleti'ni

saf dışı bırakmak amacıyla deniz harekâtı düzenlenmesine neden olmuştur.

Doğal Yetiler Üzerine

Galenos

Albaraka
Kültür Sanat
ve Yayıncılık

Roma İmparatorluğu döneminde yaşamış olan

Bergamalı Galenos, antik çağın tıp âlimleri arasında tartışmasız en ünlüsüdür. Felsefe ve mantığın yanı sıra anatomi, fizyoloji, patoloji, farmakoloji ve nöroloji de dâhil olmak üzere, çeşitli bilimsel disiplinlerin gelişimini büyük ölçüde etkilemiş. İnsanın doğal yetilerinin birçok yönünü gözler önüne serdiği örneklerle karşılaşılan bu yapıt, Galenos'un daha hacimli eserlerinin incelenmesi için mükemmel bir başlangıç teşkil ediyor. Galenos'un organizmanın birliğini [bütünlüğünü], çeşitli "yetilere" yani güçlere sahip bir "Fizik veya Doğa" tarafından yönetildiği fikriyle açıklamaya çalıştığı bu eseri, antik tıp tarihiyle ilgilenenler için eşsiz bir kaynak niteliğinde.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: AYDIN EVREN, İSTANBUL

Kare Kodla Derginiz Her Ay Kapınızda

Bütün Dünya, dergisini her ay kapısından almak isteyen okurlarına yepyeni bir imkân sunuyor.

Telefonundan kare kodu okutarak, siparişini veren okurlarımızın dergileri

DK DERGİ KAPINDA ile kapılarına kadar geliyor.
Türkiye'nin en büyük dergi merkezi

Siparişinizi kare kodla verin, derginiz kapınıza gelsin

Sanatçı bir ailedendi. Piyanist Verda Ün ile çalıştı. Kolejde tiyatro sahne dekorlarına yardım ederken çizer olmaya karar verdi. “Resim” dedi “Grafik” bölümüne yönlendirildi. Evlendi. Okuldan ayrıldı. İki çocuğu oldu. Resme, okuluna, içindeki çocuğa geri döndü. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nin seçimle gelen ilk kadın dekanı oldu. Okulu dünyanın en önemli sanat ve tasarım kurumlarının yer aldığı “Bauhaus Birliği”ne alındı. “Resim; sanatçının kendi duygu, düşünce, felsefesini ve mesajını ortaya koyar. İllüstrasyon ise yazarın mesajını, duygularını ve felsefeyi aktaran sanat dalıdır” dedi. Çocukları, hayvanları, kadınları Sümer’den bugüne uzanan uygarlıkların ışığında resimledi. Gılgamış, Dede Korkut, Ömer Hayyam... Hikayenin, şiirin mesajını tek bir alanda verebilirdi. Küçük yaşta evlendirilen çocuklara dikkat çekmek; kadınlara şiddet konusunda bir toplum bilinci oluşturmak için “Çocuk Evlilikleri”, “Kadına Yönelik Şiddet” afiş yarışmaları düzenledi. “Bir özgeçmişin satırları bakanın gözünde art arda sıralanmış cümlelerden ibarettir. Halbuki özgeçmişin sahibinin o her bir cümleyi oluşturan adımları ne zorluklardan geçerek başardığını kendisinden başka hiç kimse bilemez” derdi.

